

JAN OTČENÁŠEK

Romeo,

Julie a tma

ČESKOSLOVENSKÝ
SPISOVATEL
PRAHA

Jan Otčenášek (1924—1979)

Když v roce 1952 Otčenášek knižně debutoval románem Plným krokem, nevymykalo se jeho dílo téměř v ničem průměrným pokusům o tehdy módní „výrobní román“. Přes nedostatky symptomatické pro mládí a životní i literární nezkušenost Otčenáška-debutanta (a ovšem typické pro celou generaci autorů-budovatelů) vycházelo však již tehdy najevo to, co potvrdily další spisovatelovy prózy a později i filmové scénáře: základní a jedinečnou uměleckou hodnotou je specifické uchopení a ztvárnění postavy. Nečernobílá, naopak

hluboce lidsky konfliktní, tápající a nedůvěřivá, chybující, usmýkaná i vítězná je formována svou vlastní morální, charakterovou podstatou i historickospolečenskými událostmi, s nimiž ono její individuální „já“ musí nezbytně zkrřížit cestu.

Z dialektického střetávání jedincova života s čtmsi silným, novým, zneklidňujícím — s neznámou životní situací, z tohoto zásadního konfliktu vztahu lidské osobnosti a celospolečenských proudů vyrostlo prakticky celé Otčenáškovu dílo, všechen jeho dramatický děj a spád. Události, které provázejí a současně i historicky podmiňují Otčenáškovy protagonisty, jsou událostmi velkých společenských přeměn, těch v druhé polovině 20. století největších, závažných pro celý národ a charakteristických ovšem i průvodní trpkostí, deziluzí, intimními tragédiemi.

Tak se mladý nezkušený úkolář v románu Plným krokem probíjí vlastními chybami i okolním nepochopením k podstatě a realizaci nového způsobu hospodaření ve znárodněném československém průmyslu. Tak konfrontuje František Brych důsledky únorových událostí 1948 se svou vážnou zkušeností rozumového vzdělance (Občan Brych, 1955). Tak se specifickým způsobem prezentuje vztah ke konkrétní společenské situaci i v pozdějších drobnějších prózách (Mladík z povolání, 1968; Když v ráji pršelo, 1972). A tak

jsou ovšem chápány i osudy mladých lidí v rozsáhlé válečné mozaice Kulhavý Orfeus (1964) a také v próze, jež je nejdokonalejší ukázkou konkrétní, naléhavé umělecké výpovědi — ve válečné novele Romeo, Julie a tma (1958).

Ke světové válce se Otčenášek vrátil až poté, co vyřkl své slovo k nejaktuálnějším současným otázkám. Z hlediska vývojových tendencí poválečné literatury přišel s touto prací v tzv. druhé vlně válečné prózy, v době, kdy bezprostřední, otřesně dokumentární návraty odezněly a vznikající práce s válečnou tematikou směřovaly k hlubšímu psychologickému prosvětlení, k hledání logické návaznosti příčin a důsledků, k zobecňování, bilancování a syntetizujícímu pohledu. Opětný návrat k válce jako literárnímu tématu byl dán nejen potřebou nového uměleckého uchopení látky, nejen nutností korekce spontánně a spíše pod vlivem burcujícího pocitu uměleckého individua vzniklých děl roku 1945 a let bezprostředně následujících. Vlna válečných próz byla v padesátých letech přímou reakcí na politickou atmosféru tehdejšího světa; prostřednictvím návratů do minulosti, v níž se formoval směr současného vývoje, kladla literatura naléhavé otázky po správnosti nastoupené cesty. Jako důrazné memento znovu připomínala válečnou tragédii. Ukazovala hodnoty a jistoty, pro které umíraly milióny lidí; vyzývala, aby se právě v nich

hledal klíč k současné skutečnosti, mravní posílení pro dnešní postoje a činy. Sám Otčenášek — příslušník legendárního téměř ročníku 24, uchoval v sobě silný prožitek protektorátních let, jejichž zvláštní atmosféra formovala charakter celé generace, aby ho dokonale vstřebal, prosil sítlem času a zkušeností, tisíckrát znovu prožil a promyslel a potom s odstupem doby s nezvyklou intenzitou, ale i s moudrým uvážením vtělil do převkypivě spontánního příběhu, jenž může směle nést svůj shakespearovský titul.

Novodobé shakespearovské milence od sebe neodděluje zatvrzelá rodová nenávist, ale zášť vyšší, ve svých důsledcích nebezpečnější a přinejmenším stejně nesmyslná — nenávist rasová. Dva mladí lidé, arijský chlapec a židovka, jejichž kroky se zkříží v dusné atmosféře protektorátní Prahy, neprotestují proti osudu smrti jako jejich veronští předchůdci, ale naopak životem. Ukrytí před očima celého světa a zvláště před nařízeními, jejichž uposlechnutí by znamenalo pro nešťastnou dívku transport do koncentračního tábora, bojují svou přirozenou čistou lidskou láskou, samotnou schopností tento cit prožít i v nesvobodě, i ve „tmě“, která je obklopuje. Citové sbližování Pavla a Ester, jejich společné chvíle vzpomínek i plánů do budoucna, jejich rodící se a vzrůstající milostný vztah až po konečné jeho naplnění, všechny ty delikátní okamžiky, zachycené s cudnou

citlivostí a smyslem pro nezkušené mládež hrdinů i pro jejich specifickou individuální psychiku muže a ženy, střídají, prolínají, významově doplňují nesmlouvavé zprávy „zvenčí“. Za zdmi Esterina úkrytu se odehrává heydrichiáda; následující perzekuce, Lidice, desítky a stovky jmen na listinách umučených vpadají jako zuřící vichřice do společných chvil milenců. Jako stále větší výsměch, stále silnější zbraň proti zlu, bezpráví, tyranii vyrůstá a sílí přirozený lidský cit, láska, jež přinese nakonec i nej-cennější oběť — život. Ester umírá, aby nepřinesla svému milenci neštěstí. Tragédie je dokonána. Konflikt lidského života se všemi jeho projevy a nově, v tomto případě lidskosti velmi vzdálené situace se završuje tragicky, avšak jeho dosah směřuje k optimistické důvěře ve všechno přirozené a žijoucí v člověku. Svou výmluvností a autenticitou, silou kontrastu obou gradujících dějových linií, neobyčejnou vroucností bojuje spolu s Pavlem a Ester proti tmě, aby se už nikdy neopakovala.

„...Esterin a Pavlův... příběh lásky je příběhem našich lásek, protože je to naše temno...“, napsal Louis Aragon v předmluvě k francouzskému vydání novely. (Kniha měla a dosud má neobyčejný úspěch ve světě.) Vyslovil tak pravdu o autenticitě a také o umělecké působivosti Otčenášкова příběhu a zvláště o pravdivosti jeho hrdinů. Romeo,

*Julie a tma proto jistě nejsrozumitelněji
promluví k pamětníkům oněch let a oné
historické atmosféry. Jako křehký i drásavý
komorní příběh jedinečného, prostě, bez patosu
vyjádřeného poslání však ovládne mysl čtenářů
všech generací a stane se v plném smyslu tím,
co nazýváme klasickým.*

Lenka Ščerbaničová

*Leč budu vyhnán! Co mi platná moudrost,
když nedovede Julii udělat,
vévodův ortel zrušit, přenést město?
Čert vezmi moudrost! Neříkej mi nic!*

SHAKESPEARE

Staré domy jsou jako staří lidé: plny vzpomínek.

Mají svůj osobitý život a tvář. Jejich puchřející zdi vsákly již snad všechny pachy, které přebývají v blízkosti lidských příbytků. Dávno z nich vyprchala nic neříkající vůně malty a vápna, tak příznačná pro ty moderní a někdy i trochu fádň krabice na předměstských pláních, které se dosud nevzmohly na své dějiny. Zdi starých domů jsou živé. Jsou oživeny osudy, které se mezi nimi odehrávaly.

Co všechno viděly? Co slyšely?

Staré domy mají také svůj hlas. Poslouchej: kdosi kráčí po pavlači volným krokem, ztěžklým únavou, a tichounce si hvízdá... teď se zastavil, kratičký zásvit sirky šlehne po stěně... pak jde dál a prošlapaná závitnice dřevěných schodů teskně zaduní, odkudsi brebentí do soumraku rozhlas, prásknutí dveří jej umlčí, vzlykne dítě...

Leží naznak s pažemi přimknutými k tělu, otevřenýma očima civí do okna ucpaného řídkou tmou. Za oknem je už pavlač s rozviklanými dlaždičkami, které co chvíli zachřestí pod chodidly,

a čtvercová studna dvorku. Nad střechami vane teplým větrem červnová noc. Tam nahoře je všechno tiché, mlčí Vega ze souhvězdí Lyry, od roztřepeného okraje mraku se odloupl měsíc a nahlíží oknem dovnitř — tvář, která ztratila výraz.

Noc vstoupila do města a její ticho ho prostupuje, šelestí a syčí ve spáncích, je plné náповědí a neurčitých zvuků; jen loudavý krok starých pendlovek proklepává zeď svým jednotvárným rytmem.

Hodiny? Není to srdce? Slyší, jak mu dosud svěže cupe v hrudníku, pumpuje krev a hrne ji do spánek. A tam kdesi jsou myšlenky bez konce jako lesy bez cest.

Leží opět tady, zašantročen ve zdech města, v těsné krabici pokojíku, který lze přeměřit pěti kroky. Tam a zpět a zase tam... Kolikrát už nastoupil v posledních dnech tu krátkou pouť bez cíle, beze smyslu? S podivnou touhou rozrazit si lebku o zeď! Ne, neumí to. Ani by to nepomohlo. Raději se nehýbat! Trapná poloha pro člověka, kterému je osmnáct let. Raději nemyslet! Jak se to vlastně dělá — nemyslet? Snad stisknout víčka — takhle! — skrýt se za těmi palčivými skořápkami přede vším. Před světem. Před sebou samým.

Zavře umíněně oči. Pak se všechno podobá studni. Padá, padá stále hlouběji a bez naděje, že to

skončí, že se to rozplyne v hojivé prázdnotě, která nemá tvar. Paměť. Bolest myslet, bolest dýchat, bolest být. I svět je náhle jiný, je povleklý šedou blanou, lhostejný.

Jak dál? Cesta už není. Ztratila se před chodidly.

Jako by po dnech zbytečného hledání došel až tam, kde končí obzor.

Ale ty musíš žít, slyší hlas.

Odkud přichází? Je zřetelný, naléhavý. Ty! Slyšíš?

Později se ozval na schodišti pomalý krok. Vytrhl ho z divného omámení, pootevřel oči, mžikaje víčky, naslouchal. Napadavé šoupání podešví bylo povědomé, přicházelo z dálky, blížilo se. Ale nepohnul se, ani když se ozvalo tiché zaklepání na dveře.

„Pavle! Jsi tam?“

Zatajil dech, konečně mu vhrkly slzy do očí. Nebránil jim. Byla v nich dokonce divná úleva.

Zaslechl unavený dech a poznal jej.

Ten za dveřmi přešlapuje, naslouchá, znovu klepe!

„Slyšíš mě? Otevři přece! Měj rozum, chlapče.“

Neozval se. Je nehybný, je neživá věc.

Bojí se slov. A přemlouvání. Co mu říci? Pravdu? Je prostá. Nemohu dál, tak je to! Ty bys stejně nesouhlasil. Jsi starý, máš jinou pravdu, mluvil

bys asi o rozumu. To je tvoje písnička. Jak obeh-
raná! Jsi tak skromný, smířený se světem tak-
ovým, jaký je, ty se mu vlastně jen bráníš. Rozum!
Co s ním, když nemohu dýchat. Snad už to ani
nejsem já. Skončil bych to, ale snad je k tomu třeba
jakéhos ohavného talentu a ten ve mně asi není.
K čemu mě chceš donutit? K setrvačnosti? Proč?
Včera večer, když jsem utekl... víš... stál jsem
na mostě a hleděl do řeky. Ne, nevábila... už vím,
že toho nejsem schopen. Jen jsem tam stál, nic
víc. Když jsem se ohlédl, spatřil jsem tě pár kroků
od sebe. Tam jsi stál pod modrou lampou
v obnošeném utíkáčku, umenšený starostí, ohnutý
stářím. Všeho mi náhle bylo líto. Tebe, sebe, vše-
ho. Tys mě hlídal, vím to, a upřímně sis myslel,
že tě nevidím.

Ty táto!

„Pavle...“

Klepání ustalo.

Za šoupavými kroky hlučně zabouchla domovní
vrata.

Devatery hory a devatery řeky!

Nezbývá než se vracet zpátky; jako rak nebo
jako pavouk, který se stahuje zpět po stříbrné
niti.

Ale kam? Kam se vlastně vracet?

Vzpomíná, že do tohoto pokojíku vstupovala

letní jitra. Bývalo tu kdysi docela dobře. Občas tu drnkala kytara a halekal zpěv, na zaprášené podlaze se povalovaly rozevřené knihy. Vlastně se tu nic nezměnilo. Byla tu tatáž pohovka s proleželými pery, atlas hvězd, rozklížená židlička a umývadlo s oprýskaným smaltem. Pod oknem stolek, na němž mezi zaprášenou soškou obrýlené sovy a stolní lampou s papírovým stínidlem chrastívalo zfušované rádio. Vyrobil je sám a bylo třeba zaklepat důrazně na dřevěnou bedýnku, chtěl-li někdo vyloupnout z praskotu a skučení alespoň program pražské vysílačky. Otec se shovívavě usmíval, když si zařizoval tento študácký kamrlík z nepotřebného skladiště za jeho počestnou živností. Dveře tu byly dvoje: jedny do krejčovny, ty byly vždycky zavřeny zevnitř, druhé vedly přímo na chodbu. Ta nuzota zařízení, splašeného za babku po staroměstských vetešnicích, nic neubírala pelíšku na útulnosti. Tady bylo možno číst a snít. Tady byl člověk dokonale samostatný a dospělý. Stačilo jen zavřít dveře. Těmi dveřmi vstupovala někdy i žena. Neznal ji, neviděl jí do tváře a neslyšel ani její hlas, poněvadž byla nehmotná, přítomná jen v netrpělivém čekání, utkaná z nejasné touhy a nasládlého snu, za nějž se sám před sebou tak trochu styděl. Ale byl přesvědčen, že jednou přijde. Kdy už? Musí přece přijít. Jak bude vypadat? Pozná ji vůbec? Pozná, určitě ji

pozná i mezi tisíci jiných, které kolem něho ještě přejdou a za nimiž se ohlédne jen tak letmo přes rameno a po nichž v něm nic nezůstane. Snad jen zvědavost a stále nezodpovězená otázka.

Ve dne hrčely z dílny dvě singrovky, tovaryš Čepěk tam skřípavým hlasem peskoval učedníka, pak tátův šeplavý bas — k službám, ten záhybek pryč, tady kapánek připosadíme, pravda, a obleček bude jedna radost — za oknem se na pavlači míhali lidé. Náhodný chodec občas nakoukl oknem dovnitř, ale co mohl spatřit skrz tabulky přisleplé špínou?

Občas sem vtrhla parta kluků z jejich třídy a naplnila pokojík halasem svých hrdel. Ani měsíc tomu není, co tu kurážně popili dvě láhve prabídneho konzumního vína a lomozili do noci, dokud se neozvalo nevrle klepání probuzených nájemníků.

Ale to všechno snad žil jiný člověk, takový mládeneček, který si čas od času vypůjčil od táty — tak trochu zbytečně — štetku a břitvu a sedřel s tváře pět měkkých chlupů, aby si dodal nutnou sebedůvěru před schůzkou s děvčetem. Aby sis přitom neuřízl hlavu, radil mu táta s vážnou tváří, ale v záhybech vrásek kolem úst se krčil slabý úsměv. Však počká!

Měli se s tátou rádi. Táta uměl být velkoryse chápavý, jednal s ním jako s dospělým a s rovností,

kterou dovede osmnáctiletý muž ocenit, neměl nemístné otázky, a proto nebylo ani třeba lhát. Prostě rozuměli si snad právě proto, že byl mezi nimi věkový rozdíl více než čtyřiceti let. Vyrůstal jako jedináček, pozdní ratolest stárnoucích manželů, pod křídly jejich věčných starostí.

Staří jsou pošetilí a ustrašení, třeba mít s nimi trpělivost. Slyší růst travu a v každém koutě pro ně číhá nebezpečí. Hlavně máma: To nesmíš, to nesmíš! Máme jen tebe, Pavle! Pavlíčku! Do ničeho se nezapleť, dítě naše! Přijímal její výlevy s chlapskou nevrlostí, se slabým podezřením, že oba mají v nudném hořekování jakousi těžko srozumitelnou zálibu. Samozřejmě: je válka, Němci ohryzali hranice a teď se rozvalují v celé zemi. Zprávy o vítězstvích na souši, ve vzduchu i na moři doprovázené bubny neberou konce. Říká se tomu Protektorat für Böhmen und Mähren, ale starý Čepek důsledně jmenuje tenhle vypráskaný státeček — protentokrát. Kobylky egyptské! lomí rukama máma. Pro každou příležitost snadno najde příměr v biblickém příběhu. V boudě abys bifloval životopisy nacistických svatých, nechceš-li spolehlivě proletět před německým inspektorem při maturě. Also, sagen Sie mir, wo wurde Adolf Hitler geboren? Und jetzt etwas über das Winterhilfswerk! Hrdinná wehrmacht potopila zase tolik a tolik brutto registrovaných tun

a táhne na Moskvu, nemáš si kam jít zatančit a v biografu si div sanice nevykloubíš zíváním při nekonečném týdeníku, který praská chvastounstvím a láskou k fűhrerovi. Máma vysedává večer co večer v kuchyni s brýlemi na špičce nosu, čte v Kralické bibli a pohybuje přitom slabě rty, táta proti ní. Hudruje na buničinu, z níž aby kouzelník spíchl šaty, samé dřevo, samá náhražka, odříká si dokonce sobotní partičku taroků v hostinci Josefa Šlapáka vdova, vysedává doma a čte Jiráska. Je vlastenec tak trošku staromódní, jako obleky, které vycházejí z jeho solidní živnosti. —

Je to mizérie!

Ale co! Přitáhli, odtáhnou, spojenci jim to nakonec stejně nakreslí a bude pokoj. Ale co já? Člověku je jednou osmnáct, strašně cosi chce, aniž rozezná co, je to jen jakési veliké chtění a žízeň v těle, jitřivá touha nedosti zřetelná, ale silná, až bolí. Protektorát je otrava, škola je otrava, co dělat? Naučit se žít na malém prostůrku, příkrčeně, naučit se žít to nudné, rozvleklé *prozatím*, trápit se hloupostmi, bavit se hloupostmi, neboť hlavou zeď... a tak dále! A dívky, plaché, prchavé schůzky na Petříně, zakončené neobratným polibkem před zavřenými vraty domu, mdlá vůně voňavky, zvědavost a touha prostoupená zahanbující bázní před čímsi neznámým, dosud neobjeveným, ale tu zaháněl, tu si nepřiznával.

A to je vše! Ty, uvažoval občas nad sebou, tak to není správné! Snad! Jsou tu Němci, zavírají lidi do kriminálu, zabíjejí... Ale co zmůžeš proti světu, když už jej staří tak beznadějně zpackali? Vletěls do něho bez vlastní viny. Vybral by sis onačejší, ale nikdo se neptal. A tak tedy — prozatím! Beztak: uděláš maturu, slupne tě zbrojní fabrika jako smetí, snad povandruješ s uzlíkem v hrsti do rajchu, ale ne jako Honza z pohádky, ale jako totálník, a tam budeš hnít, hnít, dělat nenáviděnou práci, dokud celá ta hanebnost neskončí. Prašivé, ztracené roky! Svě sny o životě račiž odložit na neurčito, utrum! Ale žít se přece musí. Jakkoliv! I dnes...

Devatery hory, devatery lesy!

Pendlovky na druhé straně zdi velebně odbily jedenáctou a starý dům už spí. Jen ten uvnitř pokojíku leží nznak s pažemi těsně přitáženými k tělu, s očima otevřenýma do noci a dál pobíhá ve svých myšlenkách.

A všechno se vrací a všechno začíná od začátku.

Kolik to bylo dnů? Jak začaly?

Jednoho dne skončily v oktávě B maturitní píssemky...

„Pavle —“ zaslechl ze tmy.

Ten tichý hlas ho nepřekvapil.

Byl dosud v něm.

„Nu?“

„Co bude dál?“

Stále stejná otázka. Všudypřítomná. Ale ani ta ho nepřekvapila. V posledních dnech znal způsob, jak ji zapudit. Aspoň na chvíli. Později bylo všechno složitější. Když odzněla nahlas, nevěděl co rozumnějšího udělat, než ji obejmout oběma rukama a políbit na ústa. Bylo to prosté a účinné. Povídalval přitom cosi, neboť tušil, že je třeba spěšně zakormidlovat myšlenky do bezpečnějších vod a protože — mlčet by mohlo znamenat i odpověď. Co odpovědět? Je tisíc možností. Snad. Možná že vůbec žádná. Všechno je totiž jen — snad!

Vstával, vydával se na pochod uličkou mezi pohovkou a stolkem, rozkládaje rukama, drmolil páté přes deváté, poslouchaje svá slova s trapným údivem, a přitom přemýšlel. Zpočátku se zdálo všechno jednoduché. Celá záležitost se smrškla do závratně prostého zjištění. Tady jsme: ona a já! Odečteš-li od toho zítřek, vše, co se odehrává

v městě, v zemi, na světě, je možná všechno v pořádku. Opět — možná.

Vytáhl z kapsy zmačkanou krabičku viktorek, sháněl se po sirkách, sledován jejíma očima.

„Nekuř! Nezlob se, ale v noci se tu špatně dýchá.“

Přikývl. Má pravdu. Strčil krabičku zpět do kapsy a ústy mu cukl úsměv.

Vzpomněl si: taková malá, bílá krabička cigaret svedla jejich kroky. Záminky bývají občas docela všední. Třeba i cigareta z prvního přidělu v životě. V osmnácti umocňuje kouření pocit dospělosti. Usedneš se světácky unylým výrazem, tasíš naučeným pohybem z kapsy cigaretu, položíš ji mezi rty a rázem jsi pevně zaklíněn do soukolí světa dospělých. Ta dobrá pýcha! Osmnáct let! Skončilo pokořující doprošování táty, který mlčky, ale s vyčítavýma očima proti tomu protestoval, i mateřské domluvy, že si ničí zdraví. Konec! Je teď úředně uznaný kuřák a zaskočí s vlastní tabačenkou k trafikantce na nároží. Tady je, paní Barášková, řekne vzrušeně té zvadlé tváři v příšeří tabákové kukaně.

Písemky měl za sebou, hlava dosud brněla dopoledním vypětím, v kapse zahříval lístek do kina, ale zbylo ještě dvě hodiny času, na týdeník se nechodí.

Potloukal se po večeri po ulicích, dlažba slabě

vydechovala odpolední slunce, ale jarní soumrak se už neznatelně kradl do města. Měl rád takové samotářsky zasněné toulky po ulicích. Jdeš s rukama v kapsách podle tmavnoucích výloh vstříc prchavým dobrodružstvím, proplováš mezi lidmi, otáčíš se přes rameno za dívkami, ale jen krátce a s tváří okázale netečnou, abys nevypadal jako zelenáč. Je to docela příjemné. Lehké sukénky rozvířují kolem pružných boků divnou vůni plnou nevyslovených výzev, náповědí, vnímáš ji celým tělem. Kdyby k některé přistoupil a řekl jí třeba: Dobrý večer... Kdyby... Ale ne, toho se neodvážil!

Podíval se na hodiny na Novoměstské věži.

Času dost!

Zamířil do parku, odhodlávaje se v klidném soustředění vyšlukovat večerní cigaretu.

A tam se potkali.

Posadil se na samý okraj lavičky, uvědomuje si bez zájmu, že na druhém konci kdosi sedí. Byl v první chvíli tak zahrabaný do svých myšlenek, že ji ani nevnímal. Byla pro něho jen stín, obrys cizího těla, nic víc. Natáhl před sebe dlouhé nohy a zažehl cigaretu.

Bezový keř mu odkvétal za hlavou, prořídle palice květů bíle planuly do šera a nasládle voněly. Slunce zapadalo za protější stěny činžáků, stromy poztrácely v trávě své protáhlé stíny. Občas přešla

kolem jeho natažených nohou dvojice milenců přimknutá k sobě v šepotu, spěchající chodec s taškou pod paží, stará paní v žinylkovém šálu a s pavidavým psiskem na řemínku, ale jinak tu bylo pusto.

Večerní město šramotilo jakoby z dálky.

Zívl.

Vzdech? Sklapl pusu a obrátil hlavu.

Seděla stále na opačném konci lavičky, podivně do sebe zachoulená. Černý kufřík na klíně objímala pravou rukou, tiskla jej k hrudi, jako by se bála, aby jí ho někdo nevytrhl. Hlavu skloněnou na prsa, viděl ji jen z profilu. V slabém šeru prosvítala tvář pod temnými vlasy; pod látkou letní sukně kolena těsně přitisknutá k sobě.

Byla tak nehybná, zdálo se mu, že spí.

Uvědomil si, že na ni civí s neomalenou zvědavostí, a zamračil se. Pokusil se odtrhnout oči, ale nešlo to. Už tu neseděl tak příjemně sám, zaměstnán svými myšlenkami. Nepřišel na schůzku, slečno? Po chvilce si s údivem všiml, že pláče. Potlačovaný, skoro neslyšný pláč pochvíval ohnutými rameny, vzlykání děcka.

Odhodil oharek na cestu a těžce se odhodlával.
„Stalo se vám něco?“

Nepohnula se, nevzhlédla. Otázka utkvěla v tichu bez ozvěny. Odkášlal a přisunul se blíže.

„Vy pláčete?“

Potřásla hlavou, ale umíněně mlčela.

Proč lže? Poposedl ještě blíž, hledal slova.

Kdyby vztáhl ruku, mohl se jí dotknout.

Teprve teď prudce vzhlédla. Temné oči na něho hleděly rozevřeny nesrozumitelným strachem a skoro s nepřátelskou odmítavostí, až ho pronikl lehký stud. Bezděčně zavrtěl hlavou a uhnul rychle pohledem. Ne, na první pohled ho nikterak neokouzila, všiml si dokonce, že má trochu široká ústa a pár pih na nose. Jakýsi nafoukaný a ufňukaný žabec, pomyslel si a zvrátil hlavu nazad. Přestál si jí všímat, přehrával nezájem, ale přesto nedokázal vstát a odejít. Seděli tak dlouho v tíživém mlčení, zdálo se mu, že uplynula celá hodina, než se opět odhodlal.

„Mohu vám nějak pomoci?“

„Ne. Nechte mě, prosím vás! Nevšímejte si mě!“

„Ale já totiž... vy... vždyť pláčete... Já jen... nemyslete si...“

Poslouchal své zpřetrhané brebtání a připadalo mu, že z něho mluví kdosi druhý. Zahanbeně se odmlčel, teprve když kolem nich přeplula tichá dvojice. Hm... co teď? uvažoval s pochroumanou sebedůvěrou. Sebrat fidlátka a odtáhnout, když neumíš ani kloudně oslovit dívku, kterou neznáš z chodeb školy. A vůbec...

Čas utíkal, z rozpaků se podíval na náramkové hodinky. Bylo po deváté, určitě přijde o hlavní film, sakra! Nad městem už visel jarní soumrak.

Ale když se znovu ohlédl, zůstal sedět. Vzlykala stále s tváří sklopenou k zemi, polykajíc slzy. Rozhodně se k ní naklonil.

Vzprímila se, jako by chtěla vyskočit a utéci.

Vůbec už nerozuměl. Pokrčil bezradně rameny.

„Jděte pryč!“

„Ale proč... Vždyť já...“

„Nic vám do mě není. Nechte mě, slyšíte!“

„Dobře... když nechcete, prosím!“

Zřejmě poblázněná holka, pomyslel si nahněvaně. Nechal ji a ona teď fňuká v parku na lavičce a přemýšlí o sebevraždě. Snad si chce nastrouhat sirky do mléka, hu! Jak se naježila. Možná že se dělá zajímavou jako všechny ženské. A já? To tak! Sbohem, slečinko, a na neshledanou, račte si ulevit, když s vámi není kloudná řeč. Já při tom nemusím asistovat.

Vytáhl z kapsy další cigaretu, aby se uklidnil, nespokojen sám se sebou. Položil ji s obřadnou ležérností mezi rty a hmátl po sirkách. A současně rozhodně vstal. Ráznost pohybu ji měla poučit, že mu na ní nezáleží, ani co by se za nehet vešlo.

Ulekla se. Vyskočila a postavila se v obranné poloze proti němu. Kufřík, který po celou dobu tak křečovitě tiskla k prsům, se jí vysmekl z prstů a udeřil o betonovou cestu.

Ležel teď mezi nimi.

Chtěl se vítězně zasmát jejímu hloupému zděše-

ní a odtáhnout s pocity převahy, trochu ji pokořit, ale — když rozškrtnl zápalku, strnul překvapením na místě a zamžikal zlekaně víčky.

I v komínovém světle, které klouzlo po dívčí postavě proti němu, si stačil povšimnout, že na po-mačkaném kabátku je přišita jasně žlutá hvězda s černým nápisem vprostřed: JUDE.

Vydechl sevřeným hrdlem a naprázdno polkl.
„Vy jste...?“

Okamžitě se odmlčel. Údivem si zapomněl zapálit cigaretu, zahodil sirku, až když ho spálila do prstu. Trčeli tu teď proti sobě, udivení a němí, dva drobné stíny pod hasnoucí oblohou.

Přikývla hlavou skoro vzpurně.

„Jsem. Co na tom? Teď jste se asi lekl vy. Bojíte se?“

„Nevím, proč bych se měl bát.“

Zdvihl ze země kufřík, postavil jej na lavičku, pohybuje se přitom loudavě, aby získal čas vyprostit se z překvapení. Sedla si opět vedle kufříku a obemkla jej rukou.

Posadil se vedle ní, mnul si dlaní suchou tvář.

Kufřík je od sebe odděloval.

„Proč vlastně? Proč bych se měl bát?“

Potrásla hlavou. „Proč, proč! Doma vás nepoučili? Ani ve škole? Nedoporučuje se vám přece stýkat se s takovými, jako jsem já. Vy to nevíte?“

Neodpověděl. Zaslechl vedle sebe její dech. Pozdvihla tvář a hleděla do temné oblohy už klidná. Zapřel lokty o kolena a mlčel a pohnul se, až když zaslechl její přitlumený hlas.

„Já bych mohla vyprávět celé hodiny. Když jsem byla malá, dělala jsem nemocnou, abych nemusela do školy. . . někdy. Měla jsem strach z matematiky. Nemám na ni hlavu. Teď už bych se jí nebála, teď už ne. Já vlastně nikam nesmím. Ani do kina. . .“

Podvědomě se dotkl náprsní tašky, v níž měl lístek, ale rychle stáhl ruku zpět. Stejně už je pozdě, zjistil kupodivu bez lítosti.

„. . .možná že ani sem do parku. Spíš ne než ano, už ani nevím. Teď už je to jedno. Tak — už víte všechno, můžete zase jít.“

„A vy?“

„Co já?“

„Vy nepůjdete domů?“

„Ne.“

„Proč?“

„Protože. . . ještě nechci!“ řekla nevrle. „Proč vás to zajímá? Nestarejte se o mě. Jsem prašivá.“

„Neříkejte to,“ přerušil ji. „Já si to přece nemyslím.“

Zahanbeně sklonila hlavu a oddychla si.

„Nezlobte se,“ řekla už měkčeji. „Bylo by zlé, kdybyste si to myslel. Mohl byste mě nechat sebrat.“ Otrásla se náhlým chladem a schoulila se ve svém kabátku.

„Začíná být chladno. Abyste se tu nenastydl. Proč už vlastně nejdete?“

„Protože také nechci,“ odsekl. „A nejsem malé dítě.“

Rozpačité pomlky se vtíraly mezi věty a kolem nich už se stíhala tma, ničím neposkrvněná. Ani stěny činžáků, které obkličovaly park jako vysoké hradby, se netřpytily světly oken, spuštěny byly zatemňovací papíry a za nimi dýchali lidé. Ta tma! Žířící rudá tečka cigarety náhodného chodce se zazmítala mezi keři, ztratila se, a ti dva dál seděli s kufříkem mezi sebou a s námahou svazovali nitě nesouvislého hovoru.

„Myslela jste si, že vás chci obtěžovat, vidíte?“

„Ano. Myslela jsem si to.“

„Ne... já jsem docela obyčejný člověk... Teď tu sedím... Měl jsem lístek do kina...“

Přerušila ho: „A kvůli mně...“

„Ne, to nevádí, nemyslete na to, já už na to... ehm... Dnes jsme dělali písemky. Měl jsem vítr z němčiny, to víte, dnes, ale...“

„Já bych také letos dělala maturitu. Z kvinty mě vyndali.“

„Nezlobte se, že jsem vám to připomněl.“

„Ale vždyť se nezlobím. Nebudeme se pořád jen omlouvat, že?“

Spokojeně přikývl, přemýšleje, o čem dál mluvit. A věděl, že teď už nemůže jen tak prostě vstát, říci „dobrou noc“ a odejít. Bylo mu dobře vedle ní.

Ukázal prstem na její kufřík.

„Co tam vlastně máte?“

„Všechno. Nic zvláštního. Šaty, kartáček na zuby. Knížku, kterou mám ráda. A ještě . . . Zdaleka to neváží ani těch padesát kilo, které povolili, ale já ani víc nemám.“

Nechápal.

„Proč zrovna padesát kilo?“

Vyložila mu všechno kostrbatými větami, zmateně a na přeskáčku, ale hlavnímu porozuměl. Žila s rodiči v městečku blízko Prahy, otec byl lékař. Pak přitáhli Němci, její starší bratr uprchl kamsi na východ nebo na západ, nikdo neví. V posledním roce bydlela v Praze u příbuzných, tátova sestra se provdala za — árijce, smíšeným manželstvím dávají prozatím pokoj. Podařil se takový malý podvůdek . . . Snad tak se stalo, že táta šel s mámou do Terezína dřív, loni v listopadu. Tři měsíce od nich nedostala ani řádek. Myslíte, že tam nejsou? Proč tedy nepíší? Smluvili se na šifrách, aby mohli psát trochu otevřeně. V prvních dopisech si moc nestěžovali, ale možná že ji nechtěli postrašit. Myslíte, že tam ještě jsou? Co myslíte? kladla mu naléhavé otázky.

Krčil bezradně rameny, nevyznal se v těch věcech a dosud o nich ani řádně nepřemýšlel. Nu a co dál? Co dál? Přednedávnem došlo na ni, v kapse má povolávací lístek do Terezína s výpočtem všech trestů, nedostaví-li se v předepsaný den

na předepsané místo do předepsaného transportu. To je vlastně všechno.

„A kdy se máte dostavit?“ zeptal se bezvýrazně.

„Měla...“ vydechla. „Dnes ráno.“

Projel jím studený úlek. „Vy jste tam nešla?“

„Ne.“

Zmlkl. Slabě zahvízdl překvapením. Co na to říci? Možná, že zatímco tu spolu rozprávějí, už ji hledají. Kopají u příbuzných do dveří. Chlapi v kožených kabátech s vyboulenými kapsami, klobouky se sklopenými střechami. Fuj! Tak se s nimi jednou setkal na schodišti domu, kde bydlel s rodiči, a dosud cítí v těle tu mrazivou drkotavou hrůzu, která se zmocnila celého domu.

Otevřít! A prška ran do výplní.

A ona tady...

Probral se z tíživých úvah, když se znovu rozplakala. Přikryla tvář dlaněmi, dusíc v nich vzlykot, ale neovládla jej. Teprve teď ji vzal za ramena, stiskl je prsty a ona se už nebránila. Slova, slova! Bylo mu zle bezmocí.

Lehce jí zatřásl.

„Poslyšte — už neplačte! Slyšíte? Nic se nestalo.“

„Já vlastně ani nevím, proč jsem tam nešla,“ šeptala mezi vzlyky. „Nevím... Já se bojím, že už tam nejsou... Proč mi tedy nepší! Kam je odvezli? Slyšela jsem... ale ne, dost o tom... já přece nejsem zvíře, které nacpou do vagónu a odvezou

je, kam oni chtějí... nikomu jsem nic neudělala...“

Tiskl ji náhle vši silou, pokoušel se ji uklidnit, jakýsi nedobrý chlad mu stoupal z hrudi, roztrásl ho po těle, ale oči pálily.

„Říkalo se, že tam budeme dělat v zahradnictví... Toho se nebojím, mám stromy ráda a umím to... Psala mi Blanka, moje kamarádka, byly jsme domluveny, než odjela, že... Mám tu její dopis, chcete ho vidět? Myslete si, že jsem zbabělá, ale já nechci... a já vím, že jak se jim dostanu do rukou, cítím to... Ale snad to není pravda, to všechno se mi zdá proto, že se bojím. Udělala jsem hroznou věc, vidíte? Tak přece něco řekněte! Copak jste němý?“

Stiskl čelisti, dech mu tuhl v plicích. Pak z něho vyhrklo cosi bláznivého, čemu snad ani sám nevěřil, vyslovil to v hněvu a bez dlouhého rozmyslu.

„Udělala jste správně!“

„Myslíte? A proč?“

„Teď už o tom neuvažujte. Nesmějí vás dostat. A neplačte už přece!“

„Proč jsem vám to všechno řekla? To je moje věc. Vždyť vám ani nevidím do tváře. Nevím ani, kdo jste. Co bude se mnou dál?“

Jak odpovědět — nevěděl. A připadal si teď malý a zplihlý, nepřipravený na takový příval dojmů, a cítil, že by teď ani cigareta nepomohla.

Zmatené myšlenky mu samovolně kroužily hlavou, nepochytl je. Co dál? Odejít? Věděl, že nemůže odejít. Ani nechce. Co tedy? Mlčel, pátral očima v řídké jarní tmě. Několik mileneckých párů obsadilo blízké lavičky, spatřil jejich temné obrysy, světélka cigaret. Obrátil se k mlčící dívce, všiml si, jak se vedle něho chvěje chladem a rukou objímá svůj kufřík. Hryzal se do rtů vypětím myšlenek.

Nakonec mu proletěl hlavou zvláštní nápad. Bláznivý, pošetilý, nedokázal ho domyslet a nebyl ani čas jej domýšlet, nápad hodný dospělého muže. Okouznil ho svou samozřejmostí.

Zapálil si rozhodnými pohyby cigaretu, odcvrkl sirku palcem do trávy a povstal. Levičkou vzal nechápající dívce její kufřík, druhou rukou ji lehce vzal za ramena a pomohl jí vstát.

„Pojďte se mnou. A nebojte se. Nic se vám nestane.“

Ulice a druhá a ještě jedna, není to daleko, jen tato a pak zatočit za roh, hned tam budeme. Jdou temnými stržemi těsně podle domovních vrat, on ji pravičkou drží kolem ramenou, v levé pohupuje kufříkem a ona se nebrání, jde poslušně. Lampy na stožárech spouštějí na zem modravý kužílek slabého světla a okna jsou slepá tmou. Vede ji známými ulicemi, kudy by mohl utíkat i se zavázanýma očima; tisíckrát je prošel sám a teď mu jde po

boku malá, mlčící dívka. Občas je mine temná postava chodce, po dlažbě se přežene automobil, přehřívá tramvaj, se skřípavým ječením přibrzďuje před stanicí.

Nad střechami se třesou čisté hvězdy.

Tady! Teď tiše za mnou! Těžkým klíčem otevřel domovní vrata, vedl ji za ruku po temném schodišti do prvního patra, menší klíč cvakne v zámku a tma nevětraného pokojíku jim dýchne do tváře pachem tabáku a plísně. Vstoupil do pokoje první.

Dveře z chodby přibouchnou dívce za patami.

Snad nás nikdo neviděl, uvažuje chlapec. Snad! Nerozsvěcovat! Potmě došel k oknu a na okamžik vpustil dovnitř čerstvý vzduch. Pak zavřel okenice a spustil voskovaný zatemňovací papír. Všiml si letmo, že je po levém okraji trochu natržen, slabě jím prosvítalo. Bude nutno jej rychle spravit, zvažoval už po bůhvíkolikáté. Nahmatal tlačítko stolní lampy, stiskl.

Slabá žárovka zaplavila komůrku mdlým přívitem.

Obrátil se na svou návštěvnici. Postávala dosud nehybně u dveří vedle svého kufříku, těkala oslepenými očima po čtyřech holých stěnách a byla nesvá. Kde to jsem? ptaly se temné oči. Kdo jsi ty? Proč jsi mě sem zavedl? Co ode mne chceš? Porozuměl jim.

„Udělejte si pohodlí. Teď tu budete bydlet.“

A když si s pobízivou samozřejmostí sedl na vrzájící židličku, až se pod ním zakolébala, a klukovsky se usmál, osmělila se také. Usedla na samý kraj pohovky tak trochu bázlivě, jako by ještě nevěřila v její hmotnost, a pak si oddychla. Rozhlédla se a zvědavě vyzkoušela proleželá pera. Vzhledla s krotkým úsměvem.

„Je tu docela hezky.“

„Moc ne. Ale tady budete v bezpečí. Nikdo sem nepřijde. Já se jmenuji Pavel.“

„A já Ester.“

„To je zvláštní jméno.“

„Táta míval občas divné nápady. Nelíbí se vám?“

„To jsem neřekl. Je jen nezvyklé. Nic víc.“

Vstal, vykročil po podlaze, promýšleje s čelem směšně nakrčeným nahlas všechno nezbytné. Tady je vlněná pokrývka, nosím ji na výlety, ještě je cítit senem, tady je hrnek, skříň, ramínko na šaty, ani jsem o něm nevěděl, tyto dveře vedou do dílny, ve dne tam nikdy nechodte. A zavírejte dveře zevnitř na klíč. A buďte tu ve dne zticha, vedle pracují, ano? Umývadlo a klozet jsou hned za dveřmi, ráno a v noci. . . a nevycházejte za žádnou cenu na chodbu. A rádio nepouštět. Slibujete? A pamatujte na zatemnění, než rozsvítíte, je sem vidět z pavlače, ostatní zařídím sám. A také. . . A ještě abych nezapomněl. . .

Nakonec si připadal trochu směšný. Posadil se zadýchaně proti ní a prohlížel si ji. Teprve teď na světle si povšiml, že je vlastně hezká. Tvář pod temnými vlasy byla neskutečně bledá, postrádala souměru, ale drobné nesoulady ji jen zvýrazňovaly. Nerušily. Oči, z nichž hleděla tuhově černá noc, svítily pod oblouky hustého obočí, spojeného řídkými chloupky nad nosem, temnou září. Plaché a dojemné, plné dětského údivu, byly krásné. Sklouzl pohledem po obrysu malých prsů pod bílou blůzou se žlutou hvězdou. Rychle uhnul očima. Točila se mu slabě hlava. Nikdy, ani později, nerozeznal, čím voní. Mýdlo, levná voňavka, vlasy, vůně podpaží.

Pozdvihl oči a povzbudivě se na ni usmál.

„Ještě se tolik bojíte?“

„Už ne. Už vůbec ne.“

Potrásla hlavou, a když si povšimla jeho pohledu, sklopila tvář a trochu se zachmuřila. Vstal a podíval se na hodinky. Půl jedenácté, proboha, musím vypadnout. Je už pozdě.

„Přijdete?“ optala se tiše.

Hleděla mu upřeně do tváře.

Stál nad ní, vychutnával svou mužskou převa-
hu až do dna. Bylo mu dobře a žádnou starost si
v té chvíli nepřipouštěl.

Pohladil ji rukou po vlasech a byl rád, že ne-
uhnula.

„Přijdu,“ řekl oživlým hlasem. „Co nejdříve. Zítřka! A vůbec se tu nebojte, nic se vám tu nemůže stát. A vůbec všechno dobře dopadne. Uvidíte! A budeme si tykat, ano, Ester? Smím?“

Domů uháněl temnými ulicemi jako vítr. Od starého domu, kde ji zanechal, to nebylo daleko: deset minut rychlé chůze, pět minut běhu, ne víc. Dal přednost běhu; klusal po dlažbě a v duchu se utěšoval, že snad už budou starouškové — jak říkal sám pro sebe rodičům — spát.

Nespali. Seděli proti sobě mlčky za kuchyňským stolem, otec se významně zahleděl na budík na kredenci, máma měla oči opuchlé pláčem. Ach je! Mžoural na ně osleple, tísněn pocitem provinění na těch dvou dobrácích, zašel k vychladlé plotně, nadzdvihl víko kávové konvice; sháněl se po trochu studené melty, třebaže na ni chuť neměl. Budík protivně cvakal do napjatého ticha.

„Nezdá se ti,“ ozval se konečně otec, „že jdeš trochu pozdě? Nechtěl bys nám to vysvětlit? Víš, že maminka i já máme o tebe starost.“

Zahrál nechápavý pohled, pokrčil rameny.

„Nejsem přece malé dítě,“ ohradil se slabě.

Máma zalomila slabě rukama, bradička se jí dojatě roztřásla.

„Vždyť jsem vám říkal, že jdu do kina. Bolela mě po písémkách hlava... a... trochu jsme se za-

povídali na ulici... s Vojtou..."

„S Vojtou?“ otázal se mrazivě otec a povytáhl obočí.

Přikývl. Zachytil zkoumavý pohled a přešlápl na místě. Krejčí vstal od stolu, nahrbený stářím, a obrátil se k němu zády. Mlčel a jeho zklamaneč mlčení bylo těžší, než kdyby se na Pavla vrhl a začal jej bít. Pečlivě vložil brýle do pouzdra, složil noviny a uložil je na obvyklé místo na almarce. Pokývl hlavou.

„Myslel jsem, že my dva si nelžeme... počkej, nepřerušuj mě! Pochop nás, chlapče! Je zlá doba. A ty jsi přece jen příliš mladý, abys... ale nechme toho! Bude už skoro jedenáct. Nebudu se tě vyptávat, kde ses potuloval, i když vím, žeš lhal. Ano, lhal..."

Co vlastně ví? přemýšlel úporně chlapec. Co mu říci? Pravdu? Co by mi na to řekl? Že jsem se zbláznil? Určitě! Ne, je třeba počkat, oťukat ho, snad zítra... Musím mu lhát, uvědomil si trpce.

„A co se vlastně stalo?“ zeptal se nejistým hlasem.

„Co? Nic zvláštního. Vojta byl totiž dnes večer tady a hledal tě. To je všechno.“

Co na to říci, nechceš-li vršit na sebe další lži? Nic.

Stisknout zuby a unikat pohledem. A mlčet.

Usínal té noci na lůžku ve svém pokojíku se slo-

žitými pocity v srdci. Co se všechno stalo od dnešního večera? Bylo v něm trochu strachu a také divná radost, zvědavost a pýcha nad vlastním činem. Jmenuje se Ester. Jaké jméno! Snad, snad ji opravdu zachránil. Jistě! Kam by jinak šla? Převalil se naznak a složil ruce pod hlavou. Dlouho hleděl otevřenýma očima na strop, snaže si na něm představit bílou tvář s velkýma a temnýma očima, vzrušení plašilo spánek. Spát, musí spát, až vyjde slunce, rozběhne se k ní...

Zítra, zítra!

Druhý den odpoledne hlásily všechny tlampače městu, že ráno 27. května 1942 byl spáchán v Praze atentát na zastupujícího říšského protektora Heydricha. Čísi tvrdý, striktně neosobní hlas, hlas-stroj rozséváný tlampači po ztichlých ulicích, se rozléhal mezi stěnami činžáků, ozvěna jej lákala.

Zarazil ho na nároží jejich ulice. Naslouchal mu se zatajeným dechem, ale v první chvíli rozuměl jen útržkům, z nichž nebyl dost moudrý. I ostatní lidé, chodci na dlažbě, nejdříve nechápali. Otázky v očích.

Co se vlastně stalo? Poslouchejte!

...na dopadení pachatelů... deset miliónů korun... nad okresem oberlandratu... civilní výjimečný stav... zákaz vycházet z domu od jedenadvacáté hodiny... uzavírají se veškeré... kdo

se... v uvedené době objeví na ulici, bude zastřelen...

Za hlášením byla chvilka udiveného ticha. Tramvaj v něm sjela lhostejně dolů po hlavní třídě, nařikajíc nenamazanými brzdami.

A pak se ozval hlas znovu...

„Zatracená pitomost je to,“ prohlásil rozhodně tovaryš Čepek. Dřepěl v polední přestávce na židli a zamračeně vyjídal kastrolek s bezmasým gulášem. Mžoural do něho krátkozrakýma očima přes půlky brejliček a zapíjel sousta břečkovitým pivem. Nikdo v dílně mu neodporoval. Znali ho. V jeho olysalé hlavě se obvykle rodí odlišný názor a ten mu nevymluvíš.

„Těžko vědět,“ řekne nemastně krejčí. Zatěká pátravě očima po své dílně. Kromě nich dvou tady byl učedník Pepek, který tu řádl s koštětem, ale toho jako by se to netýkalo. Ten má v té ježaté kotrbě své myšlenky.

A Pavel. Seděl u okna s tváří odvrácenou do ulice a pokleпával pravítkem do žehlicího prkna.

Polední slunce se napřelo do stěn protějších baráků.

Krejčí se upokojil pohledem. V pořádku. Ten Čepek! Huba nevymáchaná! Znal ho. Krejčovali spolu již hezkých pár let od první světové, věděl o jeho radikalismu, však si vjeli před touhle válkou často do vlasů, ale byli staří známí. Snese i to, když mu tovaryš hodil občas na hlavu tu jeho živ-

nostenskou opatrnost, ale ať si mluví — v těchto dobách opatrnosti nezbývá. Není už mladík, podnikatelskou ctižádost, měl-li vůbec kdy jakou, dávno hodil za hlavu, ale je tu rodina. Pavel. Je třeba ho vychovat, postavit oběma nohama na pevnou zem. Raději tedy držet jazyk za zuby! Čepkovi se to mluví. Žije sám jako kůl v plotě, večery probíjí v hospodě U čerta nad špatným pivem a partičkou licitovaného mariáše. Takhle flek, re! To se to válčí! To věřím.

„Zabít vlka není ještě zahnat smečku,“ mudruje skřípavě Čepěk. „Koukni do novin! Teď to začne. Dnes už stačí křivý pohled a jedeš! Pfff! Náckové si zchladí žáhu...“ Mžourá přes brejle do novin rozložených na střihačském prkně, drhne si hřbetem dlaně štětinatou bradu. Má protivný zvyk předčítat všem v polední přestávce z novin a doprovázet zprávy svým komentářem a pochicháváním. „A hele! Velké vítězství v bitvě u Charkova. Pašáci, tahle vérmacht. To by jeden... a tady zase... Japonec...“

Mistr mlčky trpí, ošívá se na své židli. Nepociťuje sebemenší pokušení vplést se do tovaryšova monologu. Kdepak! To by ten otevřhuba teprve rozvázal! Neboť i stěny mají dnes uši. Občas stříhne pátravým pohledem po nehybném synovi a pokusí se odvést hovor na nedošíté sako starého kun-

čofta. Ale ani na tuto udici ten zatracený Čepek nezabere. Dobrá, dobrá, bude! Počká!

„A hele! Praštili se přes kapsu!“ poklepe Čepek ukazováčkem na noviny. „Deset miliónů tomu, kdo pozná tenhle dámský bicykl, čepici a aktovku. Ukaž, Pepíku, nešťourej se v nose a naval čepici, ať ji omrknu. Mně by ty prachy přišly náramně vhod. A tady... Osoby, které se zdržují v pro... protentokrátu, aniž se přihlásily k pobytu, musí se ihned přihlásit... Kdo by se do soboty ještě bez přihlášení zdržoval... bude zastřelen. Rovněž budou zastřeleny ty osoby, které nepřihlášené osoby pře... přechovávají! Chmm... Hned se mrknu pod stůl, jestli tam neskladujeme nějakého atentátníka,“ dodá vážně s nakrčeným čelem a mrkne po šéfovi. „Jak tě znám, Alois, ty nemáš rád oplétačky.“

„I dej už s tím pokoj,“ šeptne mistr nevesele.

„A copak! Černé na bílém, nic nepřidávám.“

V dusném tichu naráz ustane klepání pravítka o žehlici prkno a krejčí obrátí hlavu k oknu. Chlapec tam sedí trochu předkloněn, s tváří stále obrácenou do ulice přetáté vprostřed dlažby ostrým stínem. Nelíbí se mu v posledních dnech, příliš mlčí.

Konečky štíhlých prstů se smeknou po hraně stolu.

„Co je s tebou, Pavle? Není ti špatně?“

„Ne. Je dusno. Co by se mnou mělo být?“

Ta nutná lež, otázka bez odpovědi, vytvořila mezi nimi nedobré napětí. Postavila stěnu mezi otce a syna, neprostupnou tabuli skla: otázka po ní sklouzne jako dešťová kapka.

„Co ty víš?“ vpadne hovorka Čepek do odmlky. „S takovou maturitou, holenku, jsou dnes jaksepatří potíže — si myslím.“

Pravítko vypadne z prstů a klepne o dřevo; chlapec vstane a s uhýbavou tváří se prosmykne mezi dvěma zánovními singrovkami. Než se ostatní vzpamatují, zabouchnou za ním dveře.

Běží ulicí a podle něho otázka. Co je s tebou? Ach, kdo má pořád ty řeči poslouchat? Zbytečné, ošoupané jako prosezené kalhoty. Tátovy pohledy! Utíká jim, poklusává rozpálenou ulicí jen tak nazdařbůh, kam ho nohy samy nesou.

Znamé výkladní skříně: cukrářství — za padesátník vanilkovou — žádal si jako klouček. A pak musel vystoupnout na špičky a otevřít dlaň, v níž potil ohmatanou minci. A o pár kroků dál válkou vyrabovaný výklad řeznictví a uzenářství Františka Tereby, toho, co má ošklivě opuchlé ruce od horké vody, z níž vytahuje ohřáté párky. Dnes se prodává na lístky, v krámě uzenář zívá a opuchlé ruce zahálejí. Zaprášená kavka s ustřiženými křídly pitvorně poskakuje před schody do sklepního krámků uhlíře. Ta zůstala. A jiné ulice a činžáky a vchody, okopané zdi a sgrafita necudných sym-

bolů na omítce. Znal to všechno důvěrně. To byl jeho svět, po němž se batolil jako prcek s ukopnutým palcem a svíčkou pod nosem. Vždyť je to kluk krejčího z jedenáctky! Jeden se na tebe přátelsky zašklebí, druhý ti louskne „oříšek“ za uši a hokyně ti podá velkomyslně přes pult sladké lízátko. Tu máš, Pavlíku, žes to tak pěkně vyřídil! Ale to všechno už není. Jsi už dospělý, říká se ti „vy“, rozměklá mičuda se beznadějně zakutálela kamsi do tmavého kouta a kdoví zdali se dnes vůbec vyráběj sladká lízátká?

Uvědomil si, že běží známým parkem; zpomalil, udiven zvláštní setrvačností, která vedla jeho kroky. Vracel se na místo činu. Vodotrysk prskavě tlačí pramínek proti obloze a hladivý větřík mu titěrným deštníkem ovane rozpalenou tvář.

Tady, tady je! Dosedl na tu obyčejnou tuctovou lavičku, jaké jsou v kdejakém parku, přejel dlaní po oprýskaném laku. Tady — na tomto konci seděla. Tady on. Zůstal tu sedět v polední nehybnosti, bradu v dlaních a lokty zapřeny o kolena.

Občas se kdosi malátně přeplouhá kolem, občas zacloní zářivý mráček slunce; mnohohlasý šum města sem dolétá zdáli a do myšlenek zavrčí z modré propasti nad hlavou jednotvárné předení letadla.

... a rovněž budou zastřeleny ty osoby...

Víš ty, jak chutná strach? Tak slane, ale ne jako

súl. Je to divná zima, probouzí se ti ve vnitřnostech, zachvívá jimi, stonožka se studenými nožkami putuje po páteři, zabloudí k srdci a dotkne se ho. A rázem zmizí. Otřepeš se a chvíli na nic nemyslíš. Nic! Nic se neděje! Ale... Za okamžik ti vstoupí chlad zase do rukou. Zvlhnou na dlaních a slabě se pochvívají. Styděl se za to chvění. S námahou se mu jakžtakž podařilo odvést myšlenky, zaměstnávat je stovkami obyčejných starostí. Podobalo se to odlivu, ale vzápětí příliv prostého vědomí ho přehrnl těžkou vlnou. Je tam! Všechno se znovu vystřídá a prolne. Mračno, z něhož by mohlo pršet — bůhvíco — a třeštivá, nesmyslná radost, kurážný nápěv z hrudi, jen tak natruc.

Včera ráno, ach ano, ale to už je nějak dávno — procitl ve svém pokoji. . . a všechno bylo zdánlivě na svém místě: knížky, diplom za vyhranou „stovku“ v dorosteneckém závodě středních škol, laciný aparát baby-box, v klícce tíkal kanár a za okny svítil den. Stačilo promnout si oči, vyskočit oběma nohama a spláchnout všechno pod sprchou. Nechali mě přispát po písémkách, ocenil. Táta byl už v dílně a matka kdesi na sháňkách po živobytí. Kouzelník by nevystačil s přídělem, ty můj milý bože!

Hned po snídani zaběhl do starého domu, utíkal s rozbouchaným srdcem do schodů, poháněn zvědavou netrpělivostí.

Rozhlédl se po schodech a otočil klíčem.

Spala tam na pohovce, čelem obrácena ke zdi, tvář zachumlanou do polštáře. Pažemi objímala nohy přitažené k tělu. Nejdřív spatřil houštinu smolných vlasů, zcuchaných spánkem, a obrys těla se vzdutým pahorkem boku. Převrátila se naznak a zmačkaná pokrývka sklouzla na zaprášenou podlahu.

Přikryl ji a díval se jí do tváře. Připadala mu ve spánku drobná a bezbranná. Slabě oddychovala. Povzdychla si vprostřed snu a po ústech se jí pokmitl kratičký, zpola dětský usmíválek. Přivřenými rty si trochu zamlaskala.

Pořádná. Všiml si, že před spaním oblekla pruhované pyžamo, sukni složila pečlivě přes židli a boty srovnala u pohovky špičkami vpřed. Kabát se žlutou hvězdou byl přehozen přes opěradlo a pod jupkou pyžama, která nepřiléhala k tělu, prosvítala bílá kůže. Hleděl na ni, neodvažuje se ani dýchat, ani pohnout na místě, aby ji nevyrušil.

Po špičkách odcouval ke dveřím, hmatal po klíce. Přijde později, až procitne. Ohleduplně přivřel dveře a rozběhl se domů. A teď mysl, uvažovat, člověče! Ještě že už nemusí chodit do školy, má jiné starosti než opakovat lácii nebo životopis Hermana Göringa.

Když vtrhl do bytu, všiml si, že se matka dosud nevrátila z pochůzky. Prima! Klepl se do čela.

Musí přece jíst, je to hloupé, směšné, ale je to tak! Otevřel spíž, nakrájel v rychlosti pár tlustých krajíců, namazal je rozměkklým margarínem, do prázdné láhve od sodovky scedil trochu ranní melty, a když to všechno cpal do kapes větrovky a plátěných kalhot, přišla matka. Zneklidněl. Ty její mateřsky zvědavé oči. Povšimla si jeho kramaření?

Nic, mami, namazal jsem si chleba a jdu ven.

Oddychl si, když unikl z dostřelu jejích pohledů. I tohle bude stále těžší, pomyslel si ustaraně. Co tak vyklopit všechno před kluky? Mohli by pomoci. Ne, nic neřekne. To by byl poprask! Musí mlčet.

Když se určitený vrátil, dosud spala.

Usadil se tedy opatrně vedle ní a čekal. Čekal. Čas se vlekl, nevnímal jej. Ani sebe nevnímal. Z krejčovny zaslechl otcův hlas, prosycený onou trapnou devótností živnostníka před zákazníkem, kterou u táty tak nenáviděl, kroky na praskajících parketách a údery syčící žehličky; na protější straně pavlače rozvěšovala žena na šňůru barevné prádlo a ospale zívala. Po dlažbě dvorku vlekl ukoptěný kamnář na hřbetě krosničku plnou mazlavé hlíny.

Ani si nevšiml, když se zakmitaly její řasy.

Naráz otevřela oči. Nejdřív nechápaly nic: vězel v nich jen obyčejný dívčí úlek; mžouraly kolem tak trochu přihloupě, že nedokázal včas potlačit

úsměv. Prudce se vzpřímila, přitáhla rukou kabátek pyžama ke krku, tím prázdným obranným pohybem, a prohlížela si ho v prvním okamžiku jako vetřelce.

„Kde to jsem?“

„Pst! Tišeji!“ Varovně bodl palcem směrem ke dveřím do dílničky. „Vždyť se známe. Nepamátujete... nepamátuješ se?“

Rozpomněla se a oddychla si.

„Ano. Už vím. Ty jsi Pavel, vid?“

„Jsem.“

„A tam vedle...“

„Táta. Má tam dílnu. Je krejčí. Včera jsem ti to přece všechno říkal.“

Přikývla. Už bude mluvit potichu. A všechno si pamatuje. Potom, jako by si uvědomila, že je pod pokrývkou polonahá, zneklidněla. Dokonce trochu zrudla a utíkala očima.

„Chtěla bych se obléci,“ řekla s nejistým úsměvem.

„Mám odejít?“

„Nene... nechod, prosím tě! Já se tu sama trochu bojím. V noci tu cosi šramotilo, vedle něco šlapalo po podlaze...“

„Asi myši.“

„Myši?“ vydechla.

Všiml si, jak se jí rozšířily oči.

„Co na tom? Vadí ti to?“

Přitáhla si pod pokrývkou kolena až k bradě a objala je pažemi, hledíc před sebe mlčky, s upřenou zamyšleností.

Pochopil a usmál se: „Bojíš se jich?“

Přikývla a odhrnula si pramen černých vlasů s čela. „Bojím. Už jako malá holka. . . někdy se mi o nich dokonce zdálo. Možná že se jich ani nebojím, ale štítím. . . Jednou přinesl náš Markýz — to byl kocour, víš — zakousnutou myš až do předsině. I jeho jsem se pak štítíla, dlouho ke mně nesměl a ten hlupáček nevěděl asi proč.“

Pokusil se ji uklidnit smíchem.

„Neboj se, tady určitě nejsou. Jen v dílně, ale spíš ještě ve skladišti. To se nedá nic dělat, víš — tohle je moc starý dům. Ale tady v pokoji nejsou.“

„Opravdu ne?“

„Opravdu.“

Viditelně si oddychla.

„Tak dobře. A teď se, prosím tě, nedívej.“

Zamumlal cosi spleným hrdlem, obrátil se tváří k oknu. Zastrčil ruce do kapes. Trochu ho převapilo, že nechtěla, aby odešel. Zaslechl capkání bosých chodidel po podlaze, zaklapání střevíčků, šelestění prádla na nahém těle. Krev mu zabušila do spánků, tělo prkenělo v jedné poloze. Objel si dlaní suchou tvář. Bylo horko.

„Už.“

Loudavě se obrátil, jako by mu na tom pranic

nezáleželo, a vynutil na tváři pohled co možná nej-lhostejnější.

Stála proti němu už dostrojená, v kabátku se žlutou hvězdou na prsou, a hřebenem si pročesávala rozčuchané vlasy. Bez lítosti, se stisknutými zuby, krákala tu svou hustou hřívu, až praskala pod hřebenem. Líbila se mu v tom počínání, i když měla tvář dosud trochu pomačkanou spánkem a ospalky v očích.

Zívla a protáhla se jako kočka.

„Ach, to jsem spala. Vlastně bych chtěla pořád tak spát a neprobudit se, dokud nebude všemu konec a dokud se nevrátí naši. Anebo — anebo se raději vůbec neprobudit!“

„To neříkej,“ přerušil ji nesouhlasně, „tak nesmíš mluvit!“

„Tobě se řekne — nesmíš, nesmíš! Ale já to mám teď na světě zlé, člověče!“

„Ale mluvit tak nebudeš, vid’?“

„Nebudu, když nechceš!“

Posadila se při česání na pohovku, vzhledla.

Ukázal prstem na žlutou hvězdu. „Nesundáš to?“

„Proč? Je to špatné?“

„Tak jsem to nemyslel!“ přerušil ji chvatně, nevěda najednou co s rukama. „Proč...? Myslím, že je to zbytečné — tady!“

Zatvářila se přemítavě, potřásla rozhodně hla-

vou. „Ne. Je to přísně zakázáno, chodit bez hvězdy — pro nás. Víš? Já za to nemůžu. A vůbec se za ni nestydím. Táta ji ostatně nosí také. I Blanka.“

„Ale já tě přece nenutím. Já jen. . . Přinesl jsem ti něco. Nic zvláštního. Máš hlad?“

„Mám. Strašný! Nesměj se mi. Já nejedla od včerejšího rána. Chodila jsem po městě a brečela jako malá žába. Teta mi dala na cestu balíček, ale zapomněla jsem ho kdesi na nábřeží. Dočista jsem ztratila hlavu.“

Zakousla se do krajíců s živočišnou hltavostí, zapíjejíc sousta neslazenou meltou, a než se nadál, všechno snědla a setřela rukou drobečky s pusy. Hleděl na ni s němou radostí a svíravým smutkem současně. Malé, vyhladovělé zvířátko, nic víc. Poděkovala plachým úsměvem. Povzbudivě na ni mrkl a dřepl si na rozviklanou židličku. Ocenil:

„Fí — tobě ale chutná!“

Přikývla, vlasy se jí nahrnuly do čela.

„Hrozně! Táta říkal, že jsem žrout. Jako z uděláním člověku nejvíc chutná, když není co do pusy. U nás bylo zle, táta nebyl boháč a v poslední době, co dělal jen v nemocnici, jsme měli někdy i hlad. Občas si vzpomněl nějaký pacient a něco nám přinesl. Nechal to v noci pod okny a já si zvykla dívat se ráno pod okno, jestli tam něco není. Jednou tam byla zabijačka. . . Měli tátu rádi — tam u nás. Říkají, že venkovští lékaři bývají hrubiáni, ale táta

byl hodný a vůbec na lidi nekřičel. . . Lidé vždyc-
ky něco říkají — do omrzení.“ Vzpomínala, s prs-
ty sepjatými v klíně, a tvář se jí jasnila. „V létě to
šlo; měli jsme zahrádku, mamka v ní dřív pěstova-
la růže a jiřiny. Ale pak jsme tam nasázeli zeleninu.
Mrkev, karfiól a štráfek bramborů. Chrást jsme
dávali králíkům. Viděls někdy malé králíky? Do-
cela maličké? Mají heboučké čumáčky, když se do-
týkají dlaně, no něco. . . A táta pěstoval také včely.
Ale to ty neznáš, vid', na tobě je vidět, že jsi z Pra-
hy. . . Takové Pražátko!“

„Jak to?“

Zasmála se:

„Jsi takový bledý a vyčouhlý. Jako chmelová
tyčka.“

Popuzeně jí vskočil do řeči: „Ty. . . ! To s tím
nemá co společného! Sílu mám, to si nemysli,“
ohradil se dotčeně a vztyčil se nad ni. „Chceš to
vidět? Podívej se!“ Než se vzpamatovala, chňapl
ji pravičkou kolem ramenou, levou v podkolení
a zadýchaně ji pozdvihl. Hu! Překvapilo ho, že
byla těžší, než se napohled zdálo. Nadhodil si ji
v náručí; bránila se oběma rukama a rozesmála
se zvonivým smíchem, který jim ubral sílu: nechal
ji rychle dopadnout do proleželých per pohovky
a zlekaně položil prst na ústa.

„Pssst, propána!“

Hlavou kývl směrem ke krejčovně a hned smích

přestal. Mlčky na sebe zírali, zadýchání jeden druhým, vteřiny odkapávaly v tichu dvojího pohledu. Objel si rozevřenou dlaní tvář; obvyklý jeho pohyb v rozpacích. Například když se svíjel na stupínku před chmurným pohledem latináře a lovil v mysli zapomenuté slovíčko.

„Máš pravdu,“ řekla uznale. „Jsi silný.“

Skromně pokrčil rameny.

„Dost. . . Když je třeba.“

Za dveřmi se rozhrčela singrovka a sálavé předpolední slunce se zastavilo nad dvorkem. Podobal se teď krabici bez víka, do níž slunce zplna nalévá žár. Na rozpálených dlažkách se povalovala kočka, nehybná, zmrtnělá vedrem, a kolem ní číhal chlapec do mičudy.

„Půjdu,“ řekl z ničeho do ticha.

„Musíš?“

„Čekají mě k obědu, víš? Starouškové by měli starost.“

„Přijdeš?“

Přikývl.

„A brzy?“

„Brzy. . .“

„Dnes?“

Chláholivě se usmál.

„Ještě dnes. Vážně,“ uklidnil ji již s dlaní na klíce.

...což se nápadně podobalo krádeži. Už před činem mu zběsile bušovalo srdce, sousta se mu povalovala po jazyku a chutnala jako popel. Večeřivali v těch dnech v napjatém mlčení, příbory protivně cinkaly o porcelán a Pavel s očima tvrdošíjně sklopenýma do talíře se ošíval pod pátravými pohledy otce. Bude stále těžší nenápadně odnášet talíř do svého pokojíčku, oddělit pro ni skrovnou porcičku do ukradeného kastrolku. Učiněný zázrak, že to neprasklo!

Podařilo se! Motal se v předsíni, otálel, pak nakoukl do kuchyně, aby se stručnou rozhodností oznámil, že jde na partii šachů. Odpoledne si pořídil u Vojty pořádné alibi. Vojta přikývl, i když hořel zvědavostí: Tak to vyklop! Jaká je? Vymyslel si jakési směšné dobrodružství, aby mu nemusel říci pravdu.

„Dej na sebe pozor, Pavlíku!“ vzdychala máma. „Vrať se brzy. Víš, co se děje, ach panebože!“ Táta dal bohudík před nudným kázáním s otázkami přednost vyčítavému pohledu. Bylo to působivější, jak jen tak kývl hlavou a zabořil oči do rozečtené knihy.

Už třetí den je u něho. Včera to bylo těžké, jak

jí vysvětlit, že musí odejít brzo, nechce-li být zastřelen na ulici? Co jí říci? Nic! Lépe, nebude-li vůbec vědět o tom, co se stalo.

Spěchal, usmívaje se tichou radostí nad novým úspěchem, i když se mu žaludek trochu svíral hladu. Černý kastrolek hrál v prstech jako živý tvor. Trofej banální a převzácná současně. K smíchu! Co na tom? Třešňové knedlíky a ona! Budte tedy požehnány, vy bachraté, oslizlé koule, polité stydnoucím margarínem!

Před odchodem si uvědomil, že nejen chlebem živ je člověk. Musí číst, nemá-li se zbláznit nudou a myšlenkami. O čem asi přemýšlí ty nekonečné hodiny, kdy nemůže u ní být? Kde se toulá? Musí číst, vysvléknout se nad knížkou z vlastního osudu, schovat se v jiných. Rozhodl se pro Jana Kryštofa, kterého právě dočetl, a přidal Švejka. Musí se smát. Smát!

„Ty jsi hodný,“ řekla, když spatřila, co jí přinesl.

Shrnula si dlaní vlasy s čela, vděčně mu hleděla do tváře. „Proč jsi takový? Dělá ti jen starosti, vid’?“

Přerušil ji odmítavým máchnutím. Poctivě od sebe odháněl pocit vlastní šlechetnosti, přesvědčen, že na něj nemá právo. Nevěděl ani, jak se má tvářit.

„Proč jsi takový?“

Uhnul pohledem, pokrčil rameny. „Nevím... Ostatně, nic na tom není; jsem obyčejný. Jak bych tě mohl vyhnat ven? Ty bys mohla? To by nemohl žádný člověk.“

„A víš vůbec, koho schováváš? Vždyť mě neznáš.“

„Znám. Chvílemi se mi zdá, že tě znám tisíc let.“

Udiveně na něho rozevřela oči. „Opravdu?“

„Opravdu. Proč se ptáš?“

„Protože — se mi to zdá také. Je to hloupé? To se vždycky tak říká, víd? Myslela jsem na to, když jsi včera odešel tak brzy. Proč je tomu tak? Znáš tě odjakživa a vlastně teprve předevčírem večer jsme se potkali. V parku na lavičce. Možná že jsme se znali v minulých životech. Snad jsme byli bratr a sestra. Anebo milenci, kterým to nevyšlo. Mluvíím hloupě, víd...?“

„To nevadí. Já tě rád poslouchám,“ přerušil ji s tísní v hrudi. Dívčin hlas mu nedobře mátl hlavu, hebce pronikal, tiskl srdce zmatenou něhou, skoro se jí bál. V řídkém příšeří viděl obrys jejího těla; seděla na okraji pohovky s koleny těsně přimknutými k sobě a s hlavou schýlenou. Natáhl se po celé délce pohovky, ulehл naznak s rukama zkříženými pod hlavou. Milenci, kterým to nevyšlo. Ne! Tak ne! Minulý život! Hu! Pociťoval vyčítavý hněv pro taková slova. A mračil se.

„Víš — nevěřím na takové nesmysly. Báchorky

pro slečinky. A hvězdy, to také nejsou žádné dírky do oblohy nebo do papíru zatemnění; ostatně za zatemněním je jen tma. Docela obyčejná tma! To jsou světy, milióny světů, a Měsíc je obyčejná koule. Vystydlá koule. Básníci o tom nic nevědí; je to záležitost matematiky, dalekohledů a čísel, fantastických rovnic...“

Mičela při jeho výkladu, jako by se zastyděla.

Vztáhl ruku a pohladil ji dlaní po ramenou, neobratně omlouvaje střízlivou exaktnost budoucího vědce. Ale ona to neví.

„Zlobíš se?“

„Ne. Máš asi pravdu a já jsem hloupá.“

„Nejsi! A já jsem vlastně docela rád, že jsi právě taková...“

„Taková bláznivá?“

Hleděl na ni se slabým úsměvem na ústech, přikývl: „Třeba i bláznivá. A co ty! Máš tu dlouhou chvíli, vidíš?“

„Mám. Někdy se mi zdá, že se všechny hodiny světa zastavily. Honem přitisknu ucho tady na zeď a poslouchám, jak tam klapou. Jsem ráda, když bijí. Bam, bam! Jak budu ještě dlouho čekat, než přijdeš? Já už tě slyším z dálky, poznám tvůj krok na schodech, víš?“

„Hm.“ Rozpomněl se na cosi a ťukl se prstem do čela: „Něco jsem ti přinesl.“

Vytáhl z kapsy manšestrových kalhot balík ošou-

paných karet, které si dnes půjčil od Vojty, a hodil je na stolek. Bude třeba stále ji něčím zabavovat, proč by si nemohli zahrát?

„Chceš?“

„Ale já to vůbec neumím,“ řekla rozpačitě.

„To nic! Naučím tě to, to je docela lehké. Podívej!“

Přitáhl stolek k pohovce a pokoušel se ji zasvětit do prajednoduché hry ve dvou. Seděla za ním s nohama skrčenýma pod sebou a dívala se mu napjatě přes rameno, až cítil na skrání její tichý dech. Trochu ho mátl.

„Je to jasné?“

„Vůbec ne! Ale já tě ráda poslouchám.“

Zalomil ztrápeně rukama nad hlavou. Ukázalo se, že prostě nemá vlohy rozeznat filka od spodka, marná práce!

„Tak vidíš, jak jsem hloupá, já ti to přece říkala,“ bránila se s našpulenými rty. Ale pak ji zaujaly figurky na kartách a ožila. „Podívej,“ ukázala na kulového krále, „tenhle vypadá jako pan Šabata. Má zrovna takové svislé kníry.“

„Neznám žádného Šabatu.“

„Bodejť bys znal,“ smála se. „To byl řezník u nás doma. Měl takové ohromné ruce a hrál kuželky nejlíp z celého města. Jestlipak vůbec ví, že je vlastně král? A jaké je tohle zvíře?“ podivila se nad žaludským esem. „Lev to přece není. Vousiska

má jako kocour a lidské oči. Fuj!“

Máchl beznadějně rukou a vzdal se. „Víš co? Nechme toho!“ Shrnul karty do balíčku a strčil je zpět do kapsy. Kdepak ženská, a karty!

„Ty se zlobíš?“

Nechápal: „Proč bych se měl zlobit?“

„Stejně bych sama hrát nemohla.“

Pokojně se usmál, prohrábl si prsty vlasy a kývl.

„Máš vlastně pravdu.“

Smrákalo se nad střechami, do jejich doupěte se už kradlo šero, ale nerozsvítili. Z protější pavlače sem tryskalo nažloutlé světlo, procezené síťovinou záclon, odkudsi mumlal rozhlas. Znal všechny ty obyčejné zvuky, kterými dům hovořil. Rytmičké tukání kladívka jim vyprávělo o nábytku novomanželů ze třetího; manžel ho musí v dnešní mizérii vlastnoručně vyrobit ze starého haraburdí, skoupeného kus po kuse po vetešnicích. Z podstřešního ateliéru se ozve brnkání kytary a přitlučený zpěv. To ten malíř plaší myši a smutek. Nedávno od něho utekla žena; pavlač dodnes přetřásá její počin. Taková coura nafintěná! Ale jsou hlasy i proti: Kterápak, paninko milá, by pořád chtěla snášet takovou mizérii a terpentýnový smrad podstřešního pelechu, do něhož fučí vítr všemi skulinami? Hlasy, zvuky.

A nad tím vším se mlčenlivě stře obloha, jiskřivá a plná mihotání. Hleděl do ní a zdálo se mu, že

zaslechl ten téměř neslyšný svist mrazivých dálek,
napínajících se mezi světy.

Hvězdy, lidé!

„Pavle...“

Vstával, aby spustil zatemnění; její hlas ho zarazil.

„Máš někdy strach?“

„Z čeho?“

„Ze všeho... z toho, co žijeme.“

Zaváhal.

„Někdy...“

„Já — stále.“

„Čeho se bojíš? Myší? Políčím na ně pastičky,“
zažertoval nevesele.

„Nesměj se mi. Nemám nikoho, komu bych to mohla říci. Stále se to ve mně krčí. I když myslím na něco jiného, i když se směji. Jako by mi to cíhalo kdesi pod srdcem...“

„Táta říká, že jen kameny se nebojí. Ty nejsou živé.“

Konečně vstal z pohovky a spustil zatemnění, stiskl knoflík lampičky a nepřírozené světlo jí dopadlo na tvář. Když viděl, jak osleple mžourá, pokusil se o škádlivé vtipkování. Mluv, mluv, človče! Báł se jejích myšlenek.

„Je to tak, slečno Kapuletová! Co dělá pan tátněk? Stále se ještě zlobí na Monteky?“

Zřejmě nepochopila jeho narážku, protože hle-

děla před sebe vážně a přemítavě.

„Ne. Ani nemůže. Je v Terezíně — doufám. . .“

Zastyděl se za svou hloupost, horkost se mu vhrnula do tváří. Ale zdálo se mu, že ji kupodivu nezranil, řekla ten holý fakt, vzhlížejíc mu zespodu do tváře s mírným, vše omlouvajícím úsměvem. Přisedl k ní a prohlížel si ji pozorně, s dychtivou neomaleností.

„Proč se tak na mne díváš? Nelíbím se ti, vid’?“

„Víš, že to není pravda,“ ohradil se. „Moc se mi líbíš. . . Opravdu!“

„Co na mně tedy vidíš?“ naléhala umíněně.

Okamžik zauvažoval, jak vyslovit svou myšlenku.

„To, že jsi stejná jako ostatní. . .“

„Jak to myslíš? Proč bych neměla být jako ostatní?“ nechápala. V očích jí kmitlo pochopení, prudce se k němu obrátila s nakrčeným čelem.

„Myslíš — protože jsem židovka?“

„Ale ne!“ ustupoval zmateně. „Vlastně — vůbec jsem o tom nepřemýšlel. Říkalo se. . .“

„Co se říkalo? Já vím, co se říkalo! Že jsme jiní? Máme velké nosy a. . .“

Přerušil ji nevrlým pohybem a prohrábl si vlasy.

„Všelicos. . . Lidé jsou někdy hloupí. A zlí. . .“

Vstal, chodil s rukama v kapsách, tvář zrudlou studem a zkrabacenou nespokojeností. Když se

ohlédl a spatřil ji, jak spočívá na stejném místě, ve stejné poloze, ruce složeny v klíně a šedý stín ve tváři, kousl se do rtů. Hlupák! Plácám a nevím co!

Neovládl se a vydechl.

„Ty... Ester... co jsem...“

Vzhlédla, v očích měla unavený úsměv. Vždyť já vím, řekly mu. Teď si před ní připadal jako usmrkaný klouček před dospělou ženou. A v tom okamžiku mu zaplavila srdce vlna něhy. Hořkla lítostí, ale byla v ní i divoká radost, cit silný, až tlačil v hrudi. Ester! Jak to říci! Così se stalo, nevím... Tiskl zuby, aby zadržel výkřik, jižjiž se mu dral na rty.

„Proč mlčíš?“ vychraptěl. „Mluv něco!“

Vrhl se k ní, uchopil ji umíněnou silou za ramena; nerozuměl sám sobě. Vylomit, vycloumat ji z té zklamané nehybnosti! Jak přemoci její němý smutek! Vzдорovala bez hlesu, celým tělem, a byla silná, ale po urputném zápasu se mu podařilo obrátit její tvář ke své. Byla vzdálená a bez výrazu, sevřené rty, a oči lesknoucí se pod sklopenými řasami na něho hleděly cize a nepřítomně, jako by duchem byla kdesi daleko. Unikaly mu, obracely se stranou. A nevnímal ani, co v tom zlém okamžiku mluví. Chuchvalce vět přetržených vpůli se mu samy řinuly z úst.

„Ty... slyšíš...! Neplač, nesmíš plakat! Já...“

Políbil ji. Nešikovně, chlapecky. Potrhla hlavou

a rty se jí smekly po tváři, ale nevzdal se, až dostihl její ústa. Tála pod jeho dotekem, její dech mu omýval tvář.

Ochabla v sevření, přestala se bránit. Nakonec zvrátila hlavu a přimhouřila oči, přimykajíc se k němu tělem. Obemkl ji pažemi a zvrátil na pohovku, neodtrhuje se rty od jejích úst. Tiskl je vši silou.

Naráz pak všechno skončilo.

A všechno začalo. Oba to věděli.

Traslavé ticho je obklíčilo, slova se vracela z dálky a váhavě. Dům kolem nich usínal neklidným spánkem, ale oni dva bděli. Slyšíš? Takové ticho je teď. Ten sotva slyšitelný šapot a šramocení odvedle, to nic, to jsou jen myši. . .

„Proč jsi to udělal?“ zeptala se bezvýrazně.

Pokrčil rameny. Posadil se, spustil nohy na podlahu a mlčky na ni hleděl. Bylo v něm klidné světlo. Vlasy se střely po polštáři kolem tváře, pableskovaly černou září, rozevřené oči na něho zíraly bez hněvu. Bez údivu. Byla v nich jen otázka. A slabý, docela slabý náznak úsměvu.

„Protože. . . protože tě mám rád! Ty to přece víš. Mám tě rád. Ty — ty mi musíš věřit. Ester. . .“

„Proč mi to říkáš?“

„Protože je to pravda. Fakt! To přece není špatné?“

„Ne. Kdy sis to uvědomil?“

„Proč to chceš vědět?“

„Jen tak. . .“

„To přesně nevím. To už opravdu nevím. Snad — už když jsme se setkali. Nebo když jsi s takovou chutí baštila. Když jsi včera ráno spala, hrozně se mi chtělo tě políbit. Tak je to se mnou. Ale bál jsem se tě probudit. Kdy...? Já vlastně přesně ani nevím.“

Zrozpačitěl. Sepjal štíhlé prsty, prohnul je, až to v kloubech zapraskalo, pak se se slastným zavrnutím protáhl jako po dobrém díle a vyhledal ji očima, na tváři provinilý úsměv.

„Ale ty se moc nezlobíš, vid? A kdyby...“

Rozhodně zavrtěla hlavou, posadila se, objala kolena pažemi a hleděla na něho zkoumavě.

„A kdyby... nic by mi to nebylo platné...“

„Nebylo...“

Když jí pohlédl do očí, pochopil svou pošetilost. Ty tolik svítily. A ruce mu položila na ramena. Pociťoval jejich tíži a bezděčně přivřel oči, když ho jen tak lehýnce a letmo políbila na ústa, propukajíc v slaboučký, dětsky zajímavý smích. Objala ho vši svou radostí.

Pak si povzdychla s usouzenou tváří.

„Můj bože, ty jsi... Vždyť já také... copak to necítíš, že i já... tě mám ráda? Ano! Ať se děje co chce: mám tě ráda, Pavle, ty milý člověče, už je to tak!“

Každá láska má své dějiny. I když docela krátké. Jakési dějiny v kostce. Má čas růstu a zralosti. Má slunečná návrší, strmé spády. Svě deště a sněhy.

Když se vracel domů, zdálo se mu, že jsou ulice plny denního světla. To byl ovšem klam. Světlo bylo jen v něm a kolem tma. V tom světle byl silný, udivený energií citu, která se v něm uvolňovala. Bylo mu nejasně líto toho minulého Pavla, který ji ještě neznal, toho všedního, praobyčejného, vyčouhlého holobrádka. Jak vlastně žil? Žil vůbec? Chodil do školy, četl knížky, sliboval si cosi od života, po čemsi neuměle toužil, měl obyčejné kama-rády. Byl prostě jiný. Byl jiný než teď.

Doma se všechno nudně opakovalo až do puntíku. Osleple mrkal do žárovky nad kuchyňským stolem. Rodiče seděli naproti sobě a mlčeli. Na kredenci hrálo přitlumeně rádio s vykuchanými krátkými vlnami, na otáčecím knoflíku tuhý lístek s natištěným: Pamatuj, že poslech zahraničního rozhlasu se trestá vězením nebo i smrtí! Matka látala na dřevěném hříbku potřhané ponožky. Co si s tím hříbkem nahrál jako klouček, vzpomněl si. A zazdálo se mu, že si ti dva starouškové smlu-vili hru. Hru na klid. Dobrá! Přistoupil na ni, okázale zívá a sháněl cosi k jídlu. Teprve když nepřítomně popíjel řídkou kávu páchnoucí po ci-korce, tváře se, že ho nic tak nezajímá jako otluče-ný plecháček, ozval se otec.

Položil rozevřeného Jiráska na ubrus.

„Nechceš nám něco říci, Pavle?“

Postavil dopitý hrnek na stůl a zavrtěl hlavou.

„Ne... nevím co.“

„Chodíš jako náměsíčník. Je ti osmnáct let, ale přesto se bojím, abys nezahlodil rozum. Víš, co se stalo. Rozumnější je být doma...“

Odmlčel se, když zachytil pohled syna. Našel v něm jen nesouhlas, němý, zatvrzelý nesouhlas se svými slovy.

„Nevím, co pořád na mně vidíte,“ řekl Pavel a vstal. Stiskl kliku a bez dalšího slova vklouzl do pokojíku a přibouchl za sebou s nechtěnou prudkostí dveře.

Když zůstali sami, odložila žena dřevěný hříbek, slyšitelně klapl o desku, a podívala se mlčky přes kostěnou obroučku brýlí na muže.

Vstal rovněž a chystal se jít spát.

„Ne, lhát neumí. Ani nechce,“ odpověděl jakoby sám sobě. „Ještě ne!“

Bezradně pokrčil rameny a sklapl knihu.

Kromě bezmocného hněvu, kvasícího v kterém srdci, byl hlavním pocitem ve dnech, které následovaly, strach. Zalehl město jako zpocená venkovská duchna, pod níž se zdávají jen tíživé sny. Člověk ho měl pod kůží, v blízkosti srdce, při jídle, ve spánku, když objímal ženu, když držel v rukou dítě.

[Kouřil se z uličních tlampačů, ze stránek novin. „Nač myslíš?“ ptala se, když ho přistihla v chmurném zamyšlení, s čelem nakrčeným vráskami. Občas se takhle zapomenul a její hlas pak zalétal do svíravých představ jakoby z velké dálky.

Objel si dlaní tvář a vynutil na ní mdlý úsměv.

„Na hlouposti. Takové všední starosti... nic zvláštního.“

Ale tušil, že ji neoklamal. Vzal ji do náručí, ústy jí zavíral oči, pak zabořil obličej do vlasů, utíkaje do té hebké, vonící tmy před myšlenkami, které v něm vytrvale ryly.

Kdybys věděla, říkal jí v duchu, kdybys tušila...

Žhavý červen dýchal do ulic, parky hýřily barvami letních květů jako kdykoliv jindy, slunečko sedmítečné se vyšplhá po nastaveném

prstu a rozepne křídélka jako kdykoliv jindy. Coś surového bylo v té netečné lhostejnosti přírody; šílela pod horkými paprsky růstem a bujením, zatímco salvy výstřelů se rozléhaly z kobyliské střelnice po městě. Popravčí sonderkommanda měla plné ruce práce. Hlavně pušek nestačily vychladnout.

... a rovněž budou zastřeleny ty osoby...

Mám tě ráda, šeptala mu mezi polibky. Líbali se se stálou dychtivostí, ale myšlenky ho dostihovaly i v okamžiku, kdy cítil její ústa. Před očima vyvstávaly seznamy s docela obyčejnými, všedními jmény, jaká nosí kdekdo.

Stékala po prvních stranách novin mezi udýchanými prohlášeními protektorátní vlády a zprávou vrchního velitelství branné moci o obklíčovací bitvě u Charkova, četla se na plakátech vedle programů kin a reklamy na ústní vodu. Odůvodnění skutkové podstaty drtivě stručné: odsouzení poskytovali vědomě úkryt policejně neohlášeným osobám — prásk! — schvalovali atentát — prásk! — vyzývali k podpoře pachatelů — prásk, prásk! — odsouzení pro nedovolené držení zbraní — prásk! — Máš tě ráda! Můj bože, za co se ještě bude střílet? Za pohled, za špitnutí přes rameno, za výdech, za nedovolené držení života! Prásk! Prásk! Telefony na pražské centrále gestapa se zmítaly na vidlicích, zprávy přšely, zmatené údaje, udá-

ní ze msty, nadávky, kletby, vypisovaly se další milióny za nicotná sdělení, která by vedla k dopadení pachatelů. Kde jsou? Existují vůbec? Snad už jsou mrtvi a střelení nikdy nepřestane. Protože jen hektolitry teplé krve mohou pomstít člověka, který hynul na posteli s rozstřelenými játry. Aparát horečně pracoval, šeptanda, zvětšená až do paniky, mlela naplno.

Mám tě ráda...

Jména, jména, jména. A adresy. A výstřely.

A další seznamy.

Už i tovaryš Čepek upouští od svých komentářů. Každé ráno po přečtení novin obřadně povstane, napřímí hřbet pokrivený lety nad šicím strojem, sejme za tíživého ticha celé krejčovny čepici a věnuje zastřeleným chvilku ticha.

Je to patetické, až ostatním přeběhne mráz po zádech.

Pavel čítal ty seznamy mlčky. Stál před plakáty se zatajeným dechem, oči klouzaly po jménech, pravičku sevřenu v pěst a čelisti stisknuty. Červnové slunce se mu opíralo do zad, pot na zádech mu máčel košili. Prchal od těch plakátů s malátností v těle; ale druhý den tam visely nové, dosud mokré lepem, obšírnější, nová jména, a pod nimi tváře, ruce, ústa, oči, stovky očí. Bez námahy si představil mezi nimi své jméno. Pod ním tátovo. Mámino. A tady Čepkovo. Antonín Čepek, krej-

čovský dělník, bytem... a tak dále. Její! Koho ještě! Nijak by se neodlišovala od ostatních a oči by po nich sklouzly s letmým zájmem, pak prásknutí pušek, které by již nedoslechl.

Domov prostoupený mlčelivým napětím se stal nesnesitelný. Žil v průsečíku dvojího pohledu, obklíčen němým zájmem, a utíkal, jak mohl. Zbývala ulice vybělená sluncem, zdánlivě netečná. Rozpálená dlažba. Všechno se odehrávalo pod povrchem tváří, v kradmých pohledech. Ve slovech vyřčených po ohlédnutí jen koutkem úst. Soukolí tramvají trpící chronickou podvýživou oleje naříkala, vřískot klaksonů vrtal do mozku. Skleněné tabule výkladů matně odrážely chlapec-kou postavu, plouhající se s rukama v kapsách kolem, chlad pasáží a průchodů a pach veřejných záchodků, výheň otevřeného nábřeží a řeka zlenivělá vedrem. Jakýsi voják invalida se pokouší zachytit lacinou fotokamerou obrysy Hradu. Mžourá do slunce, spokojený svým stavem, stiskne spoušť. Vyhlíží vlastně bodře a pokojně. Asi pošle ten tisíckrát okoukaný, omalovaný, ofotografovaný pohled kamsi domů s běžným oslovením: Meine liebste Monika!

Byly sbubnovány manifestace. Smečka ochočených ministrů si šla pro příkazy k nové vrchnosti s náramně dlouhým titulem. Žilo se pod poklopem.

Popadl hlavu do dlaní. Seděl na nábreží na překlopené loďce ve stínu mostního oblouku, zatoulaný pejsek k němu přicapal a očichal mu nohavice. Odběhl od nehybného člověka ke svému pánovi.

Najdou-li ji, najdou-li ji tam — co bude dál?

Hloupá otázka! Na to je už úřední taxa: zastřelí ji jako zvíře. Vyvlečou ji z úkrytu na světlo a pak zastřelí jeho, tátu, mámu, možná že i Čepka, učedníka Pepíka, všechny, i ty, kteří nic netuší, možná že půjdou i po kamarádech ze třídy, lapnou Vojtu, Kamila, Píďu, třídního... bůhvíkoho ještě!

Sesouvalo se mu všechno na záda. Hora, hora kamení. Chutnal okamžiky takového strachu, že zatoužil vysvléknout se z vlastní kůže jako ze šatů prosáklých nákazou. A ona nic neví. Nesmí vědět, musí to sám vléci po světě, poněvadž kdyby to věděla, bylo by nebezpečí ještě větší. Snad by se zbláznila a udělala nerozvážnost.

Nikdo nesmí nic vědět! Nikdo nesmí nic vědět? Jak dlouho to lze vydržet? Jak? Kdy mu povolí nervy a začne křičet? Kdy se ona zblázní tísní mezi čtyřmi holými stěnami? A ona musí přežít, musí, musí, jinak by všechno ztratilo smysl. Kdy to všechno skončí? Kdy skončí válka? Kdy odtáhnou? Myslel teď na ně jinak než dřív, s nenávistí až k zalknutí, s palčivou žízni proti všemu bojovat.

Mít kulomet! Obrátit jej na jejich vypouklé hrudi, na nichž cinkají metály. Tisknout spoušť — trrrra! — vrhat granáty, rvát se s nimi jako zvíře zahnané do kouta — něco udělat, něco udělat! Cítil skoro hněv nad lidmi, že nevytáhnou s holýma rukama do ulic; přidal by se k nim s rozkoší a zařadil by se do první řady. Proč mlčí? Proč si jen šeptají? Na co čekají?

„Co myslíte, pane Čepek,“ zeptal se s hranou lhostejností. „Kdy to všechno skončí?“

„A co? A co, mládenečku?“

„No — válka přece!“

„Ach tak! Jako ta zatracená válka. . .“

Tovaryš se po zvyku ohlédne kolem, přemýšlivě se podrbe ve štětinách na bradě, odloží nůžky a spojenecky mrkne okem.

„Na podzim dostanou od Rusa re, mládenče. Na to vem jed!“

Ten pivní stratég z hospody U čerta! Takové věštby má po ruce už dva roky. Nad partičkou mariáše je všechno hned rozřešeno. Na jaře se jim prý rozsype fronta! V létě jim natrhne Rus gatě! Ta jeho artilérie! Znáám ji z první světové. V zimě, počkejte na zimu! Hrábli po špatném talónu. Starý Bonapart by moh o tom něco vyprávět! Generál Mráz! Rusové jsou na tu sibérii zvyklí, ale tihle mnichovští pivníčkáři! Povezou je domů v bednách jako mražené filé. Strihačský stůl se

rázem promění v bojiště a tovaryš začne válčit. Papírový metr je Dněpr, tady jsou skopčáci a ta žehlička je ruská artilérie. Teď podívejte: Rus čeká, až se pořádně roztáhnou, a pak tady — poklepání nehtem na dřevo — je přestřihne jako žízalu. To je vyložený durch. Bůhví pokolikáté na tom prkně už vyřídil wehrmacht. Je neúnavný v předpovědích. Na jaře! Víte, co je to ukrajinské bláto? To je moře! V létě! Na podzim! Ach, pito-mosti!

V těch dnech se vrhal lačně po novinách a hlтал i kusé zprávy vrchního velitelství, hledaje v nich umíněně známky slabosti, ochabnutí na východě, jen trochu zřetelné známky obratu. Nebyly. Kdyby vůle jediného človíčka měla dostřel a sílu, zhroutily by se ve vteřině německé fronty na všech stranách. Zprávy přímo praskaly chvástavými dithyramby o neporazitelnosti führerových vojáků, o zničujících porážkách bolševiků, potopených lodích, úspěšném náporu Japonců na Čunkin, o grandiózních vítězstvích maršála Rommela v severní Africe... nekonečné!

Zaběhl jednoho večera na skok k Vojtovi, kterému se podařilo nasadit do vykuchané dvoulampovky provizorní zařízení. Mohl poslouchat za pevně zavřenými dveřmi cizinu. Co slyšel, bylo nadějnější, ale střízlivost komentářů a zpráv ho nepotěšila. Spíš naopak! Předpovědi postrá-

daly pohádkově prostý optimismus Čepkových věšteg.

Co podniknout? Myslet, myslet! Utéci odtud i s ní! Ale kam? Kam? Prohlížel si ve svém pokojíku mapu Evropy a hryzal se bezmocí do rtů. Jsem blázen, šílenec! Kam se podíváš, všude jsou! Na severu, na západě, na východě, na jihu, rozlezi se po celé Evropě jako švábi, jako žravé kobylky, není úniku, jen pod zem, s kulatou dírou v hlavě. Otrásl se zlým chladem. Teď teprve začal cítit, v čem žije, něco, co si dříve neuvědomoval. Klec!

Mám tě ráda!

Musí něco udělat! Co? Oženit se s ní, třeba! Bylo by to něco platné? Opatrně se na tuto bláhovou možnost informoval. Ne — zbytečné! Ona je už mimo jakýkoliv zákon, ve vzduchu, úředně neexistuje, ani jako židovka. A všechny cesty zpět jsou zasuty. Přestal se starat o všechno ostatní, ústní zkoušky se hrozivě blížily, ale bylo mu to lhostejné. Přestal se stýkat i s kamarády; občas kterýsi z nich zabušil na dveře komůrky a ti dva přestali dýchat. Neotevřel, vyhýbal se jim! Přestal číst a přestaly ho zajímat i hvězdy. Co teď s nimi? Co je mi do nich, když sám vlastní život nemohu udržet v rukou.

Probíjel dny toulkami po městě s pocitem, že vane ulicemi jako cár zmačkaných novin, zevloval

na nárožích s rukama v kapsách a pobolívající hlavou, postával nad řekou, skopáváje kaménky do líného toku, seděl v parku na lavičce, dokud ho náhlá červnová sprška nezahнала do průjezdu, a pak hleděl s podivnými pocity na letní bouřku, která trhala oblohu nad střechami, zalévající náhlou průtrží dlažební kameny, na kanály, klokotající přívaly špinavé vody smíchané s pouličním prachem. Vdechoval plnými plicemi břítký pobouřkový vzduch, ale nevnímal jeho vůni.

Nevnímal vlastně nic kolem sebe, utopen ve zlých starostech. Zpočátku si představoval — bláhovec — všechno jednodušší. Tady jsme: ona a já! Ale záhy se ukázalo, že jen uživit v téhle bídě osmnáctiletého človíčka je obtížný úkol a že nestačí jen denně oddělovat ze svého talíře chudou porcičku a tajně ji pronášet před zraky rodičů, nemají-li oba zeslábnout hlady. Ostatně hlad měli stejně oba, i když by to jeden druhému zanic nepřiznal. Hlad! Byl to ponižující, trapný pocit, jaký v životě nepoznal. A teď často cítil, jak mu při nejmenší námaze, třeba při běhu do schodů, vyrazí po těle pot slabosti, jak se mu zachvívají ruce, jak měknou nohy v kolenou a žaludek svíravě pobolívá. Jak dál? Ani krást doma ze spíže nebylo možné. Neuměl to, hnusilo se mu podvádět ty dva staré dobráky, kteří pro něho dýchají a kterým v noci ukrádá spánek svým nepochopitelným chováním. I jindy

by to máma poznala, jakpak by to nepoznala dnes, když se žije z chudého přídělu, s nímž lze vystačit jen jakýmsi zázrakem hospodárnosti, a kdy mu s povzdychnutím potahuje každý krajíc chleba jen tenkou vrstvičkou margarínu. Ne, nejde to! Ale kde vzít lístky? Kde? Pokusil se uprosit řezníka pana Terebu, dal jednou, dvakrát, ale pak už nemohl, není šmelinář, ten starý poctivec s opuchlými prsty. Podařilo se mu po dlouhém a podezřelém vyptávání sehnat od jednoho spolužáka z venkova lístky na maso a pečivo, ale to nebylo zadarmo. A kde vzít peníze? lámal si v noci hlavu. Nejdříve došlo na knihy, které prodal v antikvariátu. Loučil se s nimi postupně a s trpkou lítostí, ale jiné cesty nebylo. Pak došlo na busolu, svetr a běžecké tretry — co se po nich natoužil! — uvažoval, že snad bude muset prodat i stan, zbrusu nové áčko, snad dojde i na kolo, ale i tak — jak může dlouho trvat, než na to starouši přijdou?

Ne — ani v tom nebylo východisko.

Nejhůř bylo doma. Pavlíku sem, Pavlíku tam! To máma. Copak jsem pořád malé dítě? Máma je prostě nemožná, ale zlob se na ni! Vídal večer, jak vysedává v kuchyni sama nad rozevřenou biblí a pak pošeptmo s přimhouřenýma očima a sepjatými prsty rozmlouvá se svým Pánem. Bylo mu do breku jako malému kloučkovi. Tetka Běta píše, aby přijel na prázdniny. Pomůžeš jim o žních,

vidíš, jak se k nám teď pěkně chovají. V létě! Vím já, co bude v létě? Prosím tě, mlč a netýrej! Copak sis to zvykl nosit večeri k sobě do pokoje, Pavlíku! Vždycky jsme jídali pohromadě! Co je s tebou? Jsi zdravý? Dítě, dítě! Zase jdeš večer pryč? Kam jdeš? Lži, lži! Musel do nich zapřáhnout i kamarády, dosvědčovali mu jeho večerní vycházky a sami hořeli zvědavostí. Občas se ohlížel na ulici, zdali ho nesledují. Otec zatvrzele mlčí. Tváří se nevšimavě a dotčeně. Přestali si rozumět, ale Pavel cítí, jak ho hlídá očima. Čeká.

Jednou, když šel za soumraku k ní, ohlédl se na nároží přes rameno; spatřil ho nedaleko za sebou. Pospíchal za ním napadaje na pravou nohu, jen tak v listrovém utíkáčku a s kloboukem na řídkých šedinách. V prvním přeletu hněvu prudce přidal do kroku. A stále zrychloval. Skoro utíkal. Letmo se ohlédl a s trapným úlekem si všiml, že i on běží. Ošklivý pohled! Belhavý, stařecky udýchaný běh, lapání po vzduchu. Fúj! Zabočil za roh a jako uličník vklouzl do průjezdu domu, skryl se za vraty. Se srdcem šilícím v hrudi sledoval tátu škvírou mezi nedovřenými dveřmi. Spatřil ho, jak se smutně rozhlíží po tmavnoucí ulici, ušťvaně dýchá a otáčí se na místě jako splávek na hladině, stařecky nahrbený, schvácený hanebnou honičkou. Otíral si kapesníkem opocené čelo, ovíval je kloboukem. Připadl mu náhle tak

zestárlý a opuštěný, zmenšený a scvrklý starostí, ten unavený krejčík, maličký a neúspěšný živnostník, dýchající jen a jen pro své blízké. Musel se přemáhat, aby nevyběhl s pláčem z průjezdu a nepověsil se mu na krk. Táto! Co mi můžeš říci? Nic! Bojím se tvého strachu, sám svůj sotva unesu, bojím se tvých očí. Bojím se tvého rozumu, táto. Mluvil bys o rozumu, ale co je mi teď platný? Co je vlastně rozum? Kde je? Máš ho ty? Mám ho já? Já nevím, táto! Rozumem bych ji mohl jen a jen vyhnat. Vypudit ji z úkrytu. Snad i — zabít. Mohl bych si snad říci: v sebeobraně. Tiše a promyšleně. A pak ji vzít do náručí, odnést ji ve tmě a přehodit zbaběle přes hřbitovní zeď. Jinde by ji už nepřijali. Ona už nikam a nikomu nepatří. Jen mně.

A tmě.

Ten večer zaslechli tiché zaklepání na dveře z chodby. Položil prst na ústa, uhasil lampičku a ztajil dech; poznal jeho hlas. Pavle! Tma je skryla. Ta chvilka, kdy otálel za dveřmi, byla kus věčnosti. Slyšel v ní údery jejího srdce.

Položil na ně ruku, tepalo mu ustrašeně pod dlaní.

Ten za dveřmi se hned tak nevzdal. Druhým schodištěm zašel do své dílny a zatukal na dveře vedoucí z krejčovny. Marně. Bylo zavřeno, klíč trčel v zámku, klika se zvolna pohybovala nahoru

a dolů, a zase nahoru a dolů, ale nepovolila.

Odešel, ale pohoda toho večera byla tatam.

Odkudsi zezdola práskly dveře.

Nebránila mu, když vstal a chystal se se staženou tváří k odchodu. Porozuměla, jak mu je. Trapné ustrnutí, úlek, žvanec hanby, ucpávající hrdlo. Pohladil ji mdle po vlasech a vyvzdoroval na své tváři úsměv.

Přikývla a odpověděla také smutným úsměvem. Porozuměla.

Ulehl bez večere ve svém pokojíku, všim usmýkán, ale spánek nepřicházel. Ležel naznak s rukama pod hlavou a nevzmohl se ani, aby zhasil lampičku. Zaslechl skřípnutí dveří, ale neotevřel oči; předstíral spánek. Věděl, kdo přišel. Skrz přimhouřené řasy viděl ve světelných šípech paprsků jeho tvář. Skláněla se nad ním, svrašťelá a unavená, staré oči se pokoušely číst v jeho tváři. Slyšel jeho potlačovaný dech.

„Pavle...“

Stiskl pevně víčka, snažil se oddechovat stejnoměrností spánku. Hluboko v hrudi tlačil pláč. Jako oslizlý kámen. Lžu! Lžu jemu, který mě učil říkat vždycky pravdu. Proč mě to učil, když teď lžu a musím lhát!

„Pavle, spíš? Neslyšíš, chlapče?“

Zvadlá krejčovská dlaň se mu smýkne po vlasech, lehká jako větřík, a zhasí světlo nad hlavou

a krejčí se po špičkách a se sotva slyšitelným povzdechem vrací do kuchyně k rozečteným novinám, jejichž první stránka hlásá nad velkou fotografií v černém rámečku, že SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich zemřel na následky vražedného útoku.

Dny se rozběhly zběsile vpřed.

Šramoty světa vezdejšího sem doléhaly vzdáleně. Nerušily. Sedlina strachu a beznaděje, kterou vlekl po celý den, když byl sám, byla odplavena pouhým dotekem, polibkem, přimhouřením řas. V těch dnech se jeho život rozdělil na dva, navzájem si sobě pramálo podobné.

Mezi nimi se vztyčila zeď.

Tady spolu žili ty sladké červnové večery, sami s hvězdami a dechem druhého, šťastni jeden druhým, a kolem nich dýchal starý dům. Pošeptmo si povídali, často se škádlili, brebtali pošetilosti a potichu se smáli, protože podle přirozenosti mládí v nich přese všechno přebývala radost. V těch chvílích se jim zdálo, že je vše v pořádku, že čemusi utekli, že se ztratili ve zdech města a teď spočívají na samém dnu bezpečí.

Ano, bezpečí! Pět kroků sem, pět kroků zpátky.

Občas mlčel, nemaje dost slov, a povídal jí jen očima: Ty — já netušil, že je vůbec na světě něco takového, to předtím, než jsem tě potkal, to byla jen taková lhostejnost... jen čekání a čekání. Hlouposti! Když mi bylo čtrnáct, vysníval jsem si nasládlý příběh: byl jsem v něm letcem v Tichomoří a zachránil jsem jakousi krásnou dívku...

pak jsem ji miloval a oženil se s ní. Dokonce jsem si vymyslel i její jméno. Snad jsem to viděl někde v biografu. Směšné, vid'? Vůbec se ti v ničem nepodobala. Byl to jen stín a dnes se za to stydím. Teď jsi tu ty, opíráš se mi o rameno a tolik ti voní vlasy. Čímpak ti to voní?

V takových chvílích se zastavoval čas a mezi nimi se odvíjel dialog beze slov, představy beze slov. Chodili přimknuti tělem jeden k druhému po jiných cestách než těch, jaké překřičují zem za oknem, a svět tonul v záplavě slunečního světla a půda pod nohama byla pevná. Běželi spolu po svažité, travnaté louce, břítký vítr z hor jí čechrал vlasy. Nad hlavou větrná pastvíska modré oblohy. Jak se uměla smát! Její smích se rozléhal mezi úbočím desaterou ozvěnou. Schvátil ji do náruče. Složil ji do vysoké trávy a přilehl k ní, aby mohl zblízka pozorovat ty živé, vlhké a pohyblivé rty a přivřené řasy, za nimiž to pableskuje černým svitem mokrého uhlí. Položil tvář na rozhalenou hrud', na ty dva pohyblivé kopečky prsů, zavřel oči. Slyšíš svět? Jak zní! Jsi tu u mne? Ucítil lehký tlak jejích prstů, přitáhla ho na sebe a zdálo se jim, že se pod nimi země pohnula, kolébá je v bezpečných loktech a všechno kolem ztichlo. Plavali v průzračné, nazelenalé vodě, ona pár metrů před ním, obrátila se a zamávala rukou. Kde jsem to viděl? přemýšlel. Odkud znám ten rybník

s rákosnatými břehy, sevřený plochými loukami, topolovou alej s mlatem cesty tratící se v bílém stínu březového lesíka? Kde je tenhle svět? Jak se tam dostat? A pak se všechno vracelo; stáli vedle sebe natlačeni v úzké chodbičce vagónu a krajina za oknem vlála, a byla bílá, hnědá a zase zlatá...

„Pavle...“

Procitl. Kolem něho stály čtyři uplakané stěny.

„Hm...? Copak?“

Chvilí váhala, šatíc myšlenku do vhodných slov.

„Už jsi měl někdy... ženu?“

Pozdvihl se na loktech. „Jak to myslíš? Jestli já...“

„Tak...“ uvízla v rozpacích, „myslím... měl! Ty přece víš...“

mlčel, nepříjemně zaskočen otázkou. Nečekal ji. Jako by ho polila studenou vodou. Položil se opět naznak, zadíval se urputně do stropu. Proč se na to ptá?

Váhal, ale nakonec přiznal prostě a nerad.

„Ne.“

A hned dodal: „Proč se ptáš?“

„Jen tak. Jsem ráda.“

„Proč?“

„Já nevím. Jsem opravdu ráda.“

Tichounce se rozesmála a pozdvihla hlavu s jeho ramene, vzala mu v malátném světle tvář do dlaní a lehounce se ho dotkla. Svinula se pod rameno, ulebedila se tam jako kočka v teplém košíku.

Spokojeně si povzdychla.

„A ty?“

Snad přeslechla jeho slova, procházejíc se ve svých představách, a okamžik ticha po jeho otázce mu bolestně nahryzl srdce. Coś se v něm sevřelo, píchlo v plicích. Napřímil se prudce na loktech a bezděčně ji setřásl, mrkaje očima před sebe do šera.

„A ty?“

Překvapeně vzhlédla.

„Já? Taky ne. Ty sis myslel...“

„Nic jsem si nemyslel!“ přerušil ji zamračeně.

„Ale jsi také rád, viď?“

„To jsem,“ přiznal poctivě a oddechl si.

„Ale uvažovals o tom, viď?“

„Moc ne. Zajímaly mě jiné věci... Vlastně — ano! Moc jsem na to myslel. Proč ti mám lhát? Uvažoval jsem o tom...“

„I o mně — tak?“

Stísněně vydechl, sužován studem a nesmyslnou bází.

„I o tobě! Zlobíš se?“

„Proč? Vždyť já tě mám ráda. A chtěla bych ti dát všechno, co mám. Proč lhát?“

„Jsi hodná,“ řekl dojatě.

„Ani nejsem. A bojím se toho...“

„Neboj. Já tě nebudu nutit... když...“

„Já vím. Když jsem bydlela u tety, obtěžoval mě Ota, bratranec. Je mu dvacet. Ale nepodařilo se mu to, mám sílu. Jednou jsem ho pořádně kousla do ruky, ale ani to mu nevadilo...“

Vybuchl: „Takový špatný chlap... zasloužil by...“

„A jednou, to jsem byla ještě doma, náš řídící, takový dobrák, starý mládenec, všichni jsme ho měli rádi, i já... Choval se ke mně moc hezky a řekl mi, jak je mu hrozně líto, že nemohu chodit dál do školy... Až jednou... potkala jsem ho na cestě v rákosí u rybníka, páliło slunce a mně bylo hrozné horko. Zastavil mě a vyptával se co a jak a pak mě začal tak divně hladit... Bylo to jiné, než když mě hladíš ty, víš... třásla se mu ruka a hlas a v očích měl slzy. Tak divně dýchal a pořád jen šeptal: Ty židátko nebohé... copak s tebou bude... ty moje kuřátko... a pak se mě najednou dotkl, víš... tak... tak sprostě... že jsem se rozbřečela a utekla a brečela doma... tolik mě zklamal...“

„Nemluv o tom!“ přerušil ji nespokojeně a ošil se.

„Už nebudu. Víš, já — já byla dřív jen obyčejná holka, fracek, holky mi říkaly Esto, Esto sem, Esto

tam, pak jsem vyrostla a najednou jsem byla židovka. Jako bych byla jiná. Proč najednou? Táta mě varoval, mohlo by mně to přinést jen trápení. Ani jsem nechtěla mít někoho ráda. Zakázali i jen tak se stýkat... s á-rij-ci. Víš, že jsi vlastně árijec, Pavle? A blondák! Říká se, že si oni na blondáky potrpí...“ Rozesmála se droboučkým smíchem a vjela mu prsty do vlasů.

„Nemluv takové hlouposti,“ bručel, pokoušeje se vyprostit, ale dělalo mu to dobře.

„Ať! Já mám ráda tvoje vlasy! Je to tak najednou všechno k smíchu. Všem se mi chce dnes smát. A pak — pak to přišlo samo sebou, tady jsem a nemohu za to, že vás mám ráda, árijče, opravdu... já za to nemohu...“

„Ty — zlobíš!“

Jakýsi nový nápad jí proletěl hlavou.

„Poslyš: umíš ty tančit?“

„Co tě to...? Umím... jakžtakž. Chodil jsem přece do tanečních.“

„Já nesměla. Měla jsem krásné šaty, máma mi je nakonec musela přешít. Tančit mě naučil táta.“

„Mne to moc nebavilo. To je tak akorát pro potápky. Napařit si tatru na pačesy a tak dále. Před besedou se vždycky utíkalo na záchod. Já taky.“

„Já hrozně ráda tančila.“

„A kde jste vlastně tančili?“ zeptal se nevěřicně.

„Doma přece. V obývacím pokoji. Stáhli jsme zatemnění, nikdo nás nesměl vidět, ani slyšet. Mamka si sedla ke klavíru a hrála valčík a táta mě učil kroky. Ráz dva tři, m-tata, m-tata, ohromně to uměl a já brzo také. Je to lehké. Chtěli mi udělat radost. Pojd', zatančíme si spolu?“

„Ty ses určitě zbláznila!“ Nechápatě otevřel oči, ale ona už seskočila v trepkách na podlahu a vlekla ho za sebou. Neochotně vstával, drbaje se v rozčuchaných vlasech, a kroutil nesouhlasně hlavou.

„Pavle, já bych tolik chtěla,“ žebronila s rozhořelou tváří, plna nepochopitelného vzrušení, „nikdo to neuvidí a já... já jsem tu u tebe hrozně moc šťastná! Víš co? Něco ti ukáži! Počkej! Hned se vrátím a ty se zatím pokus chytit v rádiu hudbu, ano?“

Než se vzpamatoval, otočila klíčem ve dveřích, vklouzla do temné krejčovny a tam rozsvítila.

Nahlédl vyjeveně za ní a zděsil se: „Proboha, zhasni! Není zatemněno! Zhasni!“

Rozsvítil směšnou krabičku na okně a marně se z ní pokoušel vyloudit hudbu, podle níž by bylo možno udělat pár tanečních kroků.

Kromě skřechení a praskotu se ozvala z pražské stanice jen chmurná smuteční fanfára a hřímání

bubnů, reportáž z převozu mrtvého protektora z nemocnice na Hrad.

Mráz mu projel páteří, spěšně otočil knoflíkem, zhasl a vydechl.

Když se obrátil, neudržel se smíchem. Stála mezi dveřmi fantasticky vymóděná; sňala z krejčovské panny skoro dohotovené sako s jen tak přistehnutými rukávy a navlékla je na sebe. Bylo jí veliké, drobné pěsti zmizely v širokých mužských rukávech, vycpaná ramena klesala tíhou k zemi a pánkové sako dosahovalo až do půli stehén.

Zalomil užasle rukama nad hlavou.

„To mě podržte! Co to máš na sobě?“

„Nelíbím se ti?“ zalykala se šťastným smíchem. Přicapkala k němu dvornými kroky menuetu a zakončila je hlubokou úklonou.

„Smím prosit o příští taneček, milorde?“

„Dobrá,“ přistoupil na hru. Zatvářil se upjatě. „Ale taneční pořádek jsem zapomněl doma na pianě, lejdy. Hudba nebude!“

Vysvlékl ji ze směšného saka z látky, která div nešustila dřevem a buničinou. S hranatou mužskou neobratností ji uchopil do náruče a začal tichounce pohvizdovat banální valčík, který mu uvízl v paměti ještě z tanečních. M-tata, m-tata — otáčeli se v úzkých obrátkách mezi proleželou pohovkou, stolkem a rozvrzanou židličkou, zadýchání a tolik zaujati hrou na život a náhle vážní — tančili

a bachratý stín dvou sepjatých těl se smýkal po stěnách, šplhal na strop, vlál, lámal se v koutech, světlo a stín jí padaly v obrátkách do tváře. Zdálo se mu, že ji náhle vidí jinak. Přimkla se k němu tělem, hlavu zvrácenou nazad, s přimhouřenýma očima a pootevřenými rty.

A byla tak pružná, zjihlá rytmickým pohybem, křehká a až netělesně lehká jako vážka, vločka sněhu nebo lidský dech.

Zakopl o její kufřík a ztratil rovnováhu. Vypadla mu z náruče, zřítíla se naznak na pohovku. Padl jako podřatý kmen celým tělem přes ni a současně se oba rozesmáli. Vjel jí rukama do vlasů.

„Asi jsme blázni!“

„Ať! Ať jsme.“

Vzápětí z nich smích vyprchal.

„Ester...“

„Ano...“

Nepoznával v tom okamžiku její oči. Leskly se horečkou, hleděl do nich zasažen divnou září, tajil dech, když cítil její tělo, teplé, dosud rozpálené tancem.

Hruď se jí vzrušeně pozdvihovala.

A pak ho prudce objala. Přitiskla ho na sebe s cizí, netušenou silou, zarývajíc se mu rty do úst. Přivřel bezděčně oči, neodvažuje se pohnout.

„Ty můj...“ zaslechl v ohromujícím snu šepot

plný něhy i bázně, „můj... nikdy mě neopouštěj... Pavle! Chtěla bych se v tobě schovat před vším...“

Tiskl ji k sobě vši silou. Požár do nich vstoupil současně, mátl mysl. Všechno se rozplývalo, zbyla jen ona, ohnisko všeho. Podobalo se to letu. Závratí. Hladil ji s tvrdou něhou po tváři, oslepen novými pocity! Ach, to srdce! Bilo jí vstříc jako zvon. A její dech! Plynul mu po palčivé tváři, pronikal vlasy na spáncích. Teprve když položil ústa na rozhalenou hrud s maličkými hroty prsů, vzepjala se celým tělem v úporné obraně.

„Ne, Pavle, prosím tě... ne! Dnes ještě ne, Pavle... Nedívej se tak... slyšíš mě! Prosím tě...“

Povolil stisk, až když spatřil v jejích očích slzy.

Procítal. Všechno bylo pryč, odliv, rychlý odliv, napětí odplývalo, zanechávajíc za sebou jen zahanbující chvění, doznívalo v něm hořkým steskem, náhle si připadal prázdný a opuštěný, vzdálenost mezi nimi se opět napjala. Bylo mu do pláče jako docela malému chlapci.

Posadil se, spustil nohy na podlahu, promnul si ztuhlou tvář v dlaních. Vzpamatoval se z prožitku, sklíčen představou vlastní směšnosti. A pokorujícím studem. Kluk, zelenáč! Neodvážil se jí pohledět do tváře. Vstal, pokusil se přeskakujícím hlasem rozplástit tíseň, která mu svírala hrud.

„Otevřu okno. Je tu k zalknutí.“

Zůstali potmě. Mlčeli. Na výseči oblohy zajiskřily časné hvězdy. Cívil na ně bez zájmu, se zmatkem v srdci. Lítost, hořkost výčitky, která neměla slov. Nedobrý stud. Trochu trucoval, protahuje mlčení, tělo mu dřevěnělo v jedné poloze, ale nehýbal se, aby ji nevyrušil. Proč? Proč mu unikla? Chtěla ho pokořit? Nevěděl. Oddychovala mu sotva slyšitelně v důlku podpaží, její tělo vyzařovalo slabé teplo. Neusnula?

Zaslechl ze tmy tichou otázku.

„Zklamán?“

„Ne.“

„Opravdu ne?“

Mlčel, nechtěl lhát.

„Proč mlčíš?“

„Přemýšlím.“

„O čem? Mluv, prosím tě, něco. Jen nemlč!“

„Nic. Jen tak, víš? O ničem vážném.“

Všiml si, že se od něho trochu odtáhla.

„Jsi zlý. Co jsem ti udělala? Moc se zlobíš, že...“

„Už na to nemysli,“ přerušil ji nervózně. „Nic se přece nestalo.“

„Nemluvíš pravdu. Stalo... Já se bála. Ale

jindy... věříš mi? Ty... je v tobě také tak smutno?“

„Hm...“

„To jsem nechtěla. Opravdu. Jsem hloupá... a nevděčná, teď už to o mně víš.“

Povzdychl si: „Bože, s tebou je kříž!“ Nahmatal její hlavu, prsty vjel do vlasů a slabě ji vykrákal, ale to všechno, co prožívali, bylo nenávratně pryč. A nic nedokázali předstírat. Ani nechtěli.

Položila mu hlavu na hrud, přitiskla k ní ucho.

„Co to zase děláš?“

„Poslouchám. Tam bije. Živé srdce. Počkej, nehýbej se, ať slyším. Teď — buch, buch. Jako pumpa. Chtěla bych je políbit, kdybych mohla...“

„Jsi blážínek. Proč by nebylo, co na tom?“

„Když člověk zemře, přestane bít...“

„A co je na tom divného?“ ohradil se nevrle.

„Nic, já vím. A dech se zastaví. Mne ti nejvíce děsí, že nebudu moci dýchat. Když je mi někdy těžko, tak si říkám: Ty hlupáčku, holka, vždyť dýcháš, vždyť můžeš dýchat. Je to požitek, jen si to stačit vždycky včas uvědomit. Pojď, zkusíme to spolu, chceš? Dýchat... nadechnout zhluboka, ach — vzduch, cítíš? A myslet si při tom: Dýchám — dýchám, ještě dýchám... jsem boháč...“

Bezděčně se podvolil ztřeštěnému nápadu. Zhluboka nabírali do plic vlahý vítr červnové noci a bylo jim líp. Bylo to malé noční cvičení v nejprost-

ším úkonu, který každý svede. Blázníme asi, myslel při tom, ale dýchej, Ester, prosím tě, dýchej na světě a nikdy nepřestaň, třeba jen pro mne — dýchej! Povstal, šel zavřít okno.

„Nespouštěj zatemnění, chci vidět oblohu. Připadám si tu jako v kobce. Nenávidím tmu.“

„Já také!“

Vyhověl jí a vrátil se na pohovku, zapálil si cigaretu a rudé světélko zatěklalo nad nimi jako bóje na rozhoupané hladině. Levičkou ji objal kolem ramenou, pokoušeje se odvést myšlenky k všedním věcem. Nenáviděl celou bytostí ty marné, zbytečně skličující úvahy o smrti. Proč o tom začíná? Není dost na tom, že je jí dnes napěchováno celé město? Ale ona nic neví.

„Co budeš dělat, až bude po válce? Myslím — kromě toho, že budeš mou ženou?“

Ucítil, jak se k němu vděčně přimkla.

„Tvou ženou? Pavle...“

„Nu? Co je na tom? To je samozřejmé.“

„Samozřejmé...“ opakovala si pro sebe.

„Ty nevěříš?“

„Věřím. Tobě věřím. Jinak nikomu. Já už nikoho jiného nemám, víš? Ale připadá mi to tak divné. Kdy to bude? A co by sis se mnou počal? Budeš mě mít ještě rád, až bude po všem? Možná, kdyby toho všeho nebylo, že bychom se ani nepoznali, ani se neměli tak rádi. Co myslíš? Třeba bychom se minu-

li jen tak na ulici, ty bys šel s jinou ženou a ani by ses neohlédl. . . “

„To není pravda,“ ohradil se zprudka.

„Já nevím. Ale připadá mi to všechno tak zvláštní. A potom. . . jak jsme každý jiný! Ty jsi takový vážný. . . “

„Dřív jsem takový nebyl. . . “

„. . . a trochu bručoun. A já. . . “

„Ty jsi zase blázínek.“

„Táta říkal třeštidlo.“

„Měl pravdu. Ale to nevadí. Já tě mám opravdu rád. Nikoho jsem tak na světě neměl rád jako tebe. Opravdu!“

„A jsi u mě šťastný?“

Zaváhal. To slovo mu připadalo trochu nemístné, zbytečně nabubřelé, jako z nasládlého dívčího románu.

Mlčky přikývl a uhnul očima. Ucítil na šíji její ruku, sjela mu po rameni, obrátil hlavu a zachytil její vážný upřený pohled.

„Já jsem s tebou moc šťastná.“

Vzal do obou dlaní její tvář a lehce ji políbil na ústa.

„Dobře. Jsem rád. Ale neodpověděla jsi mi. Co budeš dělat, až bude po všem?“

„Já? Chtěla bych tančit.“

„Jako Salome?“

„Ale nikomu neuseknu hlavu. Tanec dá mnoho

práce, ale já to dohoním. Tančívala jsem doma, ale aby to nikdo neviděl. Někdy jsem vzala v pokoji se stolu strakatý ubrus, táta mě viděl, jak s ním poskakuji po zahradě, a smál se. Ty vypadáš, Esto, blázne, povídal. Bůhví co jem to tančila! Jen tak, víš. Pro sebe. Když mi bylo smutno, tančila jsem smutně, a když mi bylo veselo, tak vesele. Jednou jsem byla s mamkou na baletu. Jmenovalo se to Z pohádky do pohádky. Krásné! Chtěla bych jednou tančit také v divadle, na velkém jevišti, tančila bych a kužílek světla by běhal za mnou jako pes. Pak se rozsvítí lustry, lidé budou tleskat, ukloním se jim a pak... pak půjdu na čerstvý vzduch...“

„Tam budu čekat já a řeknu třeba: Dnes jsi moc krásně tančila!“

„A půjdeme spolu někam, kde budeme sami. My dva a vítr! Máš rád vítr?“

„Mám. Na podzim, když padá listí. Mám rád podzim. Je v něm takový klid a pořádek.“

„A co budeš dělat ty?“

„Já? Studovat. Fůru práce před sebou.“

„Hvězdy?“

„Jak to víš?“ zeptal se překvapeně. Pozdvihl hlavu.

„Myslela jsem si to.“

„Hm. Ano. Večer budu chodit do observatoře. Otevřu kopuli a budu pozorovat oblohu. Už jsem

to zažil. Je ti to úžasné. Jako kluk jsem lehával u tety na venkově v noci na trávě. Ležíš a díváš se, jak se to nad tebou třepotá, a najednou se ti zdá, že už pod tebou není pevná země. Letíš prostorem, potkáváš je na cestě a máváš na ně rukou. Buď zdrav, Jupiteru, nebeský pantáto, jak se vede, Venuše? Koukáš na Měsíc dlouhou chvíli a najednou vidíš — není to vlastně kulatá placka, jak ho obvykle lidé vidí, je to koule, vznáší se v prostoru bez trámů, bez opěr, představíš si to a hlava se ti točí. Ale když začneš s tím vším vážně, musíš se zahrabat do čísel a rovnic, víš, to je matematika, a ne básnění. . .“

Žasla, co všechno o těch prastarých mlčelivých světech nad námi ví. Vyprávěl jí o hvězdných katastrofách, o jiných sluncích, která nesvítí na naši zem, o srpnových létavicích — říká se jim perseidy, poněvadž se nám zdá, že se vysypávají ze souhvězdí Persea jako z kornoutu — o cefeidách, majících vesmíru, o obru Antarovi, proti němuž je naše slunce kuličkou, jakou cvrkají kluci na jaře do důlku; zapletl se do složitých výkladů o Keplerových zákonech pohybu planet, neuvědomuje si ani, že mu ona nemůže rozumět. Ale to nevadilo. Poslouchala bez hlesu pod jeho ramenem a vnímala jeho zanícení, prostoupena světlou radostí, a v té chvíli silně cítila, jak ho má ráda. Věděla to celým tělem, s dobrou tíhou v srdci.

„To všechno mi ukážeš, ano?“

„To víš, že ano!“

„Možná, že objevíš novou hvězdu. Víš, jak ji musíš pojmenovat? Po mně! Není už taková hvězda?“

„Hlupáčku!“ usmál se se shovívavou převahou. „Myslíš si, že je to snadné objevit novou hvězdu? Někdy to trvá celá léta. . .“

„Jak se jmenuje třeba tato, ta světlá, vidíš?“ ptala se ukazujíc prstem na oblohu.

„Vega, to je alfa hvězda ze souhvězdí Lyry. Podívej se na to souhvězdí. Vidiš? Tady, tato a tahle — to je všechno Lyra.“

„Moc se lyře nepodobá.“

„Hm. Pojmenovali ji tak už dávno. Měli asi větší představitivost než my. A vůbec — viděla jsi někdy skutečnou lyru?“

„Neviděla.“

„Tak vidíš.“

„Tys ji viděl?“

„Hm — — — taky ne.“

„Tak vidíš,“ vrátila mu všechno a políbila ho s uličnickou radostí na ústa. A zamávala rukou na oblohu: „Ahoj, Vego ze souhvězdí Lyry, zdravím tě! Tady je Ester! Vidiš — všiml sis, teď zamrkala. Člověk se s ní skoro líp porozumí než s lidmi, i když je daleko — a lidi tak blízko.“

Lapil ji do náruče a zamkl rty její ústa. Povídává

ženská, pomyslel si v duchu. Ale měl radost, že je právě taková, jaká byla, živá a neposedná, sršící překvapivými nápady, plná všetečné zvědavosti, větrné fantazie a náhlých zvrátů nálad a citu, myšlenka stíhala myšlenku, sledovat ji nestačil.

„Pavle,“ zeptala se z ničeho, „co je za hvězdami?“

„Jak to myslíš? Zase hvězdy. Vesmír. Nekonečno...“

„A dál? Za tím vším?“

„Jiné hvězdy, jiné světy, říká se tomu galaxie, a tak pořád dál...“

„Je tam bůh?“

Nezabýval se podobnými úvahami, pro budoucího vědce mu připadaly ponižující.

„Nevím,“ zamumlal neochotně. Pokrčil rameny. „Neuvažoval jsem o tom. Víš, já jsem pro vědu. Ostatní jsou báchorky bez hlavy a paty. A co ty? Ty věříš v boha? V jakého? V toho vašeho?“

„Já? Já také nevím. Přiznám se ti: někdy bych skoro chtěla, aby byl. Takový dobrý, spravedlivý staroušek, člověk by si mu mohl postýskat, když ho lidé pronásledují a on neví proč. Je to hloupé, vid', ale možná že bych se pak už tolik nebála. Třeba by na mne zakýval prstem a řekl: Pojď, Ester, pojď sem ke mně nahoru a vůbec ničeho se neboj, holka! Tam dole tě už nechťejí, když nejsi árijka...“

„Ester!“ zakřikl ji zlekaně. „Já tě přece chci.“

„Já vím. Ale on asi není, víš? Copak by se na to mohl dívat? Víš, my doma jsme vůbec nábožensky nežili. Táta chodil jednou za rok na kaddiš. Myslím, že to dělal spíš ze zvyku, z úcty k dědečkovi, to, že chodil na kaddiš. Táta taky věřil ve vědu, jako ty. Já v ni věřím taky. A jsem ráda, že jsi takový moudrý, že toho tolik víš.“

„A já jsem rád, že vůbec jsi!“ vydechl pocituje trýzeň něhy po jejích slovech. Objal ji pažemi, přikryl svým tělem a líbal na ústa, tak čistě a už bez vichření smyslů, hladil ji po tváři, překonán tím, co mezi nimi znělo. Jakási přetichá píseň beze slov je prostupovala a nikdo třetí ji nemohl slyšet, a přece byla docela hmotná a přítomná. Vstal, spustil zmačkaný papír zatemnění a rozsvítil. Zatoužil dívat se jí do tváře.

Čekala ho s rozzářenýma očima a otevřenou náručí, položil hlavu na polštář vedle její a šeptal jí do vlasů, co mu přišlo na jazyk, nápěv beze slov, třetí jej slyšet nemohl, a přece hmotný a přítomný. „Víš... já jsem rád, že ses vůbec narodila. Ester, hvězda? Objevil jsem ji náhodou. V parku, ne na obloze. Ach, hloupost, ale ať! Z kterého souhvězdí vypadla? Nevím. Musíš být mou ženou, slyšíš? Snad mluvím nešikovně, hloupě, neumím takhle mluvit... ale je to tak! Ty jsi mi tak blízká... bližší než táta s mámou. Báł bych

se už na světě bez tebe! Já si to neumím představit. Až jednou potkám tvého tátu a mámu, řeknu jim: Děkuji vám! A řeknu jim také, že tě budu mít vždycky rád. Vždycky tě budu mít rád.“

A v té dobré chvíli byla jejich samota protržena a ani netušili, že malou škvírkou mezi pomuchlaným zatemněním a okenním rámem nahlédlo ze tmy do světla přimhouřené oko. Jeho pohled ošátral zdi a chatrný nábytek, pak na okamžik ulpěl na dívčím kabátku, přehozeném přes opěradlo židle, pod jehož klopou svítila žlutá hvězda, velmi nepodobná těm na obloze.

A zmizelo.

Těžký krok člověka zaduněl na spirále dřevěných schodů.

Starý dům zalehlo ticho.

Hle — svět se změnil! Smrskl se do pouhých čtyř stěn, stropu a zaprášené podlahy. Bylo tu okno a za ním svět lidí. Viděla jím neširoký pruh oblohy a vydržela na ni hledět dlouhé hodiny; viděla i střechu se zpuchřelými taškami, prohnutou stářím, jako by se na ni položila neviditelná dlaň obra; koruny dvou kaštanů opírajících se horními větvemi o střechu. Blízko okna se objevit nesměla, aby ji nikdo z domu nespatriil. Tak to bylo dohodnuto a on na tom lpěl s nedůtklivou opatrností.

Její svět! Podobal se cele.

Doléhaly sem hlasy z dálky. Někdy jím rozuměla. Stala se neviditelným svědkem života v domě; občas zaslechla útržek rozhovoru, křik pavlačové hádky, cvrnčení vody na dno plechového dřezu. Kroky, které bůhvíkomu patřily, ve dne slyšela hrkot šicích strojů odvedle, známé hlasy z krejčovny, už je rozeznávala. Tomu skřípavému odpovídal šeplavý a potom neznámé, cizí hlasy. Za soumraku klapalo odkudsi vytrvale kladívko, ozvaly se lkavé akordy kytary a mumlavý zpěv. Vřískot robátka, dožadujícího se svého, ji dojímal. V tichu noci velebně klapaly zblízka za zdí pendlovky, rozkrájely důstojným bimbáním hodiny na půlky

a odkudsi šramotily myši. Uvykla už těm titěrným zvukům, i když s ošklivostí vlastní ženám je nakonec nevnímala. Stokrát obhlédla svůj svět a také jej přestala vnímat. Zpočátku se jí zdálo, že se tu zblázní samotou. Chvillemi četla knihy, které jí nosil, ale řádky jí bláznivě tančily před očima. Jak se soustředit na cizí osudy, když si nevěděla rady s vlastním, tak cele zaujata jeho nesmyslností a smutkem? Občas poslouchala hovor z krejčovny, ale hrčení strojů překrývalo slova, takže rozuměla každému desátému a smysl unikal. Rozdělila si den do drobných úkonů, aby se nezbláznila pocitem zbytečnosti, ztracenosti ve čtyřech kalných stěnách. Ráno se pokoušela cvičit: pět kroků sem a zase tam, pak poručila malátnému tělu, aby udělalo dvacet dřepů, rozhýbala trup a ruce, ale moc to nepomáhalo. Pak uklízela: snažila se udržet svůj pelíšek ve vzorném pořádku, ale nebylo toho moc k uklízení a kromě toho musila být co nejtišší. Co zbývá? Čekat a zase jen čekat. K zbláznění! Ale jemu se ke své trýzni nepřiznala, nechtěla mu přidělovat starosti. Zatít zuby a mlčet!

Proležela hodiny na břiše, tvář zabořenou do polštáře, a plakala. Za soumraku se pečlivě učesala a osušila oči, aby ho přivítala s klidným, obvykle radostným výrazem.

„Něco nového?“

„Ne,“ hlásila, salutující s hrudí po vojensku vy-

pjatou, na tváři šťastný úsměv. „Vše v pořádku, kapitáne!“

„Prima!“ zatvářil se vážně a rovněž odsalutoval. „Pohov! A nejdřív se najez. Máš hlad, vid’?“

Potřásla hlavou, až jí vlasy zatančily po ramenou.

Nikdy se mu ke svému hladu nepřiznala.

„Lžeš! Já vím, že máš. Vždyť ty jsi obyčejná ženská, a ne nějaká víla.“

Stydlavě vytáhne ze školní brašny kastrolek s oprýskaným smaltem a ona zhltně jeho obsah s lačností, která ji hravě usvědčí ze lži. „Hm...“ mumlá při jídle s plnou pusou, „jestlipak jsou také neárijské víly? Co myslíš?“

„Hlouposti!“ zamračí se chlapec a strčí prázdný kastrolek zpátky do brašny. „Máš málo, vid’? Víc jsem nesehnal, nezlob se,“ dodá s omluvným úsměvem.

Otřela si hřbetem ruky pusou, políbila ho na čelo.

Jednou přinesl pod paží protáhlou krabici, v níž to při každém pohybu chřestilo, a tvářil se přitom významně.

„Cos to přinesl?“ ptala se zvědavě.

Neřekl nic, položil spiklenecky prst na ústa. Rozložil před ní políčko hry „Člověče, nezlob se!“ a beze slova začal stavět barevné figurky. Máš červené a házej. Zajásala, tuhle prostinkou hru znala, hráli ji doma s tátou. Kutáleli černou kostkou,

posunovali figurky a zapomněli na celý svět! Jak se dovedla rozzlobit, když jí vyhodil figurku z pole! Ty surovče! Ne — to neplatí! Počkej, já ti to oplátím, jen co mi padne šestka! Ach, zase trojka! Tvářila se bojovně a zase nešťastně, durdila se a krácala ho za vlasy, když se jí smál, prožívajíc tu hru skoro s dětským zápalem. Když prohrála, smetla figurky rukou a začala trucovat. Vjel jí rukama do vlasů, povalil ji naznak, a když se bránila, strhl se mezi nimi zápas plný kuckavého smíchu. Použila při něm všech ženských způsobů boje, s nimiž muži zásadně nesouhlasí. „Au, škrábeš, ty kočko!“ zasykl udýchaně a stiskl ji v zápěstí. Zmítala se v tom sevření jako v kleštích, bojovala srdnatě, až se mu vymkla.

„A už nehraju, když jsi takový.“

„Dobrá,“ smál se jí. „Já se neprosím!“

Vyplázla na něho rozdováděně jazyk a shrnula si vlasy s čela. Sebrala se země černou kostku, otáčela jí zamyšleně v prstech a pak hodila. Padla dvojka. Když padne šest, všechno dobře dopadne. Znovu hodila. Hm. Padla pětka. To už je lepší. Dřív to neplatilo, musí házet třikrát. Hodila. Padla trojka. To také neplatilo, to bylo jen na zkoušku. Jednička. A zase trojka. Ošklivá trojka. Šestka ne a ne padnout. Zachmuřila se.

Všiml si toho a zeptal se:

„Ty jsi pověřčivá, vid’?“

„Hm. Co je ti do toho?“ odsekla rozladěně, ale pak se najednou na něho obrátila s otázkou ve tváři: „Je to hloupé, vid’? Ale nediv se mi, človče,“ řekla provinile a vrátila se myšlenkami zpět z příjemného světa hry do skutečnosti. „Ty vůbec nejsi pověřčivý?“

Pokrčil rameny, ale pak rozhodně zavrtěl hlavou: „Vůbec ne! Copak jsem stará bába, propána?“

Odmlčel se rozmrzele a nepřiznal se jí, že každé ráno pečlivě dbá na to, aby vylezl z postele pravou nohou, a že se zlobí na sebe, když se podvědomě vyhne kanálu, a že... a vůbec. Je to hloupost, ale co když... a dost o tom! Vzal kostku a hodil jí po stole.

„Podívej se!“ řekl. Náhoda! Kostka se zastavila a ukázala na horní plošce šest svítivě bílých puntíků. „Člověk se tomu nesmí poddávat. Jednou to přece musí všechno skončit a všechno bude zas dobré.“

Ovinula mu vděčně paže kolem krku a šťastně se protáhla. Má asi pravdu, jako vždycky!

On jediný ji spojoval se světem živých lidí. Byl jí teď vším. Když byl u ní, když ji neohrabaně objímal silnými pažemi a čečral vlasy, bylo dobře. Když byl pryč, zbývala nenávist ke čtyřem stěnám,

z nichž nevedla cesta ven, a palčivá touha utéci. Pryč! Rozrazit dveře a utíkat! Utíkat kamkoli, kde jsou lidé! K tátovi, mámě. Kde ale jsou! Snad ji čekají, snad jí píší dlouhé a krásné dopisy, které se ztrácejí, které bloudí po světě jako nitky babího léta. Domů utíkat! Ale kde to teď je? Utíkat hned teď, než se připlazí tma a naplní komůrku jako plyn. Té se bojí. Přece nelze žít jen a jen horečným čekáním na okamžik, kdy se opatrně pohne klika a přijde on, na tváři lehkomyšlný úsměv a v očích neklid, který ho usvědčuje z přetvářky.

A věděla, že jsou si každým dnem blíží, i když stále se nepoznali jako muž a žena. A věděla, že v obou je zvláštní bázeň před tím, co se jakoby obloukem blížilo, co mezi nimi viselo jako otázka beze slov, tryskalo z hlubin něžnosti a zase se vzdalovalo, odplavováno plachostí, která pošetile zápasila s touhou. Ta touha! Byla v každém doteku, měl ji v očích, na ústech a skrýval ji s přemáháním, za něž mu byla vděčná. Překvapovaly je chvíle, v nichž utíkali očima jeden druhému.

Vstával, zapaloval neklidně cigaretu, mnul si tvář.

„Už tu dlouho nebudeš. Jsi bledá. Potřebuješ slunce. Proč mlčíš? Co je ti?“

„Slib mi . . . že se dnes ani jednou nepodíváš na hodinky. Ani jednou!“

„To já — jen tak ze zvyku . . .“

„Vypadá to, jako bys byl stále na odchodu.“

„Proč to říkáš? Není to pravda!“

„Já už jsem sama sobě někdy na obtíž. Myslím si někdy, že blázníme, Pavle. Kdybych měla dost rozumu, kdybych tě měla míň ráda, musela bych odejít.“

„Blázníš? Ty nevíš, co...“

„Co?“

„Nic... Měj trpělivost, vím, co dělám. Snad už jen pár dnů, ale vydržet musíš, poněvadž... to není možné... prosím tě, věř mi!“

V takových chvílích ji k sobě strhával, drtil v náruči, jako by chtěl do ní přelít všechnu svou vůli. Vzdávala se jeho pažím s přimhouřenýma očima a objímala ho vši silou svého citu a touhy. Touha byla i v ní, nezřetelná, stoupala z hrudi s neznámou něhou, mátla smysly. Schovat se do něho před vším, nebýt, smazat tu bolavou hranici, kde končí on a začíná ona. Jak by mohla odejít?

A zase je sama, dveře zaklaply.

Leží ochable v polospánku polobdění a všechno je zase lhostejné a němé, noc a den — kolik už jich bylo — a zdá se jí, že srdce se zvolna zastavuje a krev v žilách zpomaluje svůj běh. Jen paměť pracuje naplno. Promítá fantastickou laternou magií krev v žilách zpomaluje svůj běh. Jen paměť pracuje naplno. Promítá fantastickou laternou magií krev v žilách zpomaluje svůj běh. Občas se jí zdálo, že to, co dříve žila, snad ani nebyl život.

Jen čekání na to, co se blížilo, jen prelud, sen.

Bylo v něm vše. Táta i máma, jejich městečko, stará škola se sovou a vycpaným netopýrem v kabinetě, žabincem povleklý rybník Troníček, kam se chodila čachtat, a zelená besídka v jejich zahradě. Tátovy úly, v nichž to v létě pěkně bzučelo, a šaty do tanečních, které musely zůstat ve starobylé skříni po nebožce babičce. A byla v něm lékařská ordinace, všechna bílá a nablýskaná, provoněná mýdlem a dezinfekcí, království, do něhož nesměla malá všudybylka vůbec vkročit. A čekárna s černým dubovým nábytkem a ohmatanými kalendáři na stole; na stěně obrázek zpoceného lokomotivy, plakát; byl na něm namalován lékař, jak objímá ochranným pohybem nahou, plačící dívku a druhou rukou odstrkává ohyzdného kostlivce, který se po ustrašené nebožačce sápe studenými pařáty. Ten lékař byl mladý a vůbec se nepodobal tátovi, ale kdykoliv na něj pohlédla, pocítila pýchu i nad tátou. A pod tím obrázkem podupávali v zabláčených botách přesporní pacienti, zanechávající za sebou pach chléva a ošlapky jarního bahna.

Tváře, hlasy, slova. Křepký zvonek proletí domem, táta s kýmsi rozmlouvá u branky, pokyvuje svou ušlechtilou stříbrnou hlavou, vrací se po pěšince domů a zamíří ke garáži. Kodrcají spolu ve staré dýchavičné pikolce po rozblácené okresce, táta otáčí volantem a je vážný, nadskakují na hrbo-

lech, rozstříkují bláto do stran. Táta musí odstrčit tou svou hebkou rukou kostlivce. A zatímco je v čímsi domě, čeká ona v autě. Dívá se po světě. Na zápraží rozkládají ženské vzrušeně rukama, kdosi přejede kolem na bicyklu a pokropí špinavou vodou z kalužiny rozdrchanou husu; pak vyjde otec, pokuřuje spokojeně dutinku a pikolka kurážně zapafá. Ale teprve když se znovu kolébají po silnici mezi omoklými poli, vytasí se s otázkami. Té paní tam se narodil chlapeček. A ona: Bolí to moc, když se narodí...? Ach, ty zvědavá! Budeš brzo stará. A oba se dají do smíchu a je jim pod přslavým podzimním nebem dobře.

Trináct let! Má důvěrnou přítelkyni Jitku, spojenými silami uprosí mámu, aby jí dala ustříhnout copy. Malé spiknutí, nad nímž i táta nesouhlasně brblal. A pak už je skoro slečinka, půl dítě, půl ženská, na plochem hrudníku se bázlivě vzdouvají dva kopečky; je rozhibňaná a zase unylá, vyjevená náhlou proměnou sebe samé, rozechvívaná tím, co jí vstoupilo do těla a zaplétalo myšlenky, bezradná nad barevnými pocity, které jí vanuly, řádívá a vzápětí zjihlá a zachumlaná do svého zašmodrchaného světa. Důvěrnosti a šepot a skřípavý holčičí smích a samotářské procházky se sežmoleným kapesníkem v hrsti. Co si s tím počít? A maličké neobratné dobrodružství. Jmenovalo se Jaroslav, ale všichni mu říkali Jarek.

Chodil o třídu výš a dříve si jí ani nepovšiml.

Kdypak to všechno začalo? U rybníka Troníčku na požaté louce. Poskakovala tam bosá, sama si prozpěvujíc ke svému vystoupení. Když ho spatřila na břehu, naráz ustala. A zamračila se. Opíral se zády o strom, ruce v kapsách, a šklebil se. Byl obvykle mužsky vážný, úsměv mu vycházel trochu nakřivo a trpitelsky, ale tentokrát, když viděl, jak na něho zírá rudá ve tváři a neví co s rukama a nohama, rozchechtal se protivně a fukl se významně do čela. Ťululum! Ještě než utekla, stáčila na něho vypláznout jazyk. Tím všechno ovšem neskončilo. V příštích dnech začal nenápadně brousit kolem jejich domku, s pochýlenou hlavou, ruce v kapsách manšestrových kalhot; cítila na sobě divné pohledy zpod nakrčeného obočí a byla ze všeho nespá. Tenkrát četla Babičku, stala se rázem Viktorkou a on byl černý myslivec. Hu. Jenže tehle její měl šmolkově modré oči, dětskou pusku a na čele směšné brdečky.

Dostala významný dopis naškrabaný ve chvatu školáckou rukou na linkovaném papíře, vytrženém ze sešitu. Miluji vás, chcete se mnou chodit? Počkám zítra ve čtyři na známém místě. Váš oddaný J. P. A pod tím naléhavé postskriptum: Ihned zničte!!! J. Dopis roztrhala, ujišťujíc se o svém rozhodnutí — ale na schůzku nemohla nepřijít.

Dosud ho vidí: ještě tam čeká zády opřený

o strom, směšně vážný, s ulízanou patkou vlasů, vybělenou sluncem, tvář pocukává napětím; odlepí se od kmene, klátí se jí naproti a mhouří oči, pak zasípá mutujícím hlasem úvodní frází, kterou si zřejmě pečlivě cestou sem nacvičil. Ovšem že mu řekla, že jde kolem náhodou. Zesmutněl, poztrácel slova. Pak se na údajný cíl její cesty jaksi zapomnělo. Šlape dvorně vedle ní po úzké stezce kolem břehu Troníčku, těžce rozvažuje, má-li ji vzít za ruku, a ona má tichou škodolibou radost z jeho muk. Nevěděl ani, o čem má mluvit, jak rozhýbat zdřevěnělý jazyk. Není vám zima? Ne. Byla jste už v Praze? Ano. Spěcháte domů? Ne. Hm. . . Scházeli se, byl milý, zpod mužsky vyrovnané tváře se vyloupila chlapecká plachost. Svěřil se jí, že baží vyrazit do světa a že si proto zakoupil tlustý atlas. Nic ho tak neděsilo jako představa, že by měl převzít tátovu apatyku na náměstí a prodávat za pultem aspiriny a projímadla. To raději uteče. Když jí se spikleneckou vážností navrhl, aby uprchli společně, vyprskla smíchem. Smála se mu vlastně stále. Ale v samotě na něho myslela vážně jako na svou první známost. Když se oklepal z prvního ostychu, pokusil se o první výboj. Malý urputný zápas skončil její dobrovolnou prohrou. Nechápala, co vlastně na tom má, nic jí jeho polibek neřekl. Potom se už nebránila. Zasypával ji polibky s hladovou štědrostí.

Zlom! Jinak se to nazvat nedá. Nebyl náhlý. V den, kdy projely městem německé motocykly, zastříkané bahnem, měli schůzku u pokraje lesa. Bylo mnoho předjarního bláta. Chodili v řídkém marastu, mlčeli. Dny se rozběhly. Mnoho tomu nerozuměla, jen tak co pochytila z tváří rodičů, z jejich utajených hovorů. Co se děje, táto? Nic, Estuško, ještě nic. Proč před ní umlkají? A pak se všechno řítilo jedno za druhým, taneční, škola, už do ní nesměla, pak s němým úžasem zjišťovala, že jí chtějí lidé jaksi beze slova namluvit, že je jiná než ostatní. Je židovka. Několik židovských rodin uprchlo do ciziny a do jejich domů se nastěhovali cizí, neznámí lidé, které obyvatelé města nenáviděli. Proč utekli? Musíme také odejít, táto? Ne, Esto, zůstaneme zde! Jsme tu doma.

Věděla, že mnoho tátových známých doporučovalo opak. Táta byl neoblomný. Jednoho dne se přijel rozloučit její bratr Kamil. Studoval v Praze medicínu, ale už dávno jej vyhnali z poslucháren. Zmizel z jejich života s očima opuchlýma pláčem a beze stopy. A pak bylo všechno ještě horší. Trvalo chvíli, než pochopila, proč má Jitka stále méně času. Přicházela k ní jen večer a zadními vrátky. Byla hodná. Sedaly v zeleně natřeném altánu a Jitka ji hladila po vlasech. Neplač, holka, jednou to všechno skončí. Já vím, a už nebudu brečet. Co nového ve škole? A v tanečních? S kým nejvíc

tančíš? Ukáži ti svoje šaty, chceš?

A on. Byl stále plašší. Schůzky byly řidší a mlčenlivější. Prý fůru práce se školou. Uhýbal očima, tvářil se provinile a jeho úsměvy byly křivější. Pochopila: promluvili mu doma do duše a on, chudáček utřesená, ten by chtěl jít do světa? Ne, ten se smíří, zplihne nakonec za pultem maloměstské apatyky. Ještě rád bude prodávat aspiriny a projímadla. Nebylo jí ho líto, když viděla, jak kličkuje v hovoru, jak blekotá, když se ho zpřímá zeptá, nemá-li strach chodit se židovkou. Měl, samozřejmě! Così se v něm převracelo, chátralo. Rychle — v jakési citové sebeobraně — se pokoušela odvyknout jemu, jejich schůzkám, polibkům. Zklamal. Pak začal se soucitem. Za ten ho nenáviděla. Jednou se zapomněl zeptat, kdy se opět sejdou. Čekala to. Za pár dnů dostala na stroji vytukaný dopis. Ujišťoval ji v něm svou nehynoucí láskou. Hovořil o rozumu a železné nutnosti, dovoláváje se jejího pochopení. A sliby: až to všechno skončí, ožení se s ní a pojedou spolu do světa. Žádal ji, aby mu vrátila fotografii. Je to rozumné. Podepsat se zapomněl, ale neodpustil si doušku: Prosím tě, ihned to znič! Všechno skončilo, aniž ji zabořelo srdce, zůstalo v ní jen němé opovržení a hořkost a nepohnulo se v ní téměř nic, ani když ho spatřila, jak se stejnou neobratností se vede s Jitkou. Asi jí teď slibuje věčnou lásku a společný útěk do světa.

Prázdnota ji obklíčila. Nahmatala ji, kamkoliv vztáhla ruku. Pravda, většina lidí z městečka a okolí se chovala dobře; dávali jim potají, ale zřetelně najevo, že s tím vším nesouhlasí, že je považují za své. Zvláště ti nejchudší pacienti nezapomněli na svého „pana doktora“, i když jeho bělostná ordinace zela prázdnotou. Vždy se našlo dost přátelských slov i ochotných rukou pomoci, ale to divné, nepochopitelné vzduchoprázdno nebylo možno zabydlet jen účastí. Strhl se déšť nových a stále hroznějších nařízení, ty soucitné pohledy lidí! Zdálo se jí, že právě soucit hloubí příkop mezi ní a ostatními lidmi. Slyšíš? Ty chuděrko malá, já vím, že za nic nemůžete. Všichni máme tvého tatínka rádi, jste spořádaná rodina. Co s tím, proboha? lámala si hlavu ve dne v noci. Proč? Proč nás litují? A našly se i výjimky, zvláště ode dne, kdy jim musela máma přišít na kabáty žluté hvězdy. Kdosi si začal brousit zuby na jejich domek. Dobří přátelé je upozornili. A dřívější spolužáci. Vyhýbala se jim. Když ji potkali, chovali se rozdílně. Někteří jen zašeptali s uhýbavými pohledy své „Ahoj“ a nezpomalili krok. Jiní na ni spiklenecky mrkli, přitočili se k ní — hele, co děláš? Přijď někdy mezi nás. Stalo se dokonce, že na začátku školního roku dostala od anonymního odesílatele balík se septimánskými učebnicemi, aby mohla sama studovat. Ale našli se takoví, kteří si ji přeměřili

s chmurnou převahou a čučeli na ni se sprostým zájmem a neskrývanou zvědavostí jako na raritu, na cizí ovci. Ty nenáviděla. Odlišnost, kterou si dříve neuvědomovali, byla odhalena a ovce byla vyhnána ze stáda. Jednou se neovládla a vyplázla na jednoho z těch očumovačů jazyk.

Vidíš? Jak vymazat z paměti ten křídou napsaný nápis na jejich plotě? Spatřila jej, když jednou ráno vyšla z domu: Ven s židáky! Bílá kostrbatá písmena. Řítí se proti ní, má je v očích, vběhne se zděšeným pláčem domů, tátovi přímo do náruče. On jen popadne její hlavu a přitiskne ji mlčky k hrudi. Táto — proč? zalyká se mu na prsou, co jsme udělali? Půjdu a smažu to! Ale on mlčí, nepochopitelně klidný, jakoby smířený se vším — ne, Esto, to by nepomohlo. Nevšímej si toho... musíme to vydržet... a neplač, holka.

Otevřela oči. Kde jsem? Všechno se vrátilo. Do dvorku za její hlavou se krade nový soumrak, kdo si šlape po dlaždičkách a tiše si hvízdá. Leží nznak, s vnitřnostmi sevřenými hladem — bože, kdy už přijde?

Táta! Sklání se nad ní, až cítí tu jemnou vůni dezinfekce z naškrobeného pláště, hladí ji chvějivou rukou po vlasech, mlčí. Proč mlčí? Proč se nebouří? Proč...? Co hrozného ví? Co spáchal? Vidí popelavou, svraskalou tvář s temnými moudrými očima a chátrající postavu, na níž plandá

obnošený kabát se žlutou hvězdou, jak se za ran-
ného rozbřesku klátí z domova zamlklý, zasutý
v němých starostech, a přece je to táta, který i teď
dovede večer pod lampou a za zataženým zatem-
něním vykřísnout smích a naučit ji valčíkovým
krokům. A je tu nová kamarádka Blanka, sblížil je
úděl žluté hvězdy, a je tu máma, vařící snad z ni-
čeho, ta tajně plačící máma, je tu ještě domov ob-
klíčený tmou a předtuchami — ne, ne — ještě
jsou všichni pospolu.

Hluché, duté týdny, měsíce! Kde jsem? Je to
sen, určitě je to jen mučivý sen o dešti a jakémsi
starém dvoukoláku... drkotá po lesklé dlažbě,
rance a kufry se na něm natřásají, padesát kilo
na osobu — táta táhne a ona cape s mámou podle
něho, až k rozevřené bráně. Prší. Tady se rozloučí.
Musí. A kolem nich se míhají obyčejní lidé, nazad
ubíhá rozplizlá strakatina plakátů, všechno je
mokré, prší na celý svět — tak asi začala potopa
světa, bleskne jí hlavou — ty stále stejné vzorky
omoklé dlažby. Když nešlápne ani jednou na tma-
vý pruh, všichni se zase sejdou. Věří tomu a zase ne-
věří. Tady nemohu přece stát věčně! Přijíždějí jiné
káry a kočárky a přichází se i jen tak, s kufrem
v hrsti, se žlutými, jednostejnými hvězdami na ka-
bátech, muži a ženy a děti, slzy a smích a dešť,
stařec s plnovousem zplihlým oblačnou mokrotou,
holčička s plavými culíky a ušmudlanou pannou

v náručí, paní z lepších kruhů, a zase kapky deště, slova, úřední dokumenty, zvlhlé stěny činžáků, povalená popelnice a kanál, v němž to klokotá vodou, okna a oči. Otec šeptá cosi těšivého a otírá si šátkem zpocené čelo, je uštváný, ale slabě se usmívá, kapičky mu klouzají po obrubě klobouku. Když se líbají, neudrží už máma slzy. Ty moje děvenko... Táto, šeptá mu do ucha, proč...? Co jsme udělali? Nic, Esto, opravdu nic. Jen to, že *jme*, rozumíš, Esto? To je tma, tato doba, braň se jí... a neplač, vždyť se vrátíme do naší zahrady a budeme spolu jezdit po návštěvách... buď statečná a piš nám! Vždyť nejsme zločinci, všechno dobře dopadne. Ale to už nepomáhá. Já chci jít s vámi, táto! Vezměte mě s sebou. Já sem bez vás už nepatřím!

Já se budu bát...!

Starý dvoukolák se pohne, vjede do vrat, děšť ji zalévá vodou a lidé, kteří jdou kolem, do ní strkají. Táto! Sbohem, Esto, uvidíme se brzy, na shledanou, holčičko, na shledanou v Terezíně. Táto! Táto! volá za nimi.

A pak už je nevidí.

Vstala prudce z pohovky, mnula si ve dlaních tvář. Stáhla zatemnění a rozsvítila lampičku. Musí se učesat a upravit, než přijde. Jak to vypadám? uvažovala nešťastně. Připadala si tu stále trochu

špinavá a pomačkaná a nebyla ani možnost se vykoupat, přežehlít si blůzku, prostě nic. Dny byly horké a ona neměla ani možnost vyvětrat své vězení, zbavit se stálého pocitu lepkavosti a potu a byla z toho zoufalá. Chátrám, uvažovala, ach bože — a chtěla bych se mu líbit, tolik moc líbit, každá žena se chce přece líbit tomu, koho má ráda, jen já nemohu! Raději mít hlad, raději hlad než tohle. Opřela kapesní zrcátko o prázdnou vázu a vjela hřebenem do vlasů. Lesklá ploška vrátila do příšeří cizí obličej pomačkaný nedobрым spánkem.

Zlekaně otevřela oči. To nejsem já! Nejsem!

Když je otevřela, zdálo se jí, že se strop snižuje. Padá přímo na ni. Vyskočila a vrhla se ke dveřím, vzrušeně dýchajíc. Ne, nepadá. Je na svém místě. To už znala; to je jen z hladu. Pracoval, stále harašil kdesi v útrokách, mátl smysly a bolel. Tělo se chvíli vzpínalo pod jeho ostruhou a vzápětí ochabovalo.

Můj bože, proč už nepřichází?

Ruka zůstala na klice.

Přitiskla ucho ke dveřím na chodbu, naslouchala tichu. Syčelo. Anebo to byl bzukot v hlavě? Vzpomněla si na malou holčičku, která tiskla ucho k telegrafním sloupům v aleji. Slyšíš to vzdálené pobzukování světa? Dálky? Vábivé syčení ticha. Pryč, pryč! V tom okamžiku tušila, že jednou nevydrží, že uteče a schová se kdesi před světem, za-

chumlá se kdesi do spadaneho listí, vleze do králičího doupěte za jejich zahradou. Tělo náhle prostoupilo chtění, zmocňovalo se rukou i nohou a srdce tepalo jako perlík o kovadlinu. Teď!

Stiskla kliku. Skoro se ulekla, když dveře tak snadno povolily, rozzívly se do šeré chodby, osvětlené modrým blikátkem u stropu. Pach plísně. Odkudsi práskly dveře. Glok, glok, glok, cvrnkají kapičky z vodovodu o dno výlevky.

Ještě krok a ještě. Chvilenu bylo ticho, ale pak rozduňel dřevěné schody těžký krok. Naučila se rozeznávat krok lidí z domu, lidí, jejichž tváře neznala. Tenhle patří tlustému, dýchavičnému člověku. Nebyl to Pavlův krok, ten rozpoznala bezpečně sluchem přibroušeným věčnou netrpělivostí. A možná že dnes nepřijde, včera to řekl.

Hluchý večer!

Kroky se přibližovaly. Dala se na splašený ústup. Vklouzla do pokojíku, přibouchla dveře.

Vzrušení tlačilo srdce do hrdla.

Kroky přešly, na pavlači zachřestily dlaždice.

Vydechla. Kdyby ji tak viděl! Umyje se a počká.

Snad přijde.

Šla k druhým dveřím, otočila klíčem a prosmýkla se lasiččím pohybem do temné krejčovny. Vyznala se tu už potmě, bezpečně se vyhnula šicím strojům a vycpanému manekýnu, na němž zplihle viselo sestehované sako. Umývadlo bylo v rohu

místnosti, poslepu nahmatala kohoutek. Rozepjala blůzku, pustila proud vody na paže. Bylo příjemné ponořit tvář do misky dlaní, šplíchat si studenou vodu za krk a do vlasů, nemohla se jí nasytit.

Tak se stalo, že přeslechla cvaknutí vypínače.

Vyjekla leknutím. Hmátla po ručníku a přitiskla si jej na nahou hrud, mrkajíc nechápavě do světla lampičky nad stolem.

„A mám tě!“

Člověk stál ve dveřích z vedlejší místnosti, blízko ní, prohlížel si ji zvědavýma očkama přes obru bu brejliček. Jeho hlas jí byl povědomý. Člověk dlouhý jako bidlo, trochu nahrbený, měl olysalou hlavu a šklebil se na ni dobrácky, připomínaje postavu tajuplného staříka z pohádek. Vůbec z něho nešel strach, ale přesto ze sebe nevymáčkla slovo.

„Kdepak ses tu vzala, slečinko?“

Mlčela, zadrkotala chladem. Civěla na něho s rozšířenými zorničkami a pootevřenou pusou a tiskla ručník k prsům.

„Tak ty jsi ten skřítek, co nám tu v noci řadí,“ řekl člověk s tichoučkým chichotáním. „Však jsem si tě vyčíhal a teď jsem tě polapil. A copak ty? Proč mlčíš? Ty jsi němý skřítek?“

Zavrtěla hlavou, ale nedostala ze sebe ani pípnutí.

„Nu, nu... mě se bát nemusíš. Pěkně se ustroj a pak si o tom všem porozprávíme, víd?“

Zlá věc se přihodila o tři dny později. Lidé na pavlači se bez dlouhých úvah shodli na jednom: v tom má prsty Rejsek. Dům byl obydlen od sklepa až po střechu starousedlíky, kteří — jak se trefně říká — vidí jeden druhému pod pokličku, znají se navzájem až do pátého kolena a vědí, s kým je dnes možno porozprávět od plic a komu je lépe se vyhnout obloukem.

Nikdo nic přesně nevěděl. Rejsek? Vážně? Tststs... Bydlel ve třetím patře již odnepaměti, a přece žádný nájemník by nemohl s jistotou říci, že ho opravdu zná. Od doby, kdy se bezdrátovým domovním telegrafem rozneslo po pavlačích, že se paktuje s Němci, se o to nikdo ani valně nesnažil.

Pamatovali ho z dřívějšíka jako nedružného souseda, který žil za dveřmi svého bytu a netrpěl ženě, aby si poklepala s rukama zabočenýma se sousedkami u vodovodu. Měl trochu povýšené chování člověka, který ochotnický hraje jakous takous významnost, což vyžaduje, aby si hned tak s každým nezadal, ale také, aby nebyl hrubý. Vědělo se o něm, že měl na okraji města instalátérskou živnost, která beznadějně zkrachovala v dobách krize.

Nesl to zřejmě těžce. Uvykli si ho vídat, jak se vrací s večery do svého bytečku s naditou taškou pod paží, trochu obtloustlý, trochu dýchavičný, trochu vzbuzující lítost svou chátrající důstojností, sípavým dechem a melancholicky zbarveným nosem. Žena mu zhasla v osmatřicátém náhle, jako když zmáčkneš knot svíčky, a nikdo v domě si zvlášť jejího odchodu nepovšiml. Zemřela, do hrobu dána — život šel ve starém domě loudavým krokem dál. Vyčouhlý synátor se vytratil z domu o dva roky později. Říkalo se, že studuje v rajchu na technice. Vidíte to? Rejsek! Čas od času ho viděli, jak dupe po chřestících dlážděkách pavlače k bytu svého otce v naleštěných jezdeckých holínkách, s vyhrnutým límcem černého pláště a kloboukem naraženým do čela. Naposled ho spatřili před několika měsíci. Vyšel z bytu v nepadnoucí uniformě německého soldáta, s kufříkem v hrsti. Loučil se s tatínkem mezi dveřmi, padali si do náručí, líbali se na ústa a starý Rejsek oplácával svého vojáka okázale po zádech. Onoho večera se zpil ve svém bytě s neznámými kumpány, vyřvávali až do svítání chraplavé marše, rozbíjeli láhve, že nikdo v domě oka nezamhouřil. Od té doby se to stávalo častěji, dům vzal mlčky a bez zájmu na vědomí: Rejsek se dal na chlast! Svědomí se hnulo. Byl-li kdysi neškodnou a nenápadnou domovní figurkou s lehkým nádechem komiky, stal se v poslední době postavou natolik

obávanou, že jeho příchod zpřetrhával rozhovory v půli vět.

Vyhýbali se mu. Pozor — Rejsek! Psst! A přece právě v posledních měsících jako by nacházel osamělý morous zapomenutou družnost, stával se sdílnější, z dálky zdravil a snažil se zaprádat hovory. Pošetilec! Byl obklíčen příkopem, jeho pokusy končily v prázdnotě, ve vyhýbavém pokrčení ramenou.

Pitky v jeho bytě byly častější, peněz měl zdá se dost. Jak by ne! Dokonce se začal nápadně strojit a po pavlačích se šeptalo, že doma chodí v prošívaném županu, jaký nosí jen domácí páni. Občas ho potkali ve zcela nových šatech a s kytkou v klopě. Vypadal jako ženich. Že by? Jděte, lidé toho napovídají! Nikdo nic přesného nevěděl, nikdo se ho nezeptal. Překypoval vlídností, ale ono neviditelné napětí mezi ním a domem rostlo.

Přede dvěma dny se stala zvláštní věc.

Vyhrnul se ze svého bytu na pavlač, pozorován desítka ni očí přes záclonky oken,* v ruce držel přeložený papír. Zdálo se, že nevidí pro slzy, které se mu koulely po tvářích. Třásl se po celém těle. Zaklepal na sousedovy dveře, podal udivené ženě, která z nich vyšla, ten papír, a nedostal ze sebe kloudného slova. Mezi vzdechy se vysmrkal do strakatého kapesníku. Sousedka přečetla dopis, soucitně pokývala hlavou, ale neřekla ani slovo.

Od ní se barák dozvěděl, co se stalo: jeho syn padl hrdinně na východní frontě v ofenzívě u Charkova za Vůdce a Velkoněmeckou říši. Tak, tak!

Vrátila mu dopis a zavřela dveře.

Zůstal na pavlači sám. Začal se štrachat po schodech do podkroví, zatukal na dveře malířova ateliéru, a aniž čekal na pozvání, vhrnul se dovnitř. Bůhví proč šel zrovna tam! Znali malíře, byl to poctivý, i když podivínský člověk. Snad zatoužil Rejsek vylít své srdce u člověka právě tak opuštěného, anebo prostě proto, že jsou v životě chvíle, kdy žádný člověk nesnese být sám se svým hořem.

Po chvíli ho lidé viděli znovu. Valil se po schodech z podkroví jako nemotorný brouk. Zastavoval se, obraceje se s rukou na zábradlí, a volal ochraptělým hlasem ke dveřím ateliéru:

„Taky že jsem hrdý! To jste uhádl, vy... Taky že jsem... hrdý!“

Byli přesvědčeni, že buď přebíral, nebo se pomátl na rozum, ale z jeho přiškrceného křiku vanula vzteklá hrozba. Proto, když se celá věc přihodila, shodli se sousedé jedním pohledem: To on!

Šplhali spolu na skalnatý horský štít a už byli vysoko nad šedivou pokrývkou mračen a stoupali výš, zápasíce o každý výstupek, o každý metr. Někdo přikázal, že musí být nahoře, ale na jeho tvář si už nevzpomínal. Ona už nemohla. Ukázala

mu ruce s krvavými škrábanci vprostřed dlaní a usedavě plakala. Utěšoval ji, přemlouval k další cestě. Ale neslyšel se. Chyběl mu hlas. Vlekl ji, táhl za sebou po hrotitých kamenech a plíce mu praskaly nelidským vypětím. Výš! Báł se pohlédnout dolů, aby se nezřítíl do propasti zahlcené špinavou mlhou, a tak se díval nahoru, na vrcholek. Snad zbývá již jen několik metrů: obejít ten balvan a vzhůru po oslizlých stupních, vysekaných do žulové skály. Řezavý vítr jimi cloumal, pokusil se jej překřičet, napínal hlasivky, ale slyšel jen jeho ječivý hukot. Přitáhl ji k sobě na plošinku, zhroutila se mu k nohám. Dál, vydrž! Ještě pár kroků, zatít zuby, výš! Pak si s výkřikem leknutí povšiml, že skálu obléhá pták, snad sup, snad orel gigantických rozměrů. Stín rozpražených křídel jí ulehł na tvář. Zahlédla jeho oči. Byly to lidské oči. Odkud je znám? Stál na posledním schodě, křečovitě se držel levičkou železné skoby, pravičkou svíral její ruku. Visela na ní nad jícnem propasti, otáčejíc se kolem své osy, na chatrném kabátku oslnivě svítila hvězda. Z šedavých hlubin opět vzlétl pták. Povšiml si, že místo dravčích spárů má lidské ruce. Jimi ji uchopil za nohy a táhl dolů, rval je od sebe strašnou silou. Nevydržím! Hleděli na sebe, pohybovali naprázdno ústy, všechna slova byla spotřebována. Jen oči zbývaly. Pak si všiml, že už nemá oči. Jen dva černé otvory a v nich tmu. Snad ten pták. . .

Upustil ji. Padala. Řítla se dolů do mlhy, menší, stále menší, jako loutka, křik se rozléhal ozvěnou jako v chrámové lodi. Zanikl. A náhle byl tak lehký, jakási cizí síla ho vynesla na vrcholek a stoupal by výš, kdyby ho čísi ruce nezadržely. Nepatřily žádnému tělu. Byly to jen samotné ruce. Chtěl se vrhnout za ní do prázdna, ale ony ho zadržely. Chtěl křičet, ale ucpaly mu ústa. Rval se s nimi, ale byly silnější. A pak je s úžasem poznal. Rozběhl se za nimi, klopýtal po oslizlých kamenech, dopadl na kolena. Unikaly v řídké mlze a zase byly blízko. Není tedy ještě všechno ztraceno. Ty ruce...!

Červnové jitro svítilo v okně, z kuchyně drnčel kávový mlýnek a všechno stálo na svém místě. Těkal nechápavěma očima kolem, nemoha se vyprostit ze snu. Ulehl mu na duši; den prožil v jeho mátožném stínu s třasem nejasných předtuch v údech. Hloupost! Sen! Ten den skládal ústní zkoušky dospělosti.

Lhostejné!

Stál před očima zkušebních komisařů, odříkával vůdcův životopis jako automat, s němým hnusem v srdci, všechno lhostejné, trýznivé, absurdní. Chodil po chladných chodbách školy, tělo ovládané jen zvykem chůze a pohybu, vyhýbal se známým. Co je s vámi? zeptala se ho tvář třídního. Jste nemocen? Odpovídal jste slušně, ale nelíbíte se mi, chlapče!

A kamarádi: Šplouchá ti na maják, Pavle? Človče, jestli já dnes nevyřachnu z němčiny! Píďa stojí před dveřmi zkušebny, bledý jako vosková svíce. Jak se vlastně časuje to jejich pitomé sloveso sein? Adolf Hitler wurde in Braunau geboren... Tak vylez z nory, krtku, hodíme si biliárek! Ahoj a nešprtej tolik.

Propustili ho, uznali dospělým, dali mu pokoj! Jemu je to lhostejné. Jemu je to všechno k smíchu.

Vlekl se ulicí rozpálenou červnovým sluncem a ten sen mu šel po boku jako slepcův pes.

Čerstvý plakát na nároží ho přibil k dlažbě. Přelétl očima s pocity chladu v kostech oznámení o vyhlazení jakési vesničky, jejíž jméno nikdy neslyšel. Kolem něho, za jeho zády se nakupili lidé, čtou mu přes rameno.

Mlčí, nedýchají...

Dospělí muži zastřeleni... ženy dopraveny do koncentračního tábora, děti... náležité vychování! Budovy obce byly srovnány se zemí...

A vedle oznámení — další seznam zastřelených!

Rozhrnul hlouček postav, s hlavou sklopenou k zemi, aby nikomu neviděl do tváře, do očí.

A prchal. Vlál ulicemi. A znovu šel vedle něho sen, ten pták s lidskýma rukama. Přidal do kroku, běžel, aby mu unikl. Utíkal k ní.

Bez dechu zastavil na rohu ulice, zdálo se mu, že se všichni chodci za ním ohlížejí.

Zklidnil dech, zastrčil ruce do kapes.

Když pozvedl oči od nudného, tisíckrát prohlédnutého vzorku dlažby, proletěl mu tělem výboj úleku. Vytřeštil oči, zadrkotal se chladem, nohy pod ním slábly.

Ten sen! Opřel se zády o prázdnou telefonní budku.

Před starým domem se rozvaloval široký černý automobil, podezřele známá mercedeska, šofér čekal na chodníku, ruce vražené v kapsách kožené bundy, kouřil a zíval, mžouraje očima po stěnách činžáků a po oknech. Zdálo se, že okna jsou prázdná, že život pulsuje v ulici dál svým obyčejným, ospalým rytmem, a přece věděl, že černý vůz je terčem kradmých pohledů chodců, že je sledován desítkami rozšířených očí přes síťovinu záclon. Děs vstoupil do ulice, neviděl nic, ale cítil ho ve vzduchu jako unikající svítiplyn.

K ní, rychle k ní! Šílím! Svištělo ve spáncích. Odlepil se od budky a vykročil náměsíčně k domu. Šel. Nic nebylo krom toho černého vozu. Ostatní svět se tratil v kouři, ve spáncích praskot, zaslechl křik a povely, ne, nic, šálí ho smysly, vždyť je ti-cho, jen skřípot tramvajových brzd, šramoty města... a ten automobil je vlastně obrovitý magnet, černá lampa, která přitahuje noční můru... Šel. Odhodlával se s nimi rvát, kousat...

Kdosi ho vzal za rukáv. Obrátil hlavu a spatřil

známou tvář z pavlače. Vytáhl ruce z kapes a čekal.

„Nechoď tam, Pavle,“ zašeptala mužská ústa. Člověk nezpomalil krok. Uchopil ho za rukáv a jemně, ale s tvrdým důrazem ho táhl zpět.

„Co...“

„Oni! Přijeli si pro někoho. Já nic nevím...“

Povšiml si, že trčí opět u telefonní budky na rohu, slunce do něho nemilosrdně pere, navrtává mu palčivými šípky necitelnou okoralou kůží na tváři, crkůčky potu stékají na krk, za košili. Probudím se, opakoval si v duchu umíněně, probudím se, probudím se, všechno bude v pořádku: pokoj, kanár, knížky, atlas hvězd. Všechno je sen, všechno! Možná i ona. Ne — to nechci! Pozoroval skly budky automobil, přešlapoval na dlažbě.

Jak je vlastně dlouhá věčnost?

Proč nejdou! Jakápak je to práce pro chlapy, pro dobře placené, vypasené mordýře? Umře jim stejně strachem v těch jejich prackách.

Vyšli ze vrat. Bylo jich pět, pět chlapských parézů, neviděl jim do obličejů a byl rád. V obklíčení vypasených těl vyšel i prostovlasý, nemladý nestarý člověk. Šel jen tak v kabátě, s nezapjatým límcem košile. Vedli ho k dvířkům auta bez pout na rukou, jisti si svými pěstmi a revolvery, svou všední machou, že to z dálky vypadalo jako pozvání na výlet. Už jsou u auta, šofér se hrne za

volant, dveře se rozevřou, motor poslušně zahluhá.

Ten prostovlasý člověk se na okamžik zastaví a slunce mu padne na tvář, smaže ostrým světlem rysy, až vypadá jako žlutá a bílá skvrna. A ještě pozdvihne hlavu, rozhlédne se kolem, po ulici, po oknech domů s azalkami a fuchsiemi, za nimiž ho provázejí desítky očí, zhluboka dýchá, nabírá dech do plic a napřimuje se.

Ano, je to on: malíř z podkroví!

Jeden z těch pěti poštouchne vybízivě člověka zezadu do žeber, vrazí ho do tmy vozu, prásknou dveře a černý automobil vyrazí s burácivým řevem vzhůru vyjevenou, omámenou ulicí.

A všechny věci a domy a okna a tváře chodců, štíty obchodů a okopané rohy činžáků — všechno se vynořuje z vod, oklepává z úžasu, zvolna a neochotně se ulice vrací do vyjetých kolejí, kdesi zaňafá směšný pinčlík a kopyta pivovarských koní zacinkají o kameny.

Pavel se pohnul. Šel vpřed, pocituje v srdci drobek prašivé úlevy; styděl se za ni, ale přece jen, byla v něm: sobecká, mrzká, usmolená úleva. Myslet, teď myslet, popadnout rozum do hrsti!

Začalo být jasné, že tam nemůže zůstat. Možná že prohledají barák jako semeníště podvratných živlů, proslídí byty a půdy a sklepy, možná že dnes, zítra, jen co setrou pot s čela a nebudou mít plné ruce práce. Musí pryč. Kam? K tetě na venkov. Bydlí o samotě, snad by se dalo něco dělat, snad, promluví o tom s tátou a mámou, přemluví je, i kdyby zmírali strachem, donutí je, poněvadž ona musí žít. Jen jak skončí tahle hysterie, až pušky trochu vychladnou, jen co bude zase trochu zatučlého, tupého klidu protektorátního všedního dne.

Obloukem a s rancem tíživých úvah se vracel. Ulice byla lhostejná, rozzívnutá, zbělená poled-

ním žárem. Hrdlo měl vyprahlé žízní. Zajde nejdřív do dílny, napije se, poohlédne se po domě.

Zastihl krejčovnu v divném rozpoložení. Bylo tu dusno, dvojí dusno, protože přišel nový zákazník.

A jaký!

Stál rozkročen na podlaze, na níž se v prachu povalovaly ústřižky špatných látek. Ukazoval Pavlovi rozložitá záda. Okamžitě ho poznal a strnul na místě. Co chce?

Zákazník stále mluvil, plácal páté přes deváté.

Odpovídali skoupě. Krejčí před ním klečel na koleně a měřil plátěným metrem vzdálenost z rozkroku ke konci kalhot, pak zapsal míru do ušmudlaného zápisníku, stříhl očima po svém synu, mlčky a s nakrčeným čelem.

Mlčeli vlastně všichni. Jen nový zákazník, Rejsek, bodře rozkládal rukama do stran.

A žvanil, žvanil, žvanil.

„Povídám si: Kde budeš shánět krejčího, když ho máš v baráku. A tu mě máte, šéfe! Pokuste se ze mne udělat šviháka...!“

Nikdo se nezasmál, v mezerách mezi jeho větami bylo hluché ticho, v němž bylo slyšet, jak uředník Pepek, který vytahoval nitě z nedošité soukené vesty, popotahuje nastydlým nosem. Masačka opilá dusnem se cvrnkavě pokouší prorazit okenní tabulku. Bzzz... bzzz...

Čepek se opíral vpadlým břichem o střihačský stůl, žmole látku mezi prsty: přiblížil ji ke krátkozrakým očím a znalecky pokýval hlavičkou. Hm, hm...

„Co říkáte?“ ptal se Rejsek. Vytáhl z kapsy pytlík s fenyklovými certlemi a zasunul jednu labužnický do úst. „Štof, co? Materiálek.“

„Jedna báseň,“ potvrdil s nehybnou tváří tovaryš, přehlížeje prosebné a varovné pohledy svého šéfa. „Taková se dnes v obchodě nekoupí.“

„No však...“ pochválil si mumlavě Rejsek, neboť mu bonbón vadil v řeči; ale cosi se mu na té odpovědi nelíbilo. „Co myslíte? Mám ji doma už dávno... Jen vás prosím, aby ty šaty byly co nejdřív. Mám své důvody. A... platím hotově!“

„Aby vám v nich nebylo horko,“ podotkl Čepek starostlivě a odstrčil rukou látku.

„Myslíte?“ otázal se Rejsek s netečně ospalým pohledem. Vtom se krejčí dusivě rozkašlal a Čepek tomu záchvatu porozuměl. Snaží se přikrýt šelestem svých bronchií ošemetný rozhovor.

„Léto prý bude horké — podle stoletého kalendáře,“ vysvětlil vážně, dloubnuv prstem do štůčku látky. „Česaná příze!“

„Aha!“

„Jak, prosím?“

„Nic. Řekl jsem jen — aha!“

„Aha! Jeden řekl nedávno taky jen aha a špatně

s tím pochodil. A nebyl zrovna praštěný polenem. Jo, dneska raději. . .“

„Vy mluvíte jako Švejk.“

„Tak? A co vy si vůbec myslíte o Švejkovi?“

„Blbec,“ řekl Rejsek. „Nebezpečný. Mnoho našich lidí dnes švejkuje. Zahrává si. Národní choroba. Ať si myslí, ke všem čertům, co chce, trumpeta, ale ať nechá hlouposti. Začne jako Švejk a skončí jako sabotér, jako podvratný živel na šibenici. Škoda českých hlav, pravda!“

„Samozřejmě,“ souhlasil Čepek. „Škoda jich. . .“

„Přeje si zde vašnosta jeden knoflíček nebo dva,“ vmísil se krejčí do rozhovoru, otíraje si orosené čelo. Pavlovi se zdálo, že mu mdloba obestírá smysly.

„Jeden!“ řekl zákazník netrpělivě, ale hned pokračoval ve svém výkladu: „Ta válka! Hrozná! Bůhví jak to všechno skončí. . .“

„Co? Válka?“ udivil se Čepek. „To je přece jasné! V novinách píší. . .“

„Jistě! Ale je třeba rozum, rozum do hrsti,“ zahříval se zákazník vlastními slovy. „Naši si neumějí vážít, že se nemusejí válet v bahně na frontách, svrbí je kůže. . . neváží si, že mohou klidně žít. . .“

„Řekl bych, že nejsou dost vděční za ochranu, kterou nám poskytuje Říše.“

Rejsek se okamžitě odmlčel, pozoruje zamyšleně upřeným pohledem tovaryše, pak pokrčil rameny:

„Nu samozřejmě, národní city, chápu. Měj si je, ale dívej se na situaci otevřenýma očima! Realisticky. Oni nemají čas se párat, mají plné ruce práce! Hlavou zeď neprorazíš!“

„Svatá slova,“ přizvukoval dychtivě Čepek.

„Žádný stát koneckonců nemůže anarchii trpět. Našel se chlap, který schovával pod pelestí pušku... A představte si. Ta puška byla stará. Možná z třicetileté války. Veteš. Vůbec nestřílela. A s tou chtěl proti tankům a letadlům. Blázni! A najdou se i tací —“ dodal po pomlce — „kteří přechovávají u sebe nehlášené osoby. Dokonce i židáky! Chápete to? A to potom oni bez milosti... to potom... Člověk neví, jak takové pošetilce, snílky, fantasy dost důrazně varovat.“

Horlil, tékaje očima po dílně, zalétl jimi ke dveřím vedoucím do komůrky, sklouzl unaveným pohledem po přítomných. Nu!

„Jako ten nahoře,“ nakousl řeč neúnavný Čepek.

„Jako kdo?“

„Ten z podkroví. Dnes ho odvedli.“

„Bolševik!“

„Vážně? Jak to víte?“

„Ví to tu v domě každý. Takový starý barák...!“

Ucloumaný krejčí zasáhl: „Kdy by si jako vášnosta přál... ten obleček...“

„Co nejdříve, šéfe! Do týdne, možno? Dobrá, přijdu na zkoušku za tři dny. Domluveno.“

Rozkolébal se k odchodu jako starý medvěd, otřel zátylek strakatým kapesníkem a křivě se šklebil.

„Pěkně jsme porozprávěli, pravda? Nu, na viděnou!“

S nečekanou prudkostí se obrátil na podpatcích a pak se stala podivná věc: spletl si dveře a zamířil k těm, které vedly do komůrky.

Než se vzpamatovali, hrábl po klice, stiskl.

Nikdo se nepohnul. Jen Pavel. Povstal, bledý ve tváři, nevšimli si ho. Nahmatal za zády na stole dlouhé krejčovské nůžky, stiskl je ve dlani, až klouby bělely. Teď! Sledoval přimhouřenýma očima ruku spočívající na klice. Ten pták!

Ruka znovu stiskla kliku.

Bodnout! Zezadu se na něho vrhnout, vrazit mu šílenou silou hrot do žeber, sekat do té ruky, tělo se vypjalo k zběsilému útoku.

Nic.

Vydechl.

Klika nepovolila. Muž se obrátil s provinilým úsměvem do dílny, pátraje očima ve tvářích, rozpačitě pokrčil rameny.

„Východ je pěkně prosím tudy,“ šeptl uctivě krejčí.

„Ach tak! A sakra! Popletl jsem si dveře. To tím

horkem! To horko!“

Vypadl, zanechávaje za patami vyprahlé ticho.
Mlčení. Dusno.

Tovaryš se otrásl první. Jeho tvář oblékla obvyklý špičatý výraz.

„Tak vidíš,“ pokývl ke dveřím. „Máš zákazníka.“

Krejčí civí do notesu, jako by uvažoval o mírách, ošivá se, trhá rameny, neškrťí ho límeček?

„Nu... nu... ehm, hm...“

„Ušiješ mu ty hadry?“ zaútočí tovaryš bez dlouhých orací a dloubne prstem štítivě do látky.

Obranný pohyb, krejčí rozhodí ruce: „Co já? Co já — pořád? Ušiju, neušiju! Rozumu je třeba, a ne ty tvoje řeči! To není licitovaný mariáš.“

„Tady je to! Až ti přinese vydělanou lidskou kůži, ušij mu sako na dva knoflíčky. To bude teprve materiál!“

„Blázníš!“ brání se mdle mistr. „To jsi celý ty! Byla by to učiněná provokace, kdybych...“

„Tak tedy — ušiješ?“

„Pochop, propána! Co dělat?“

„Podělat se! To musíš vědět ty! Ty jsi tu šéfem. Ať ztloustnou z té naší rozšafnosti! Eh — živnostníčku!“

Než mohla vzplanout obvyklá hádka, přerušily tovaryšovo spílání krejčovské nůžky.

Cvakly o dřevěnou desku stolu.

Byl to jen sen, pomyslel si s úlevou, když ležel za soumraku vedle ní. Skutečnost, ta živá a teplá, leží vedle něho. Nahmatáš ji. Vztáhni ruku a vjed jí prsty do vlasů, které voní, můžeš přejet prstem po obloucích očí, dotknout se pootevřených rtů, přitiskni na ně ústa.

Utekl snu, vracel se k sobě samému. Ale cosi zůstalo. Všechny události dne se mění v bláznivé symboly. Nejasné výstrahy z neznáma. Cosi jako by je obkličovalo.

Představa klece! Je neviditelná, ale cítí ji.

„Spíš?“

„Ne.“

Zvrátil hlavu a pohlédl na oblohu. Byla už němá a nevábila k letu. Hvězdy se na ní střely, srovnány po zákonech vesmírného pořádku v souhvězdí, mohl je pojmenovat, mrazivě mžikaly, ty nevychýlitelné, lhostejné, němé. Fuj, hvězdy!

„Co s ním udělají?“ ozvalo se ze tmy.

Pozdvihl se na loktech.

„Tys to viděla?“

„Ano. Strkali ho podle oken. Jeden z nich se zastavil, zapaloval si cigaretu. Byl bledý a hubený, možná že je nemocný; na pravé ruce měl rukavici, snad pod ní schovával zranění.“

„Viděl tě?“

„Nemohl. Byla jsem schovaná pod pokrývkou.“

„Dobře,“ kývl a ještě zdůraznil: „Dobřeš udělala.“

„Kdo to byl?“

„Jak to mohu vědět?“

„Myslím ten, kterého vedli.“

„Ach ten! Ten z podkroví! Malíř. Hrál na kytaru, víš přece.“

„Hrál takové smutné písničky.“

„Dřív hrával i jiné. Říkají, že mu utekla žena. Nevím. Vlastně nic nevím. Lidé toho napovídají!“

„Proč ho odvedli?“

„Vím jen, co se říká po domě. Prý komunistu...“

„Proč je pronásledují?“

„Asi proto, že jsou v Rusku také komunisté. Bojují proti nim. Ale moc o tom všem nevím. Nestaral jsem se o to doposud.“

„Rusové je nakonec porazí. Co ty myslíš?“

„Tomu věřím. Určitě je porazí. Ale kdy to bude?“

„Proč pronásledují nás?“

„Protože jsou zvrátata. Vymysleli si takové ničemné teorie o rasách a teď řadí. Jako ve středověku. Tenkrát se tomu říkalo ghetta.“

„Ale teď už přece není středověk. Je dvacáté století.“

Nahořkle se usmál. „To je pravda. Je. Ale žijeme v divné době. Dřív mě to nenapadlo, dokud

jsem tě nepotkal. Jako bych najednou otevřel oči. Tohle je klec, rozumíš, ten jejich protektorát. Mlat si hlavou do mříží, neprorazíš. Dřív jsem to tak necítil.“

Odmlčel se, položil se naznak. Nahmatal ve tmě její tělo a přitiskl je k sobě. Hladil ji po vlasech, hnětl jejich nepoddajné pramínky mezi prsty, vydechoval do nich, snaže se soustředit myšlenky jen na ni.

Nešlo to.

„Pavle...“, ozvala se tiše.

„Copak?“

„Co se venku vlastně děje?“

Otázka zazněla se zvláštní úpěnlivostí, zneklidnila ho. Napřímil se, vztáhl ruku do tmy a stiskl vypínač lampy. A bylo světlo. Obrátil se k ní se zdánlivě netečnou tváří a trochu se chmuřil.

„Nic...! Nevím, co chceš vlastně vědět,“ mluvil páté přes deváté, utíkaje očima, ale když náhodně zavadil o její oči, poznal, že cosi ví. Číšel z nich strach.

„A co ty vlastně víš?“ zeptal se neklidně.

„Mnoho ne. Jen to, že mi lžeš. Proč?“

Vzal ji za ramena stiskl, a slabě jí zatřásl. Ukázal prstem na mlčící, rozkřápaný přijímač a začal s výčitkami. „Poslouchala jsi, příznej! Zatracená bedna, měl jsem ji vyhodit z okna. Prosil jsem tě, abys to nedělala. Proč vy jste takové zvědavé?“

Lidé v domě jsou všelijací. Možná že nejsou zlí, všichni určitě ne, ale mají strach. Nad námi bydlí jeden člověk, co se dal k nim. Budu musít ten zatracený krám odnést. Nemáš rozum! Tady jsi v bezpečí. U mne! Co se děje venku, se tě netýká, pochop to konečně.“

„Týká! Tebe taky. Ty to víš!“

„A co vím... Co vím, propána!“

Propukla v pláč a strhla ho na sebe. Objala prsty jeho hlavu a v té chvíli se z ní vyřinulo vše, co jí v posledních dnech sedělo na srdci. Vyprostil se z jejího objetí, posadil se na pohovce. Poslouchal se stisknutými čelistmi, žmolil v kapse papírovou kuličku. Prohledával kapsy, pokoušel se najít alespoň krátký nedopalek. Nenašel. Třásl se mu prsty.

„Já už nemohu mlčet, Pavle... bylo by to zlé. Já vím všechno, slyšíš? — všechno... i to, že tě zastřelí, když mě tu najdou, i tvého tátu i mámu, všechny... chce se mi křičet strachem... nad sebou... Ale to se nesmí, nesmí stát...“

„Mlč...! Uklidni se...“

„Dnes jsem je viděla, Pavle... a už nemohu dál... nemohu! Já tě mám ráda, ráda víc než sebe, zbláznila bych se strachem... Mám tě tolik ráda... ale já už sem nepatřím... nepatřím už mezi lidi, a ty... ty musíš žít...! Rozumíš mi? Pavle?!“

Umlčel dlaní její křik. Zmítala se mu ve výbuchu zoufalství pod rukou a on nepovolil, dokud neztlachala. Zabořila tvář do polštáře a vzlykavý pláč jí potrhával rameny. Posadil se na židličku proti ní, hlavu stisknutou ve dlaních, nepřítomně civěl před sebe na černý kufřík.

„Co chceš tedy dělat?“

„Odejít! Hned... ještě dnes...“

„Ne,“ vyrazil tvrdě. „Nedovolím!“

„Musím, Pavle! Copak tomu nerozumíš?“

„Ne. Nerozumím! Ani nechci. Chytili by tě hned.“

„Když mě tady najdou, zabijí i tebe.“

„Vidíš. Bez tebe by mi to bylo vlastně jedno.“

„Pavle!“ okřikla ho.

„Je to pravda. Já to tak cítím. Prostě — nechci! To by bylo stejné jako smrt. Horší. Kdybys tu nebyla, netoužím prostě už nic vědět, nic slyšet, nic cítit. Nu co? Svět, v jakém žijeme — ten za to ani nestojí. Proč jsme se vlastně nenarodili jindy? Mezi divochy! Nebo v pravěku? Aspoň bychom měli oblohu nad hlavou. Docela obyčejnou. Nedávno jsme spolu dýchali, pamatuješ? Spolu! Bylo mi dobře. Dýchat sám pro sebe je nesmysl. Nadechnout pro nikoho, vydechnout pro nikoho, ráz, dva, tupá, zbytečná dřina. Pro idiota. Fuj! Děkuji... nechci!“

„Mluvíš zle, Pavle! Já... já chci žít...“

„Já také. Tisíckrát. Ale bez tebe ne!“ Vyrážel to ze sebe se zuřivou umíněností, s temným vztekem, jaký v něm dosud nepoznala. Bušil se sevřenou pěstí do kolena. „Víš, co je na tom nejhorší? Nejhorší by bylo — že už bych nic nečekal. Nač potom čekat? Až si zase lidé usmyslí rozparovat si vzájemně břicha? Shazovat si oheň na hlavu? Nechci! Nevěřím už v nic. Jen v to, co je teď ve mně. Co teď cítím. Cosi zmotaného, zpackaného je v tom našem osvíceném století. Ghetto! Pokrok, technika a — středověk! Jak k tomu přijdeme? Tohle je zvěřinec! I když vytápěný ústředním topením! Člověk by zvracel. . . Tak jsem si představoval poslední hodiny lidstva. Všude tma. . .!“

„Musí být i světlo.“

„Snad,“ připustil. Mávl rukou. „Kde?“

„Musíme je najít.“

„Proč hledat? Je tady. Vedle tebe. Jiné není!“

„Ale. . . vždyť nežijeme na světě sami. . .“

„Dobrá,“ přerušil ji, neochotný k dalšímu neplodnému rozhovoru. „Ale teď máme jiné starosti. Nakonec je možná dobře, že všechno víš. Ale poslouvej tedy: je mi jasné, že tu nemůžeš zůstat věčně. Vím, jak ti je. Podniknu něco hned a vím co. Ale ty mi slib, že do té doby vydržíš! Vydržíš! Musíš vydržet! Máš-li mě vůbec ráda, a záleží-li ti na tom, abychom spolu žili. Slibuješ?“

„Ano,“ vydechla.

Svalil se podle ní na záda, položil si její ruku na hrud. Hřála a byla lehká, jako by byla zbavena hmotné tíže; zavřel oči, zmlácený zlým dnem, a snažil se nemyslet. Nešlo to. Den se v nich zahnízdil, infikoval mozek. A chtělo se spát, probořit se do bláznivého světa snu. Utéci do něho.

Spát!

„Pavle!“ zaslechl už z dálky.

„Hm...?“

„Zabijí ho, Pavle?“

„Nevím. Už na to nemysli. Já... já nevím...“

Usnul jí neklidným spánkem v náruči. Jako malý chlapec jí oddychoval do vlasů, chvílemi sebou neklidně trhl. Střežila jeho spánek, hleděla mu do tváře. Ztrácel se v ní. Uvědomila si, že ho musí probudit, že by jeho rodiče — starouškové, jak jim říkal — měli starost; smlouvala sama se sebou o minuty, vteřiny, naslouchala jeho dechu. Tála v něm něhou. Byl její a byl jí vším, co na světě zbylo.

Odpověď na její otázku přinesly noviny. V čerstvém seznamu zastřelených si lidé z domu přečetli na předposledním místě skoro až dole i jméno a adresu malíře z podkroví...

I vzduch se stal nedýchatelný.

Apokalyptický děj hnál rychle do finále, aniž kdo v městě tušil, jak bude vypadat. Padlo nejasné ultimátum. Den, hodina. Do ní musí být přízrační pachatelé atentátu vytaženi z děr na protektorátní světlo. Jinak... jinak co? Na jejich vyšťárání pravděpodobně závisí východ ztřešního slunce.

„Přečti si to,“ klepe Čepek ukazovákem na noviny. „Tady ti říká Emanuel jasně, jak se trestala v Římě solidarita se vzbouřenci... Po těch Lidicích mě už nepřekvapí ničím...“

Krejčí zabrejlí do novin na stříhačském stole, vrtí užasle hlavičkou:

„Ale to snad... to snad přece jen...“

Nic nového si už asi nedovedli vymyslet. Podobalo se to slavnosti pomsty, nevkusné orgii, zpestřované masakry na kobylické střelnici. Střelba, kopance do dveří. Domovní razie a rabování bytů, při nichž si ruce převlečených bytových zlodějů přišly na své. Strach a vztek. Pláč. Transporty židů vypravované v překotném chvatu, s pomstychtivým rykem. Crnčení telefonů, udavačské dopisy, nicotné informace o pachatelích, kteří se snad

propadli do země. Čerstvé seznamy na nárožích, jména, jména, jména. Adresy a jména chrlená tiskem a rozhlasem vedle zpráv o zničujících porážkách nepřátel na všech frontách. Nic nového. Jen další vytí rozhlasu, hřímání bubnů, servilně svolávané manifestace, na nichž voskové figury převlečené za ministry se udýchaně a s prsním patosem zříkaly židobolševické hlízy z těla národa. Běda proto, hřímal holohlavý principál, běda, bude-li Říše nucena přistoupit k rozsudku nad národem.

„Ten je teď na koni,“ podotkne suše Čepek. „Hlavu má jako koleno, ale za tohle ho možná bude Říše jmenovat čestným blondákem. Chce asi vymluvit národu díru do břicha. Kvá, kvá...“

Šeptanda roznese větrem zvěst, při níž naskakuje husí kůže: nebudou-li do zítřka večer pachatelé nalezeni, každý desátý...

Toho dne vstoupil opět po dvojím zaklepání do krejčovny zákazník Rejsek. Přišel na sjednanou zkoušku a překvapeně zamrkal očima, když spatřil svou látku dosud nerozstříhanou ve štůčku na stole. Dřepl si schvácen vedrem na židličku pro zákazníky, otíral šátkem zátylek, funěl, roztékaje se ve vlastním znoji. Postýskl si:

„Horko, pfff! No — jakpak, šéfe?“

Všichni mlčeli skloněni nad dílem, začal tedy bez rozpaků a kloudného úvodu sám. Soukal

ze sebe prapodivnou směsí nářků nad utrpením českého národa — druhá Bílá hora, kristepane! — nad jeho prazatracenou politickou zabeďněností — nadávky na židáky, kteří tuhle horkou kaši navařili. Rozpaloval se v zaraženém tichu vlastními slovy, zahříval v sobě kvásek hněvu, tĕkaje očima po krejčovně. Upřeným pohledem ulpěl na zamčených dveřích do komůrky. Nakonec vytáhl z kapsy zmačkaný kornoutek s cukrátky a zasunul jedno do úst.

To uklidňuje!

Když mlčel, vypadal unaveně a dobrácky.

Krejčí se vzchopil a začal s omluvami. Práce habaděj, lhal horlivě, jsme tu všichni pod jednou pěnou, ale kdybyste tak, drahý pane — pozítří. . . nebo lépe — v pondělí. . . kdyby se vám to. . .

„Dobrá,“ zamumlal Rejsek s plnou pusou. Velkodušně dodal: „Počkám. Ale ne dlouho.“

Vstal, soustřeďuje se všecek na ten pohyb, a nabídl všem po řadě z otevřeného pytlíku bonbónek. „Poslužte si, přátelé, jsou dobré. Tentokrát ibišové!“

Čepek po celou dobu návštěvy zarytě mlčel; teď zabručel cosi a neposloužil si. Mistr se po bleskové úvaze neodvážil odmítnout, aby se to nevykládalo všelijak. Hrábl ostýchavě do kornoutu, otáčeje se provinilýma očima po tovaryši, který seděl obrácen k nim zády a ničeho si

nevšímal. Oddychl si.

„Děkuji,“ — šeptl zalehlým hláskem.

Zákazník odcouval pozpátku ke dveřím, trouse za sebou větičky štědře překypující sousedskou bodrostí.

Když za ním zacvakly dveře, neodpustil si Čepek, aniž hnul brvou, jednu ze svých kousavých poznámek.

„Aby ti nezaskočilo.“

Dávno už svého mistra tak nepodpíchl jako touhle suchou větičkou, ačkoliv k výbuchu starého dobráka přispělo jistě i horko a napětí, které sytilo vzduch.

„Co ty!“ vyhrkl pisklavým hláskem, nevyklým na řádné forte. „Co ty pořád! Dej mi svatý pokoj! Já mám rodinu a kluka... musím ho vychovat... a nemocnou ženu... to ty... to ty nikdy nepochopíš!“

„Pochopím, Lojzíku,“ řekl nezvykle měkce tovaryš.

„Děláš ze mne kolaboranta,“ chvěl se krejčík plačtivým hněvem. „Že mu chci spíchnout ty hadry? Co na tom? Cukrátko? Tím přeci válku nevyhrají! Já nejsem žádný válečník ani hrdina, nemohu si to dovolit...“

„Musíš!“ přerušil ho tvrdě Čepek.

Odhodil rozpíchané sako na stříhačskou tabuli. „Alespoň jednou v životě musíš! Alespoň trochu,

i kdybys měl z toho plné gatě. Hop nebo trop! Jinak bys byl už mrchou. Já taky nejsem žádný Jánošík, to mi hergot věř, ale jsou chvíle, kdy člověk musí ukázat, že je vůbec člověkem, má-li se ještě vůbec kdy podívat slušným lidem do očí.“

„Co... co to ... propána — meleš?“

Tovaryš vstal, popadl svého mistra a odváděl ho do vedlejšího přístěnku jako náměsíčníka. Bylo mu trochu líto toho uprášeného staříka s krejčovským metrem kolem krku.

„Tak poslouchej,“ zašeptal, když byli sami. „Nechtěl jsem tě strašit, ale cosi mi tu neštymuje, a tak ti to musím zatepla vyklopit...“

Pavlovi se zdálo, že se domů vrátil kdosi jiný než jeho otec. Přištrachal se za nimi do kuchyně s popelavou tváří a neklidnýma očima, ruce spuštěny podle těla; posadil se tiše na své místo, šeptl zalehlým hláskem obvyklý pozdrav, snaže se pracně o úsměv.

Sklonil rychle hlavu nad talíř kouřící bramboračky.

Ani se nesháněl po obvyklých novinách, ani neotevřel rádio na kredenci. Bylo vidět, že s vypětím sil zápasí s tváří, snaže se na ní vybojovat obvyklý mírumilovný výraz, ale byl špatný herce.

Lžice mu třaslavě tančila ve scvrklých prstech.

„Copak je s tebou?“ ptala se ho žena.

Lekl se, pozdvihl tvář s mdlým úsměvem.

„Nic, nic, Mařenko... copak by se mnou mělo být?“ opáčil slabým hláskem, vrhaje pohled do polévky. „Není mi dnes jaksi... tento... Asi na mne leze senná rýma, nic vážného.“

„Uvařím ti lipové thé.“

„Ne... nemusíš! Půjdu si hned lehnout.“

Povečeřeli beze slova, krejčí skláněl hlavu nad talířem, vyhýbal se synovi očima, neklid mu rozehrával vrásky na tváři. Pavel slyšel jeho přerývaný sípavý dech. Snad je opravdu nemocný. Ale cosi se nad oběma vznášelo, hledalo slova. Na kredenci cvakal budík a do jeho uspěchaného kroku se mísil cinkot příborů.

Protivné, dusné ticho.

„Růža nám poslala kousek uzeného,“ řekne do toho ticha bezbarvě matka.

„Hmhm... Je hodná. Po válce jí to snad budeme moci oplatit.“

„Proč nejíš?“

„Nemohu...! Nemám dnes tu správnou chuť, víš?“ omlouval se, stydlivě pomrkávaje očima.

Vtom sebou zlekaně trhl, lžíce cinkla o talíř.

„Někdo klepá na dveře, slyšeli jste to?“ řekl zajíkle, pokoušeje se vstát. Nohy pod ním povolovaly a vrátily tělo zpět na židli. „Určitě...“

„Kdo by k nám teď chodil?“ namítla matka.

„Nic jsem neslyšel,“ řekl Pavel.

Vstal, šel do tmavé předsínky a jedním trhnutím otevřel dveře na chodbu.

Ukázalo se, že sluch otce neklamal.

Za dveřmi stála sousedka, přišla si od matky vypůjčit žehlicí prkno. Má své propálené od žehličky. Její příchod a stesky na neopatrnou dceru, která jí — trdlo jedno — propálila prkno, rozptýlily na okamžik nedýchatelné mlčení v kuchyni a pomohly Pavlovi při obvyklém lupu. Zabavila matku, takže stačil otevřít v předsíni spíž a ukrojit ještě pár krajíců chleba. Na policiče uviděl i uzené zabalené v papíře. Bylo dosud nenačaté, neodvážil se je ukrojit.

Navlékl na sebe ve svém pokojíku novou kostkovanou košili, kterou rád nosil, vyhrabal z knihovničky knížku, přejel jako obvykle nehtem po mřížkách kanárový klíčky a chystal se k spěšnému odchodu, aby byl ušetřen matčiných usouzených pohledů.

V šeru předsíně upoutal jeho pozornost bělostný balíček, který ležel na skřínce těsně u dveří na chodbu. Před chvilkou tam ještě nebyl, věděl to určitě. Ohmatal překvapeně papír, rozbalil jej a nahmatal v příšeří nakvap ukrojený kus mastného studeného masa s dvěma tlustými krajíci chleba. Nechápal nic.

Teprve, když se užasle obrátil, všiml si, že za ním u dveří jako temný stín stojí otec, zápasí s dechem, mlčí; připadá mu, jako by se zmenšil.

Vydechl úžasem.

„Táto...“

„Pssst...!“ zašeptá zlekaně krejčí a ukáže palcem do kuchyně, kde dosud žena rozpráví s breptavou sousedkou. „Vezmi to s sebou!“

„Táto... ty to víš... ty to víš...“

„Mlč! Mlčíš, proboha!“ přeruší ho otec zoufalým hláskem, chňapne ho ustrašeně za ramena a lomcuje jím, jako by ho chtěl probudit, uchránit od nerozvážnosti. „Maminka se nesmí nic dozvědět, slyšíš! Nic! Nic! Je nemocná, víš, že má slabé srdce... Já také nic nevím... Nechci vědět! Ach... pojď k tobě do pokoje... musíme si říci... jak dál, proboha, jak dál!“

Uháněl ten večer po tmavnoucích ulicích, jako by ze sebe setřásl tíhu kamene, kterou dosud vlekl sám. Slabě se v něm rozednívalo sotva zřetelnou nadějí. Nohou se zmocnila divá netrpělivost. Ano, tohle je cesta!

Měl bych zpomalit, letím jako ztřeštěnec a lidé se ohlížejí, zauvažoval s bušícím srdcem, ráz, dva, ráz, dva, podrážky sandálů mlaskaly o dlažbu, teplou dosud odpoledním žářem. Připadal si lehčí o tu sladkou tíhu balíku pod paží. Cosi ho nadnášelo pod kamením dlažby, mohl by se bez obtíže vznést, plout hebkým vzduchem jako suchý list, ptačí pírkem.

Tady je ulice a starý dům, vypasená kočka

v přízemním okně unyle zazívne, když se kolem ní přežene, pak těžká vrata s mosaznou klikou, na niž nemohl jako klouček dosáhnout, po dřevěné spirále schodů uhání jako vítr, bez dechu, bere tři schody najednou a zarazí se až přede dveřmi. Nabrat dech, aby před ní nevypadal jako cvok, jako usmrkánek.

Stojí tam sám a zklidňuje dech, nabírá vzduch.

A vtom si v chabém přísvitu modré žárovky všiml, že je na dveřích cosi namalováno. Ne, to se mu zdá! Přiblížil oči, ale stále nic nerozeznával. A přesto... Bělalo se to i ve špatném světle.

Ohlédl se, škrtl sirkou.

Chladný úlek se mu vřízl do kostí.

Ta hvězda byla namalována neobratně, těžkou rukou, křídou. Dva křivé trojúhelníky, položené přes sebe, byly neveliké, ale viditelné. Udeřily do očí. Tuhl na místě. Jakési panické povely proletí tělem. Jako elektrický výboj. Co to znamená? Náhoda! Nesmysl, nemůže být, neblázní! Kdo to ví? Kdo to ví? A proč... proč už dříve... ježíšmarjá, já blázním... ale proč to všechno... je konec, rychle něco... JUDE, letělo mu bílé proti očím, řvalo do uší tisícovkami rozzívnutých tlapačů. Všechno se v něm sesouvalo — prach, jako když naráz shoří hořčík a zbude jen popílek, fff — a je to pryč! To je konec!

Chytil se za hlavu. Promnul si oči a balík se mu

přítom vysmekl, pleskl o dlaždice. Vzpamatoval se. Dost už! Nemyslet na to! Zítra to všechno skončí! Všechno!

Sehnul se pro balíček a stiskl umíněně čelisti. Odháněl myšlenky a strach. Vytáhl z kapsy kapesník, plivl na něj a se zbytečnou silou setřel křídou, vydřel ji z rozpraskaného laku.

Uvnitř pokojíku svítila stolní lampička, zatemnění spuštěno, ačkoli venku nebyla ještě úplná tma. Neviděl ji. Jen černý kufřík stál na svém obvyklém místě. Zarazil se s rukou na klice vnitřních dveří, zaváhal, nevěřil svým očím.

„Ester!“

Zaslechl dech. A pak ji spatřil. Tiskla se za otevřenými dveřmi ke zdi, rychle zavřel. Stála teď proti němu, ustrojená k odchodu, v chatrném kabátku, s rukama spuštěnými podle těla, hleděla na něho temnými kulatými očima.

„Co to děláš? Ester! Snad jsi nechtěla...?“

Zatopila ho lítostivá něha. Strhl ji do náruče a líbal na studená ústa. „Proč se schováváš? Vzpamatuj se! Podívej, co jsem přinesl... Nu, tak přece... stalo se ti něco?“ Když ji pustil, posadila se jen na kraj pohovky s koleny těsně přitisknutými k sobě a hleděla před sebe nehybně jako loutka; v hrsti svírala mokré sežmolený kapesník.

Vzal ji za rameno a trochu jí zatřásl. Ty!

Vydechla: „Někdo tu byl.“

„To jsem byl já. Chtěl jsem...“

„Ne teď. Už dřív. To jsi nebyl ty!“

„Asi se ti něco zdálo. Kdo by...“

„Ne. Slyšela jsem něčí dech. Určitě! Díval se na mě také oknem.“

„Viděl tě?“

„Nevím... myslím, že nemohl.“

„Hm.“

Stáhl s ní kabát, zatlačil ji rukama na pohovku.

„Snad se ti to jen zdálo. Ostatně, teď už na tom nezáleží. Zítra odtud odejdeš. Posloucháš mě vůbec?“

Přisedl a všechno jí vyložil. Zítra ji odveze k tetě na venkov. Vlakem to není daleko. Ona sice nesmí jezdit vlakem, ale když odpárá hvězdu a trochu se přestrojí, nikdo nic nepozná. Při troše štěstí se nic nemůže stát. Nemůže. Teta bydlí na samotě, pro první dobu tam bude v bezpečí; a on tam přijede za pár dní na prázdniny. Teta je hodná. Pak se uvidí. „Budeš tam žít jako v ráji. Jsou tam lesy, samé lesy a oblaka a vzduch. Musíš na čistý vzduch. Až přijedu já, budeme pořád spolu. Jen ty a já. Jen ty a já. Budeme se spolu dívat na oblohu. Poznáš ještě Věgu?“

Naslouchala tiše, jak před ní, rozpálený vlastní představou, maloval pohádkové vidiny. Všechno měl promyšleno do nejmenších podrobností. Opustí

pokoj, půjdou vedle sebe na nádraží, on ponese kufřík, jí dá do ruky nákupní taštičku, půjdou tak spolu jako bratr se sestrou.

„Koupání je tam prima. Dva rybníky. Poslouchej, umíš ty vůbec plavat? Aby ses mi tam neutopila! Co bych si počal?“ Odplavoval nadšenými slovy všecken rmut a strach. Začala se slabě usmívat jeho starostlivostí, ale byla mu za ni mlčky vděčná.

„A když nás chytanou?“

„Ne, nechytanou. Nemysli na to. Budeme přece spolu. Přece se ještě nebojíš! Zítřka, už zítřka!“

Oběma se zdálo, že je v pokojíku světleji, hodinky na jeho zápěstí tikaly svěže a nebojácně.

Přilehl těsně k ní, zhasil lampu. Objal ji. Stulila se mu do náručí tak, jak to měla ráda, a zavřela oči. Cítil ji celou, zachumlával tvář do jejích vlasů, vdechuje lačně jejich zvláštní vůni. Mlčeli, a přece spolu rozmlouvali: bez halasu slov, čirou mateřštinou těl, krve a dechu, mysleli na zítřek, na oblaka a lesy, na souhvězdí Lyry, na všechno, co budou vidět a cítit, co budou spolu žít. Snad už zítřka...

Podobalo se to hebké závratí. A bylo to na dosah.

Odkudsi seshora sem zalétl hluk. Třesk skla. A čísi chraplavý hlas. Opilé vytí. Rejsek zapíjel s kumpány samotou, kdoví? Ten povyk přicházel jakoby z dálky, nevnímali jej, nerušil je.

„Ty můj,“ zaslechl náhle její šepot. „Ty můj jedi-

ný člověče! Víš, že jsem chtěla dnes utéci?“

„Kam?“

„Ani nevím. Snad za tátou a mámou do Terezi-na. Strašně se mi po nich zastesklo. Nemám žádné zprávy. Co je s nimi? Myslíš, že tam jsou? Proč by mi nepsali?“

Nevěděl, co odpovědět, nechtěl ji hloupě utěšovat levným lhaním, ale současně se bál i jejích myšlenek. Patřily do jejího světa. Mlčel.

„Ale nemohla jsem odejít. Nemohla. Mám tě ráda. Jsi nějak pořád ve mně. I když myslím na jiné věci. I když se mi stýská. Jsi ve mně stále, pod tím vším. Nikdy bych nevěřila, že může být na světě něco takového. Všechno na tobě mám ráda, hlas, rty, ty tvoje světlé rozčuchané vlasy, srdce, slyším je, když jsi blízko. A tuhle vrásku, když máš starost... a tak toužím po tvých rukou, aby ses mě dotýkal, po tvém dechu... Jestli to přežijeme, všechno ti vynahradím, budeš-li mě ještě chtít...“

„Proč to říkáš?“

„Pak už se ničeho na světě nebudu bát. Slibuji ti to! A chtěla bych mít s tebou dítě. Vím to, člověče! Tvoje dítě! Nedovedu si vůbec představit, že bych mohla mít s někým jiným dítě...“

Točila se mu hlava. Zatajil dech. Drtil ji pažemi, obáváje se dalších slov. Ať mlčí! Ta divná samozřejmost, s níž se cosi přibližovalo, jím zachvěla. Zaskočila ho něhou, nepoznával ji. Pozdvihl se

na loktech, její šepot se mu ovíjel kolem hlavy, mátl, srdce šilelo.

Slyšíš! Procitni!

„Pavle!“

„Copak?“ vychraptěl suchým hrdlem.

Strhla ho na sebe silou, přitiskla se rty k jeho nehybným ústům. Pak zaslechl její hlas.

„Já chci, aby sis mě vzal. Teď, teď hned si mě vezmi, nečekej... ty můj milý...“

Mimo čas! Šuměl kolem nich, ale netýkal se jich. Vypadli z jeho drkotavého kočáru. Vzdala se mu rázem celá, s cudností neplašenou studem, její tělo mu plápolalo v náručí. Rozplynula se v něm. Nebyla. Ty můj! Tichý výkřik z hlubin! Zaslechl jej, když vstupoval do jejího těla, a zachvěl se.

Seshora se znovu ozval chraplavý křik, třeskot drceného skla, prásknutí veřejí, kdosi se zapotácel na dlažkách před oknem, trouse za sebou strašné nadávky. Komusi vyhrožoval, hrozil zaťatou pěstí. Pak ticho se vzdáleným řapotem myších nožek a velebný klapot pendlovek za zdí. Klap... klap...

Všechno odplývalo; vraceli se, dosud nechápající, užaslí nad silou, která v nich přebývala. Prostoupení vděčností beze slov. Položil horkou tvář na bílou rozhalenou hrud, nahá prsa se pod

ní pozdvihovala dechem; srdce zpomalovalo svůj běh. Slyšel je. Oba mlčeli. Neměli slov. Měl zavřené oči a dosud ji cítil celým tělem. Ze tmy přilétaly její doteky, hlazení, něha a vůně, byla v ní zavrať. Leželi tak dlouho ztraceni jeden v druhém ve zdech města, dvě malé kuličky, které se zakutálely kamsi pod okap. Hodiny? Snad roky, světelné roky, kterými se měří vzdálenost mezi hvězdami.

Pohlédl na fosforeskující ciferník hodinek a zděsil se.

Za okny stála noc.

Ohleduplně se vymanil z její náruče, vstal, rozsvítil lampičku. Udivilo ho, že se tu nic nezměnilo. Dočista nic. Stůl, židle, černý kufřík, na okně mlčela krabička zfušovaného rádia. Vrátil se očima k ní.

Usnula.

Nažloutlé světlo jí padlo do vlasů.

Sklonil se nad ni, potlačil dech. Vpíjel se očima do její tváře. Pohnula se, snad pod jeho upřeným pohledem, lehký, zpola dětský úsměv přeběhl po ústech. Slabě si povzdechla, tisknouc tvář do polštáře. Políbil ji do vlasů a na hrud do bílého údolí mezi drobnými prsy. Ucítla na čele dotek, ale současně si podvědomým pohybem přetáhla blůzku přes rozhalenou hrud, aniž se probudila.

Přikryl ji starostlivě pokrývkou a odešel po špičkách ke dveřím.

Neovládl se a ještě se obrátil.

Pak jedním trhnutím otevřel a vkročil do tmy.

Prásk! Osamělý výstřel třeskl v nočních ulicích. Po něm následovala chvíle ticha. Ještě byla tma. Hvězdnatá noc se sotva obrátila k ránu, po světle ještě ani stopy.

Výstřel pronikl do spánku jako z dálky a procítající spáček by mu neuvěřil, kdyby... Vzápětí zapráskaly další a další, spojené spolu racháním kulometu. Dududu...!

A opět chvilinka nesmyslného ticha v liduprázdných temných ulicích.

A pak se všechno opakovalo se zdesateronásobenou silou a zblízka, praskot střelby se prolнул s mektáním kulometných dávek v ohlušující hřmot, který rozdrnčel tabulky skla v slepých oknech. Rozletěl se ozvěnou koryty ulic jako černý pták tlukoucí křídly v splašeném letu o stěny domů.

Provanul městem, vryl se do kostí.

Sklo znovu zadrnčelo.

Děs se dotkl srdce, umocňován tmou za okny, a mozek, neochotně se vychumlávající ze spánku, v první chvíli nic nechápal.

Co se děje? Odkud? Je to blízko. Jakoby od řeky.

Ježíši Kriste! Ježíši Kriste! opakoval jednotvárně hlas z vedlejšího pokoje. Patřil matce. Když Pavel procitl, byli už vedle v ložnici vzhůru. Měli slabší spánek. Slyšel matčino vytrvalé hořekování po každém závanu práskavého hřmotu. Ježíši... ochraň nás...

Vyskočil z vlahého tepla, drkotaje chladem. Nahý se vrhl k otevřenému oknu, nic nechápal. Náraz kolenem o roh židle ho ujistil, že bdí. Tíše zaskučel. Vyklonil se do ulice, prsty se zaťaly do dřeva okenní předprsně.

Dosud tma! Nad střechami blikotaly hvězdy zbledlé první předtuchou jitra. V protějších oknech se bělaly nad kořenáči a sklenicemi zavařeniny lidské obličeje.

Nehybné. Némé.

Vskočil zpět do pokoje s jedinou myšlenkou: K ní! Rychle! Rozsvítil lampičku nad lůžkem a zděšeně zhasil, když se odnaproti ozvaly varovné výkřiky: Zatemnit! Zhasnout světlo! Světlo!

Ohlušující zadunění ho přibilo k podlaze. Vichřilo v sevření úzkých uliček, provanulo městem, napřelo se do oken, lomcujíc zběsile rámy a vším, co nebylo pevně přibito, vniklo do pokoje. Děla! Potácel se omámeně po místnosti, šátral popaměti kolem sebe. Košile, kalhoty, sandály! Nahmatal je bosými chodidly. Chřestot skla a matčino monotónní zaklínání, trátící se v bouři, rvalo nervy.

K ní! K ní! Mozek mlel naprázdno ta dvě slova, mlýn bez zrní. K ní! K ní!

Z ulice vříscla píšťala a vzápětí zahučely po hlavní třídě motory těžkých vojenských aut; hřmotily tmou dolů, kamsi k nábreží, kde se odehrávala podivná bitva vprostřed města.

Další auta, hvizd píšťal. Dudududu...!

Otevřel dveře a rozsvítil v předsíni.

Stanul před otcem. Krejčí byl ustrojený v oblýskaném listráčku, na temeni hlavy rozháraná čupřinka nazelenalých šedin, v očích tupý pohled rezignace. Cívěli mlčky jeden druhému do tváře, drkotali vnitřním chladem. Bezradné pokrčení ramenou.

Táto!

Prosmykl se kolem něho, otevřel dveře na chodbu, a než se krejčí vzpamatoval, letěl bezhlavě po schodech. Domovní vrata... popadl za těžkou železnou kliku.

Zuřivě jí zalomcoval.

Zavřeno!

Znovu...!

Temná mužská postava mu stála za zády, chňapla ho za předloktí; tvář neviděl, podle šeplavého hlasu poznal domovníka.

„Kam chceš?“

„Otevřete! Já musím...!“ lomcoval klikou. Nepovolila. Mužská pravička mu sevřela zápěstí

železným stiskem, táhla ho od vrat. Vykroutil se jí vzteklou silou.

„Otevřete! Slyšíte! Já musím... rychle, prosím vás!“

„Blázníš? Teď chceš? Neslyšíš je?“ cloumal muž jeho rameny. „Vzpamatuj se, chlapče! Nesmím nikoho pustit... slyšíš? Zakázáno... A kdyby! Daleko bys nedošel... hned střílejí... obkličují celé bloky, možná i nás... je jich jako much...“

Chytil se rukama za hlavu, stiskl dlaněmi. Svist, vysoký svištivý tón! Opřel se čelem o mříž ve vrátech. Tlačila, příjemně zábla. Kus tvrdé hmoty. Vpletl do ní prsty, zavěsil se na ni vahou těla. Nohy pod ním slábly. Otevřete! mumlalo v něm kdesi uvnitř, bez hlasu. Otevřete! Otevřete! Zaslechl, jak mu cvakají zuby, směšný zvuk. Neovládl přerývaný sykot, vzlykové steny. Co teď? Čekat, čekat! Až ji najdou, vytáhnou ze tmy. Pak přijdou pro ně. Ta noc! Její tma je zaskočila! Skučelo v něm děsem. Stiskl víčka. Prásk! Tlumené hlasy v chodbě za jeho zády. Lhostejné! Co se mu stalo? Šeptal kdosi. A jiný: Snad se zbláznil. Chudák! Jděte! Takový chlapec? Nebylo by dnes divu. Odvedte ho do postele... Počkejte... Co se děje? Ticho!

Lehká ruka mu slétla na rameno, chvějivé pohazení po vlasech. Poznal ji. Obrátil se s nepřítomným výrazem ve tváři. Stékaly po ní slzy,

ale ty nikdo neviděl. Táto! položil hlavu na tátovo rameno a sotva slyšel trhaný šepot u ucha. „Pozdě... chlapče... nezbývá než čekat... doufat... snad se nic... snad... musíme vydržet, maminka se nic... rozumíš, je nemocná... nesmí... už jsou v ulici!“

Zpřetrhané věty přehrnlou dvojí ohlušující zadunění.

Slyšela je i ona ve svém úkrytu. Ještě z větší blízkosti. Všechno se náhle blížilo a bylo na dosah. To kvůli ní? Ach ne! Nic z toho nechápala. Zacpávala si chvílemi uši.

Krčila se, ustrojená v pomačkaném kabátku se žlutou hvězdou, v koutku zdi na pohovce, nohy přitaženy pod sebe, pravičkou tiskla k tělu černý kufřík, aby jí ho nikdo nevyškulbl. Tak setrvávala na rozhraní spánku a bdění, ohlušená, nehybná. Pohybujíc naprázdno rty, myslela na tátů a mámu, na něho, hřmot, při němž se div nerozpukly staré zdi, z ní vytrásl všechno. Slova, myšlenky, představy. Zůstaly slzy, ty úlevné, slané slzy.

Pavle!

Seděla tak potmě, i když zatemnění bylo vytazeno, civěla otevřenýma očima do okna o poznání světlejšího než ebenová tma pokoje. Snažila se nemyslet, necítit, zmocnil se jí tupý klid odevzdanosti, sama jím byla překvapena. Později okno stále světleji vystupovalo z tmy. Dnilo se slabounce,

svět vystupoval z temnot jako z hlubokých vod, v nesmělém šerosvitu se na pavlači komíhaly lidské postavy, obrysy vystřižené z černého papíru a nalepené na šedivý. Vzrušeně rozkládaly rukama, těkajíce bláznivě před oknem. Dům bděl. Násilně probuzení spáči vyběhli na pavlač. Chvěli se v předjitřním chladu.

Přisunula se podle zdi blíž k oknu, napjala sluch. V krátkých okamžicích drkotavého ticha zaslechla hlasy. Hrubé mužské basy. Ženské. Některé poznávala. A pláč. Ustrašené bědování. Vřískot probuzeného dítěte. Bouchání dveří, kroky, dupot, na schodech. Lidé!

Dududu...

Střelba neustávala, po odmlkách se znovu rozpoutávala racháním pušek, dalším bubnováním kulometu, přerývaným otrásajícím duněním, které páralo oblohu a plašilo ptáky na věžích.

Děla, řekl kdosi. Znáám je z fronty.

V městě? Nesmysl. Proti komu?

Povídám — nemožné!

Nevím, ale tohle jsou děla. Blízko... jako od řeky! Ne! To je ozvěna, slyšíte? Ted! Tatínku... táto... co se bude dít? Jsou důkladní. Neslibovali to? Už to začíná. Chraň nás... šílenci jsou to... Hum, hum... dududu... Pojď domů, prosím tě, pojď domů...

Kdosi přicházel zvenku, jeho krok zaduněl

na prošlapaných schodech. Vyšel z chodby na pavlač a zastavil se u hloučku postav před oknem. V mžiku byl zasypán ustrašenými otázkami. Co se děje? Co se děje?

„Nevím jistě, ale zaslechl jsem, že už je chytili...“

„Koho chytili?“

„No přece... ty, co odkrouhli Heydricha... obklíčili je v pravoslavném kostele v Resslovce...“

„To je blízko odtud...?“

„Aby je pánbůh chránil, panenka svatá...“

„Mlčte! Mlčte! Nestůjte tady a jděte! Jděte domů! Nemohl jsem se sem vůbec dostat... slyšíte ten kravál z ulice...?“

Jakási mužská postava vyběhla z bytu na pavlač se strašnou zprávou: „To jsou Němci... obklíčují to tu všechno... i nás... Jděte se podívat z okna, je jich plná ulice, přijeli v autech... mají zbraně...“

Byla to pravda. Chvilky ticha, kdy ustalo hřímání palby, byly vyplněny jednotvárným hukotem automobilů z ulice. Zaslechl v nich chrustavý cvakot vojenských bot, praskání dveří, píšťalu, štekavé povely překrylo nové hromobití, v němž se váhavě klubalo z předjitřných par podivné svítání. Nikdo v ně nevěřil.

Svítání bez ptačího zpěvu?

„Rozejděte se,“ opakoval se zlobným důrazem ten, který přišel zvenku. „Je to fakt. Asi začnou s domovními prohlídkami. Najdou-li tu něco, jsme ztraceni. Jděte do svých bytů a zavřete se! Dělejte, že spíte!“

Seshora se ozval chraplavý křik. Slovům nerozuměli, ale i v slabém přísvitu poznali tvář opruzenou horečným spánkem opilců. Rejsek! Hrnul se k nim dolů po točitých schodech, hmataje buclatýma rukama po zábradlí, valil se na vrávoravých nožkách jako pivní sud, jen tak v kalhotách a košili rozepjatou na hrudi.

„Teď to vidíte!“ zaječel přiškrceně s pěstmi nad hlavou. Třepal se před užasými nájemníky, supěl, ukazuje na všechny vztyčeným ukazovákem. „Teď... nás všechny postřílejí! Ať! Máte to... všichni jste to věděli, všichni... mlčeli...“

Kdosi jím zacloumal: „Táhněte domů, jste ožralý!“

Štítivě se od něho odtahovali, někteří couvli obavou, že mu strach zmátl rozum. Ale on mezi nimi sřečkoval, máchaje rukama kolem sebe, ryčel, chrle nejasné vyhrůžky. Dech mu čpěl lihem a po zvadlé líci mu tekly slzy.

„Ticho! Ať neřve! Co to pořád mele?“

„Co jsme věděli?“

„Opilé prase!“

„Podělej se...!“

„Co jsme měli všichni vědět?“ lomcovala jím ruka.

Ohnal se kolem sebe: „Teď zapíráte... Všich... všichni jste věděli, že tady — tady za oknem... je židovka! Nehlášená! Je tam... najdou ji a pak... pic! pic! Haha! K čertu...“

Čísi ruka ho chňapla zezadu kolem krku; druhá se pokusila umlčet jeho prskající usliněná ústa. Rval se s nimi na pohyblivých dlaždičkách jako vzteklý potkan. Tloukl pěstmi, zasáhl čísi žebra. Skučel v kleštích mužských paží, kopaje nohama do vzduchu, až zasáhl čísi holeň. Ozval se bolestný výkřik. Zahryzl se do ruky, která mu ucpávala ústa, se zuřivostí pominutého psa. Ženy se rozprchly. Nesnesly pohled na ohavný zápas beze slova, plný hekání, bolestných stenů a sípavého dechu.

„Pusťte pryč... pryč!“ chroptěl do hřmotu palby.

„Neřvete! Upozorníte ty venku...“

„Ticho!“

Podářilo se mu vymknout se železnému sevření nepřírozenou silou šílence. Potácel se. Narazil tělem o zeď, zpitomělý vším, podnapilý, bušil se do prsou, na nichž plandala rozervaná košile, lapal po dechu. „Vy... blázni... já nechci... slyšíte! Já nechci... kvůli smradlavé židovce...“

ať pojde sama, dokud je čas... já sám... já sám ji vyženu z pelechu... hned teď ji...“

Než se vzpamatovali z úžasu, vrátil se jako zdivočelý tur do chodby. Ke dveřím pokojíku! Nalehl na ně celým tělem, udeřil pěstmi do výplní. Třískal do nich, hekaje námahou, oslepen záští, stoupající až z hlubin jeho posedlosti, a pokoušel se je prorazit. Otevři! Duté rány se chmurně rozlehly starým domem, strach zachvátil všechna patra až po půdu.

„Aufmachen! Auf — ma — chen!“ řval. Lomcoval klikou, pak s nepochopitelným rozmyslem ji začal páčit vzhůru, chtěje ji vykroutit, vyrvat ze dřeva. Nešlo to. Znovu udeřil klouby do dřeva s vášní běsa. „Aufmachen! Otevři... ty židovská bestie! Jsi tam, já o tobě vím! Auf — ma — chen!“

Ta uvnitř slyšela všechno. Věděla, že se blíží konec.

Rychle svítalo. Narůžovělý přísvit se dral do okna, dunění nepřestávalo. Stála teď vprostřed pokojíku, ustrojená, ruce svěšeny podle těla, a čekala. Už jen čekala. Dech se zpomaloval, vázl kdesi v hrdle. Raději zavřela oči. Bylo to tak lepší. Studený klid. Odevzdanost. Nic nevidět. Brzo už bude po všem. Ta těžká lítost, která bolí v srdci, je on.

Pavle!

Kde je teď? Proč tu není? Byla ho dosud plna.

Pavle!

Prška úderů do dveří a přidušený řev ji probudily k životu. A praskot štípaného dřeva. Kam? Kam? ozvaly se v ní signály. Pobíhala bezhlavě mezi stěnami, tělo ovládly instinkty zvířete zahnaného do kouta. Kam? K oknu? A zpět! Schovat se pod pohovku! Nakonec se rozplakala slepou bázní, úporné rány se probíjely do mozku jako hřeby. Padla tělem na pohovku, zacpala si uši.

„Auf—ma—chen! Otevři!“

Cizí síla ji pozdvihla, mrštila ke druhým dveřím; rozrazila je, vběhla do pusté krejčovny. Zatemnění spuštěno, tvrdá tma! Vrávorala, hmatajíc volnou rukou před sebou. Stůl, židle, krejčovská panna, žehlička, balík starých mód, dlouhé stříhačské nůžky! Vzít je, obrátit hrotem proti hrudi, zabořit je sem, do toho místa, kde tiká život. Konec, pokoj, útěk! Tvrdý náraz do spánků jí vyrazil nástroj z ruky, nohy zvolna povolovaly, mdloba obestírala mozek... konečně! Rány a dunění zaslechla již z dálky, sesouvala se k zemi, přidržujíc se rukou ohlazené desky šicího stroje, v druhé ruce kufřík. Ticho... snad už bude ticho, jen a jen ticho — áách, oddychla si, vzdávajíc se slastnému pocitu nevědomí...

Světlo! Je to možné? Teď, na konci... A přece... Proniklo hustými řasami, trysklo jí úzkým pramínkem do tváře, stiskla umíněně oči.

A pak ucítila dotek rukou.

Naléhavý šepot blízko tváře: „Pojď! Rychle, maličká... mě se neboj...!“ Uvěřila, až když cítila, jak ji mužské ruce pozdvihují, položivou, nebránila se jim, když ji vlekly po podlaze.

„Vstaň přece,“ domlouval jí udýchaně hlas jako trucovitému děcku, „teď musíš vydržet, skřítku!“

Ruce ji upustily. Padla na cosi měkkého a cosi měkkého ji přehrnulo hřejivou, hebkou vlnou a rázem bylo ticho a tma. Povědomý, nakyslý pach látky zapařené žehličkou vnikl do chřípí.

„Tady lež... a ani muk... řeknu ti, až bude...“

Kde je? Kufřík! Kde je kufřík! Nahmatala jej a přitiskla k sobě. Bude jej chránit. Svinula se do klubíčka, aby byla co nejmenší. Neotevřela oči.

Dveře povolily. Podařilo se mu je rozsápat, vyrvat kliku. Zůstala mu v hrsti, ještě když se vedral celým tělem do pokojíku.

Šátral rukama po stěně, nahmatat vypínač; uštváný dech mu hvízdal v plicích. Tupě se rozhlížel po prázdném doupěti. Promnul si hřbetem ruky oči, snaže se prohlédnout. Upláchla! Temné postavy mužů vstoupily za ním, nahloučily se mu mlčky za zády. Ucítil jejich dech na zátylku.

Povšiml si pootevřených dveří do krejčovny, nacpal se širokými rameny mezi veřeje, ale nehybná tma uvnitř ho přibila k místu.

Protáhlý kuželek světla propíchl tmu, stříkl mu na tvář. Obnažil ji. Zvadlé laloky zarudlé vztekem a slzíci očka idiotsky mžourající do světla, tvář uplakaného, opilého čerta.

„Co chceš?“ štěkl ze tmy mužský hlas.

Otrásl se v úleku, krok vpřed, rozehnal se pěstmi.

„Kde je? Víím, že je tu schovaná...!“

Z komůrky se za ním vhrnulo pár temných postav. Stály mu za zády, obkličujíc ho v půlkruhu. Mlčely. Vykročil vpřed, kryje si oči před pichlavým paprskem.

Tvrdý hlas ho zarazil.

„Ani krok dál! A neřvi! Chceš, aby sem přišli ti... z ulice? Zastřelí tě s námi! Jako psa...“

Vichřice palby se znovu pozdvihla, zachvěla okenními rámy.

„A kdo jsi ty?“ zasípal Rejsek.

„Co je ti...! Jsi zloděj? Co tu hledáš?“

„Ji... tu holku židáckou... neschová se tu...“

„Ožralý dobytku! Bůhví cos viděl. Táhni! Syp, než ztratím trpělivost, zalez do svého pelechu a zapomeň, že se ti něco zdálo... Cekneš a večera nedožiješ... stovky očí si tě uhlídají!“

„Co...? Cože jsi to...?“

Svítilna se blížila k vetřelci s pomalým, napadavým krokem, koupala jeho opruzenou tvář v bílém světle... couval před tím oslňujícím bodem jako rak, breptal... narazil zády o chlapské postavy a cítil, jak se před ním štítivě rozestoupily. Padal dírou mezi nimi do tůně, zatápal rukama po opoře a nahnatal černou prázdnotu.

„Nepřibližuj se!“ vyvráskl přeskakujícím hlasem a natáhl před sebe ruce. A vtom ho cosi hebkého udeřilo do tváře. Než se vzpamatoval, plácló znovu. A znovu. Otloukalo mu to tvář dusavými ranami, bránil se jím oběma rukama.

„A tu máš!“ řekl ten ze tmy. Vhodil mu do vyjeveného obličejě štůček látky. „Syp! Tady se šije pro lidi!“

Zlověstné ticho ulehne znovu na dílnu, ticho nerušené ani šramotem myších nožek. Jen chmurné pohrmmívání děla s koktáním kulometu sem zalétá zvenčí.

Svítilna pohasne.

Člověk odbelhá k oknu, vyhrne černý papír.

Úsvit červnového jitra už črtá v šeru obrysy věcí. Tovaryš je zná. Mezi nimi se pohybuje jeho život. Přejede dílnu pohledem, odbelhá se od okna na svou židličku, posadí se nahrbeně, v poloze, do jaké ho vhnětla léta krejčoviny. Ta tíseň na prsou. Položí olysalou lebku do dlaní, mučí ji myšlenkami. Eh, prašivý živote! Hum... hum... zaduní nad střechami, až drnčí sklo v oknech... dududu. Slyšíš? Oni! Jej — zle je, lidičky! Strach ho škrtí, ale odhání teď myšlenky na sebe. Copak on! Nepotřebný dědek, ženu a děti neměl, život probil nad kartami, zbytečný jako kámen v cestě! Co s ním? Dost dlouho se už potlouká po světě, nepadaje na levou nohu. Ta první světová... Halič... nebo u všech rohatých.

Šramot za zády ho obrátil, myšlenky se rozlétly jako hejno vrabců.

Stála ve dveřích z přístěnku. Tvář pod rozcuhanými vlasy je rozplizlá skvrna. Svítí bělostí v řídkém šeru. Skoro se jí lekl. Žlutá hvězda a černý kufřík v ruce. Vstal. Asi ho neviděla, snad ho ani nechtěla vidět. Nikoho už! Než se rozhybal,

vykročila toporně vpřed, pohyby mechanické loutky. Ráz, dva! Dostihl ji až u dveří, tarasil jí cestu celým tělem. Nelíbil se mu ten nevidomý pohled velkých očí, rozevřených tmou. Ty! Položil jí ruce na ramena.

Třásl jimi, pokoušeje se ji probudit.

„Kam — skřítečku?“

„Pusťte mě!“

„Vzpamatuj se! To jsem jen já... Jsou venku, slyšíš?“

„Já musím...“, mumlají ty široké rty, „já už musím... musím jít... vždyť by ho zabili...“

„Ale kam?... jeminánku... kampak bys...“

„Já musím za nimi... Jsou v Terezíně. Pusťte mě... oni mi snad píší a... Já už sem nepatřím... nesmíte mě tu držet... zabili by ho... víte... zabili by ho... pusťte mě...!“

Svíral dlaněmi křehká ramena, třepal tím pružným stromkem dívčího těla, svíjelo se mu v prstech. Přitiskl ji vši silou na prsa, konejšivě hladil po vlasech. Droboučké slzy se mu sypaly z očí, máčely tvář. Plakal. Nad ní, nad sebou, nad zjančeným, zesurovělým světem.

Prosil ji, neslyšela.

„Pusťte... pusťte... prosím...“

Prala se s ním jako divoká kočka, netušil by v ní tu pružnou sílu. Opřela se mu oběma rukama o prsa, odstrčila ho v nečekaném náporu, až se

zapotácel. Tělem narazil na roh stolu, klesl na židli, hekal, lapaje po dechu, a než se vzchopil, stiskla kliku.

Zvnitřku bylo otevřeno, lasiččím pohybem se prosmykla mezi veřejemi, zámek zacvakl a byla pryč! Pryč!

Chodba! Prázdná, tichá!

Rozhlédla se kolem sebe, srdce šlelo vysoko v hrudi. Pak schody, řítila se temnou závitnicí dolů, kufřík narážel na stěny, prošlapané dřevo vracelo zmatený klapot střevíčků dutou ozvěnou, plíseň průjezdu dýchne do tváře, rozhlédnutí — vpravo skličující kulisa dvorku s přecpanou popelnicí a kárkou kamnáře, vlevo tma, domovní vrata! Rozeběhla se k nim, letmo si povšimla, že za nimi je temná postava. Člověk, který je hlídal, vyhekl úžasem. Odrazila ho rukou, mosazná klika na vteřinu zazábla v dlani, mezera se rozšířila — ulice!

Světlo dne! Ale slunce ještě nevyšlo.

Strašné zadunění vanulo vzduchem, zarazilo ji na místě, zatřaskaly výstřely. Vrata za ní zapadla. Přitiskla se celým tělem k lakované tabuli hokynářství.

Káva, víno, likéry. Koloniální zboží.

A tu je viděla! Rychle zavřela oči. Otevřela!

Stále tam byli!

Roztrásla se šílenou hrůzou, ale oči neodtrhla.

Stáli jen po jedné straně ulice na okraji chodní-

ku, jeden na dva kroky od druhého, obrácení zády k domovním stěnám, zády k ní. Neviděla jim do tváře. Hlavně samopalů napřažené před sebe, helmice na hlavách. Tiší. Nehybní. Sochy! Rozkročené sochy z kamene, neživé přízraky, strašné ve své strnulosti. Dosud ji nespatriili a byli pokojní. Dosud...

Povely v mozku: Teď... teď!

Uštvaně se rozhlédla. Kam? Nedýchajíc, zády ke zdem a staženým roletám výkladů, sunula se k nároží. Dva tři kroky! Krok... ještě... podivné, že si jí dosud nevšimli, že nezaslechli hlasitý buhot srdce. Zvláštní pocit: vystoupila ze sebe samé, mráкотný strach ji vyštval z vlastní kůže, jakési cizí tělo se plazí za širokými, šedozelenými zády, a ona je sleduje ze snového odstupu. Ne, to se jí netýká, to není pravda... Pavle — kdybys to viděl!

Krok... nároží!

Nohy ji zradily. Samy vyrazily v bezhlavém útěku, poháněny nesmyslnou energií strachu... tady je nároží — nesly neživé tělo úzkou uličkou... pryč, pryč! zavřená vrata, zatemněná okna...

Vřísknutí píšťaly ji dostihlo na rohu jiné uličky, hrot šípu. Nezpomalila, neviděla, neslyšela, vše se naráz soustředilo v nohou... kufřík...! výstuppek domovních vrat jí jej vyrazil z ruky, ale neza-

stavil zběsilý úprk... pryč, pryč... vzlykot roztřá-
sá tělo, saje sílu z pálicích plic... a další hvizd...
další, ze všech stran... a dupot okovaných bot,
desítek, stovek... kovový cinkot podkůvek...
vpřed... Kam? Ulička náhle ústila do hlavní
třidy... bachratá vojenská auta na nároží a kolem
nich se míhají šedo zelené postavy, helmy na hla-
vách... Oni!

Tam jsou...

Vtiskla se do domovního výklenku. Sesouvala
se podle domovních vrat, klika... zkusila ji...
zavřeno! Konečně tedy...! pomyslela si s přeslad-
kým pocitem úlevy, celé tělo po ní volalo, ale
vrásknutí ji probudilo k životu.

Divoce se rozhlédla.

Činžák byl na pár kroků od ní proražen tem-
ným tunelem průjezdu, dva tři skoky... tam!

Letěla po oslizlých kamenech, hmatajíc rukama
v čpavém přišeeří... pach záchodů a pivních
splašek, průjezd, dlouhý, přerušovaný úzkým dvor-
kem, sudy a láhve, stojany na prášení koberců, oči,
zahlédla čísi vyjevené oči, ale utíkala vpřed bez
cíle, bez myšlenky v třetici hlavě, s rozevlátými
vlasy... jen stroj, ráz, dva... zakopla, pod dlaní
jí ujíždí vlhká, oprýskávající omítka, zadržela
jí, pronikavý hvizd jí pomohl na nohy... prásk!
dududu... vpřed! Vidí... tma průjezdu ustupuje,

končí a tam... nevěří svým očím... tam... vidíš?

Světlo!

Ach, konečně, chce se jí nahlas vykřiknout — opravdové světlo... a blíží se k němu každým skokem... pár desítek metrů a za protějším chodníkem se v záři vycházejícího slunce zelenají chundelatá křoviska parku a tráva a vysoké stromy s rozpraskanou korou kmenů, velebně nehybné v bezvětrí letního jitra... a slunce... dívej se, ty bázlivá, hloupá... jak bortí, rozptyluje ta navršená pohoří tmy... ohromné, planoucí světlo... prásk! prásk! pár kroků a vskočit do heboučké travnaté hřívy, zarýt do ní prsty, ztratit se v ní jako mravenec. Cosi tam probělavá mezi keři... ale vždyť je to zahrada, jejich zahrada, ano, nemýlí se... ten bílý, naškrobený plášť... rozběhne se za ním a letí... letí svěžím vzduchem tak nádherně, nezemsky lehká, letí do té bílé vůně dezinfekce... Táto! vykřikne mu vstříc, táto!... já už běžím, počkej na mne... to ti bylo strašné, táto, ale ne, já vím... psst... už o tom... vždyť vy žijete, ty můj táto... proč jste nepsali?... Ty vaše... dopisy, kde se ztratily...? víš, já ho mám strašně ráda, můj táto... odveď nás domů!... umřela jsem asi strachem... ale nedostali mě... táto, počkej na mě přece...

Vyřítla se z průjezdu.

Neslyšela už, jak se ze všech stran táhle rozhvízdaly píšťaly. Ani užaslé výkřiky honců, chraplavé povely! Všechno se upjalo k těm několika zbývajícím krokům do bezpečí. Už je tu!

Upadla jako podřatá naráz celým tělem na pokraj nepořádku trávníku, rozhozenýma rukama objala zemi, prsty nahmataly chladivou hlínu a vryly se do ní. Kapky ranní rosy třpytící se na rozhoupaných stéblech trávy jí spadly do vlasů.

Střelba ustala, nastalo ticho.

Ticho po bouři.

Nevnímala je. Nepohnula se, ani když k ní dupavým během po dlažbě dorazilo pár těžkých okovaných bot.

Zastavily se v trávě v kruhu kolem ní.

Chvilí postály: pak ji jedna nacvičeným, pomalým pohybem převrátila naznak, tváří k slunci.

Kdosi překvapeně hvízdal a řekl klidným hlasem už docela beze zloby:

„Schau mal, Ernst! Da ist ja eine junge Jüdin...“

Staré domy jsou jako staří lidé: plny vzpomínek. Mají svou tvář, svou vůni. Jejich zdi jsou živé podobuhodným způsobem. Co viděly? Co slyšely? Ledacos do sebe lety vsákla jejich oprýskaná omítka. Ano, ty zdi jsou živé příběhy lidí, které se mezi nimi odehrály. Některé z nich jsou často vzpomínány, jiné upadají v zapomenutí. O některých se mlčí. Žijí beze slov, za ústy, za očima. Patří k nikdy nenapsaným, vzrušujícím dějinám starých domů.

Ty musíš žít, zaslechl v sobě hlas. Zná jej.

Leží dosud naznak, pootevřenýma očima civí do okna. Všední den se za ním klube z předjitřních červánků, obyčejný den na konci příběhu.

Stokrát se vracel po jeho niti zpět k oné nenápadné lavičce v parku a zase vpřed až k nepocho-pitelnému okamžiku... Nic se vlastně nestalo: vzal za kliku, vstoupil.

Pokoj byl prázdný! Nic!

Vlastně ani potom se nic nestalo. Zbylo jen hledání cesty, hmatání v prázdnotě. Otázky bez odpovědi. Proč všichni mlčí? Lidé i věci mlčí. Proč se nic nestalo? Proč se všechno vrátilo do bahnitých

kolejí, ztuplo v plesnivém vzduchu protektorátu?
Proč se nezřítíla obloha?

A srdce stejně tepe v hrudi jako dřív!

Tváře, slova, hlas. Hlas — zvon! Jen ten stále slyší, když zavře oči. Žít! Žít! Jak? Hádal se s ním, ale ten hlas byl silnější. Byl v něm; umíněně volal do této zlé noci, v níž změřil hloubku zoufalství. A už se vzdal, cesta končila.

Vstal.

Otevřel dokořán okno a vpustil dovnitř pronikavý ohlas vrabčího hašteření.

Procítal jakoby z dlouhého snu, objel si dlaní pomačkanou tvář. Pak si uvědomil, že ta svíravá bolest okolo žaludku je obyčejný, zuřivý hlad. Jak dlouho nejedl?

Zívl. Založil ruce za hlavou, prohnul se, až mu hlasitě luplo v zádech. Zhluboka nabral do plic silný vzduch letního rána. Úzký dvorek s opuštěnou kárkou kamnáře, nad střechami modrá obloha. Tichounce svítalo.

Teď! První paprsek tiše klouzl po staré střeše a uvízl kdesi v listnaté koruně kaštanu. Viděl jej a stiskl čelisti.

Dál!

Staré domy mají svůj ranní hlas. Poslouchej: kdosi jde ze schodů, tiše si hvízdá, placatá čepice se na okamžik mihne před oknem, sandály zaples-

kají o dlaždice, vzápětí zařinčí seshora budík a děcko probuzené ze spánku mu odpoví popuzeným vrískotem. Kroky a hlasy, pramínek vody rozepívá v ohybu pavlače plechový dřez, kdesi zazvoní vysoký dívčí smích... dům se probouzí a z otevřených dveří kuchyně se ozve vrčení kávového mlýnku...

REDAKČNÍ POZNÁMKA

Při přípravě textu novely Jana Otčenáška *Romeo, Julie a tma* jsme vycházeli z posledního znění díla vydaného za života autora (6. vydání, Praha, Čs. spisovatel 1967). Tento výchozí text jsme upravovali ojediněle, pouze po pravopisné stránce, v souladu s nynějšími Pravidly a zásadami pro vydávání klasických děl 20. století. Respektovali jsme přitom všechny specifické jevy autora jazyka a stylu.

Slunovrat *Malá řada*
edice české klasické prózy a poezie

svazek 50

Jan Otčenášek Romeo, Julie a tma

Medailón o autorovi napsala Lenka Ščerbaničová

Kresby na obálce a předsádkách od Jana Kudláčka

Portrét autora od Rudolfa Klimoviče

Typografie Oldřich Hlavsa

Vydal Československý spisovatel v Praze

roku 1982 jako svou 4858. publikaci

Odpovědný redaktor Jiří Holý

Výtvarný redaktor Bohuslav Holý

Technický redaktor Václav Oulík

Vytiskla Stráž, tiskařské závody,

n. p., Plzeň, závod ve Vimperku

AA 6,40 (text 6,38, il. 0,02), VA 6,82

601/22/855. 13/33. Náklad 33 000 výtisků

Stran 196. Vydání osmé, v ČS osmé

22-096-82 Kčs 14,—

V MALÉ ŘADĚ SLUNOVRATU
PROZATÍM VYŠLY TYTO SVAZKY:

1. M. Majerová, Havířská balada
2. K. Klostermann, Vypovězen
3. J. Zeyer, Dům U tonoucí hvězdy
4. K. M. Čapek-Chod, Kašpar Lén mstitel
5. V. Dyk, Krysař
6. B. Benešová, Don Pablo, don Pedro
a Věra Lukášová
7. J. Fučík, Reportáž psaná na oprátce
8. B. Klička, Divoška Jaja
9. V. Šašek z Bířkova, Deník o jízdě a putování
pana Lva z Rožmitálu a Blatné
z Čech až na konec světa
10. K. Světlá, Černý Petříček
11. A. Jirásek, Maryla
12. K. V. Rais, Skleník
13. A. Sova, Pankrác Budecius, kantor
14. V. Vančura, Markéta Lazarová
15. Fr. Hrubín, U stolu
16. V. Hálek, Z Amorova deníku
17. K. Světlá, Frantina
18. A. Jirásek, Poklad
19. J. Šír, Pašerák a jiné povídky z hor
20. K. Konrád, Postele bez nebes
21. K. V. Rais, Kalibův zločin
22. J. Čapek, Stín kapradiny
23. V. B. Třebízský, Povídky karlštejského
havrana

24. S. Čech, Jestřáb kontra Hrdlička
25. J. Thomayer, Život v trávě
26. J. Kratochvíl, Vesnice
27. J. Haussmann, Velkovýroba ctnosti
28. Fr. Herites, Tajemství strýce Josefa
29. J. K. Tyl, Dekret kutnohorský
30. V. Vančura, Pekař Jan Marhoul
31. V. Vratislav z Mitrovic, Příhody
32. Frantova práva a jiné kratochvíle
33. J. Kopta, Hlídač č. 47
34. H. Malířová, Mariola
35. K. Sabina, Oživené hroby
36. K. Světlá, Kantůrčice
37. J. Drda, Němá barikáda
38. G. Preissová, Její pastorkyňa
39. A. V. Šmilovský, Za ranních červánků
40. J. Weiss, Bláznivý regiment
41. M. Pujmanová, Předtucha
42. A. Jirásek, Filozofská historie
43. J. J. Paulík, Arizona
44. K. Světlá, Z rodinné kroniky
45. J. Havlíček, Synáček
46. Fr. Šimeček, Na bařinách života
a jiné příběhy ze soudní síně
47. J. Uher, Červený květ
48. Z. Winter, Peklo